

L. A. ČÁRSKA:

# DŽAVACHOVSKÉ HNIEZDO

*Poslovenčila:*

Dr. MÁRIA KLIMOVÁ

Učiteľské nakladateľstvo O. Trávníček v Žiline

# PRVÝ DIEL

# 1

## Na prievoze.

Kura bola rozbúrená celý deň . . .

Príšerným hukotom šumely divé vlny, šedivé v striekajúcej pene, alebo biele ako sneh.

Vrážaly do kamenných pŕs horského brala, rozplieskané, strašné, nad čímsi hrozne nariekajúce a plačúce a trieštily sa tam . . .

Čierna hĺbka sa dvíhala, strašná ako tajnosť, vrhala sa k protiľahlému brehu, ta, kde nebolo kopcov ani skalísk; zdalo sa, že s hučaním a vytím chce zaplavieť nížinu a zasa v tanci živlov odlievala sa nazpäť, chytro a hrozne, aby sa zasa vracala, vyla a stenala tisícom rozličných hlasov ako horský džin.<sup>1)</sup>

Rieka sa búrila celý deň. Ani v noci nestíchla . . .

Na belasom aksamiete neba zjavili sa veľké diamanťové hviezdy, rozprávajúce rozprávku z ďalekého východu . . . Tichý anjel večera s tmavými očima zažal vo výšave svetlá lámp . . .

V meste sa rozžiarili svetlá a čierne zrúcaniny pevnosti na vysokom stolovitom brale, ležiacom v samom srdci Gori, ktoré boly i vo dne strašné ako mátohy, zahaliли sa teraz akýmsi temným, nerozoznateľným čiernym

---

<sup>1)</sup> Džin: duch.

tajomstvom, ktoré ľudia nemohli pochopiť a svetlo rozoznať. Ukradomky sa blížila čierna, nepreniknuteľná a pyšná kaukazská noc, iskriaca diamantovými okrasami svojho diadému . . .

\*

A rieka Kura sa ešte vždy búrila . . .

Prievozník Ahmed, územčistý, ako z bronzu uliaty Tatár, priviazal už ráno kompu k brehu a rozhadol sa, že tam počká, kým búrka stíchnie. Dnes si ešte nezarobil ani abaz<sup>2)</sup> na obed. Komuže by sa bolo chcelo prevážať v takom nečase cez Kuru!

»Alah verdy! Alah verdy!<sup>3)</sup> šepce, pohybujúc tíško perami a obracia pritom k východu oči, plné modlitieb.« »Ak sa rieka ani zajtra neutíší, ťahni si, Ahmed a zomri hladom! Alebo si dobre pritiahní opasok a chod' do hôr na barantu<sup>4)</sup>, ak dovolí Prorok! . . .«

A prehadzuje si burku<sup>5)</sup> cez hlavu, aby si chránil tvár pred protivným a nepríjemným láskaním rozdivených priepastí . . .

\*

»Hej! Je tu voľakto? Treba previezť pánov na druhý breh!« doletel odrazu hukotom vĺn a fičaním vetra k Ahmedovi mocný hlas.

»Alah je veľký! Zblazneli ste sa tam na brehu? . . . V takomto nečase sa s kompou nemôžem pohnúť s miesta!«

»To ty, Ahmed, takto vravíš?«

»Vravím vám — teraz sa nedá prevážať . . . Musíme

---

<sup>2)</sup> Abaz: malý peniaz.

<sup>3)</sup> Alah verdy: Alah, zamiluj sa!

<sup>4)</sup> Baranta: Zboj.

<sup>5)</sup> Burka — nepremokavý kabát s kapucňou.

počkať ... Povedz to svojim pánom, Nikolaj ... Ved' ma vari neklamal sluch ... Si to ty? ...«

»Ja som to ... Selim alejkum,<sup>6)</sup> priateľko!«

»Alejkum Selim! Pozdrav a úcta Kunakovi!<sup>7)</sup> ale prevážať sa nedá ... Musíme počkať ...«

»Ale my nemôžeme čakať! Ved' len rozumej! Musíme sa dostať za každých okolností na druhý breh, a to hned... hned! ...«

To už nekričí Armén Nikolaj, starý sluha z najbližšieho duchanu<sup>8)</sup>, ale mladý, zvučný a ako striebro zvoniaci dievčenský hlások.

\*

Ahmed uprel bystré mačacie oči do tmy, aby roznal, kto to kričí. Tam na brehu stoja tri postavy. Dve ženské a jeden mužský. Pri nich rozoznáva ešte čosi čudne pričupeného, neľudsky strašného, čo nemôže pochopiť ani Tatárov mozog, ani zrak. Čosi ohromného, širokého s maličkou hlavou a ako by v čiernych mníšskych šatách ...

»Musíme sa stoj čo stoj previezť! Hned! Za každú cenu!« vybuchol zasa v netrpezlivých tónoch mladý strieborný hlas.

»Áno, áno, prosím vás, prevezte nás!«

To preriekol už druhý hlas, hlboký, dutý, slabý a ako by nadlomený.

Ahmed váha asi minútu.

Ach, tá Kura! Len Šajtan<sup>9)</sup> v pekle môže vládnuť nad takými riekami ... Ahmed sa pamätá, ako búrka od-

---

<sup>6)</sup> Selim alejkum — tatársky pozdrav.

<sup>7)</sup> Kunak — priateľ.

<sup>8)</sup> Duchan — hostinec v horách.

<sup>9)</sup> Šajtan — čert.

niesla most cez Kuru, keď bol ešte celkom maličký. Od tých čias sa preváža. Ale, či je kompa spoľahlivá (o všetkom rozhoduje Alah)?

»Nemôžem ísť! Kompa to nevydrží«

Ahmedov hlas znie zatrpkle a skoro surovo.

A veď aj načo! Alah ho nestvoril, aby umrel taký mladý, skoro na svite života, opuštený ako topoľ v horách.

Táto myšlienka mu z čista jasna preletela mozgom a hned' zhasla.

Zrazu sa mu malá rúčka položila na plece.

»Voláte sa Ahmed? Nože počúvajte! Prosím vás pekne, prevezte nás na druhý breh... Žiadajte si od nás, kol'ko chcete, ale nás už len prevezte. Musíme byť o deviatej na druhom brehu. Nesmieme sa oneskoríť! Nesmieme, ani za celý svet!«

Hlas zvučí a láme sa...

Lampáš na brehu žmurká vo vetre, ale Ahmed predsa rozoznáva pri jeho slabom svetle kučeravú plavlovlásu hlávku, čo sa pri ňom tak z čista jasna zjavila pod kaučukovou kapucňou, rozoznáva klenuté oblúčky obŕv, majestátne veliteľské ústa a veľké, veľké oči... mladú tváričku s priesvitnou pleťou, s očima, hlbokými ako Kura, z hlbky ktorých sa drala skoro práve taká búrka, búrka netrpezlivosti, úpenlivej prosby a hnevú.

»Musíme sa dostaviť na druhý breh! Musíme, čo ako!«

To už v jasnom hlásku nebola prosba, ale rozkaz! Rozkaz sa zračí i v očiach. Pery sa pyšno a prísne stáhujú.

»Za pol tumana<sup>10)</sup> nás preveziete!« rozkazujú tieto pery.

---

<sup>10)</sup> Tuman — 10 rubľov.

Energická mladá osôbka sa obrátila a dodala už celkom inakším tónom:

»Neboj sa, mama! Pod' na kompu. A vy, Nikolaj, postavte ju sem . . . Podržíme ju obidvoma rukami . . . Sem . . tak . . . výborne . . .«

Popri čudujúcim sa Ahmedovi doniesli do loďky, postavili a opreli tam akúsi beztvárnu vec, tú istú, ktorá ho už na brehu prekvapila svojím výzorom . . . Potom postavička v nepremokavom kabáte podala ruku sprevádzajúcej ju panej.

»Neboj sa, mama, veď sa neboj . . . Len pod' bez strachu!«

»Ale, Daňa, drahé dieťa, nebojím sa ja o seba.«

Z hlbokého, prsného, nadlomeného hlasu tej druhej vyznieva nepokoj.

»Ale, to sú všetko hlúposti! Kompa je mocná . . . len sa pre Boha nerozčuľuj . . . A tento prievozník dostane celých päť rubľov . . . Myslím, že sa za toľké peniaze môže už trošku namáhať« — zakončila mladá osôbka tvrdým hlasom, ktorý nepripúšťal odporu. Potom pomaly kýva hlavou. »Môžete už ísť, Nikolaj! Na druhom brehu hádam len najdem niekoho, čo mi ju odvezie,« vraví a ukazuje pritom na predmet, ležiaci obďaleč na doskách.

V Ahmedovej duši zápasí chvíľku nepokoj a radosť.

Rozbesnené vlny môžu polámať kompu na triesky a potom zahynú všetci, všetci bez výnimky! A jednako — pol tumana zarobil si ľažko kedy za dva týždne, on, žobrák, prievozník Ahmed.

Nesmie už váhať . . .

Prevezie ich! . . . Prevezie . . .

Alah nech ich chráni od smrti.

## 2

### Zachránení.

»Ani je to nie také strašné! Naozaj nie!« vrvá postavička v kabáte. Ako hviezdy belasé oči vpichávajú sa do čiernych, tajomných vĺn.

»Mama, mama, ved' sa hádam len nebojíš?«

Staršia dáma hľadí neprestajne uprene do víriacich vĺn.

Vlny zaplavujú kompu, zalievajú nohy až po kolená...

Aká strašná zima! Aká Ľadová voda, prenikajúca až do kostí!

Je mokrá do nitky... Lomcuje ňou horúčka... Srdce jej divo bije... ako jej len búcha to srdce! Ako príšenne! Vieme si predstaviť, ako sa Daňa cíti. Daňa, jej Daňa! Krehká osôbka ako stopka skleníkového kvetu! Strellesnená túžba, sen. Či len jej Daňa prežije takú hrôzu! Zajtra bude prechladnutá, možno dostane horúčku! Ale nemohly si inakšie pomôcť. Nemohly. Čakajú ich tam. Nemôžu si poradiť bez nich. Ak neprídu dosť zavčasu, budú musieť zaplatiť ohromnú pokutu a veru nemajú zbytočných peňazí. Nie, nie! Daňa má pravdu. Musely sa za každú cenu previezť!

Aj Ahmed cíti skoro to isté. Telo sa mu vystrelo a napälo ako strela. Svaly mal ako z ocele.

»Veľký je Alah aj Mohamed, jeho prorok!« šepce  
a všetka sila sa mu prelala do rúk, ľahajúcich lano.

Voda zaplavuje kompu... Pení sa, reve a víri...  
**Hnevá sa a zalieva ich až po kolená...**

Postavička v kabáte pritisla k prsiam beztvárny čierny, záhadný predmet, drží ho obidvoma rukami a tuho ho objíma.

Kaučuková kapucňa sa jej sklzla s hlavy, vlasy sa rozpustili. Oči hľadia sústredeno vpred, do tmavej diaľky...

Je mokrá do nitky... Hlavou víria myšlienky. »Musíme sa dostať na druhý breh, kým zavrú obchody... Musíme si kúpiť nové topánky... mame aj mne... a potom ta... Len, aby sme neprišly neskoro, aby sme neprišly neskoro.« A Kura hučí, chladné vlny víria.

Odrazu sa pozornosť postavičky v kabáte obrátila na druhú stranu.

Tam v diaľke pláva čosi rovno k nim...

»Ahmed, nevidíte?«

Tatár uprel bystré, mačacie oči do tmy.

Proti nim pláva čosi strašne dlhého ako vretenica, akási plť alebo člnok ohromných rozmerov s plochým dnom ženie sa oproti, rovno k nim, rovno na kompu.

»Alah verdy! Ved' je to plť! Ohromná plť so spojených pňov, aké púšťajú vzdialení obyvatelia dolu Kurou, keď chcú predať drevo v bazároch v Gori. Rieka iste odniesla plť. Vlny ſou zmietajú. A nevidno na nej ani človečika. Tažkú, čiernu plť unášajú vlny živelnou rýchlosťou.

»Prísahám pri Alahovej brade« zašomral Ahmed akýmsi slabým hlasom, »ak sa srazí s našou kompou, nič nám nepomôže, roztrepeme sa a...«

»Tak teda chytro, len chytro ďalej!«

»Čo možeme spraviť proti Alahovej vôle?« odpovedá smutne Ahmed.

»Ach!«

Z pŕs obidvoch žien vydral sa zúfalý výkrik.

Ich bledé tváre, nehybné od strachu, rysujú sa ako reliéfy na pozadí noci.

Ahmed, práve taký bledý a rozčúlený ako ony so zdvojeným úsilým ťahá lano. Ak sa kompa dostane z prostriedku rieky, plť na ňu nenaletí... vtedy... sú zachránení!

»Daňa! Daňa! Moja úbohá Daňa!«

Staršia žena objala mladú družku... Slzy jej prúdmi tečú z očí. »Ak nám je súdené, umrieme spolu! Zachráň nás, Hospodine!« šepce a nepozorované žehná krížom plavovlasú hlávku, rukou chladnou ako ľad...

Osudná plť sa blíži a blíži...

Ahmed s vytreštenými očima od strachu namáha sa, čo mu sila stačí. Ale kompa sa pohybuje korytnačím krokom a plť letí prudko veľkou rýchlosťou. Plť nesie záhubu... Už je to tak. Zahynú všetci hádam už o chvíľku, o minútu, o sekundu, o...

Belasé oči mladého dievčaťa v kabáte prenikajú tmou... Jednou rukou objala matkine plecia, druhou čudný predmet, pritisnúc ho tesnejšie k prsiam.

»Bože môj, či nám je súdené tu zahynúť?« šepcú chvejúce sa pery dievčaťa.

\*

»Si to ty, Ahmed?«

»Ja som!«

»Vyskočte z kompy... My sme tu... Skočte do člnka...«

## Zachránení!

Ku kompe sa odrazu priblížil veľký čierny člnok alebo skôr loďka s veslami, topí sa vo vlnách, ako čajka a vynoruje sa z nočnej tmy.

Je v nej niekoľko ľudí, ale tváre sa im skoro nedajú rozoznať.

»Sme zachránené!«

Dva ženské hľasy splynuly dovedna.

»Chvála bud' milostivému Pánu Bohu!«

V loďke ktosi vstáva.

»Aký nerozum, prevážať sa v takej búrke!« prehovoril mocný, hlboký mladý hlas.« Všetci, všetci skočte chytro do loďky!«

»Kňažná je nie s vami?« čuduje sa Ahmed.

»Nemáme teraz času na rozprávky! Pomôž cestujúcim skočiť k nám a potom skoč i ty!«

Potom sa zodvihla v loďke ešte druhá postava, s námahou držala rovnováhu v kolísaní vĺn a natiahla ruku na pomoc. Staršia dáma prvá sostúpila do loďky s Ahmedovou pomocou. Za ňou belasooká bytosť v kabáte, nepúšťajúc z rúk čudný čierny predmet. Posledný preskočil Ahmed.

Loďka sa zakolísala, zakrútila a zasa vyplávala na besniacu Kuru... Tažko zápasí so živlami...

Vznáša sa na rozbúrených, hučiacich vlnách ako úbohá handra alebo maličký koráb-hračka.

»Chod' rovno k prievozu, Aršak...«

»Ako rozkážete, kňažná!«

Prask!

Ozvalo sa strašné, ohlušujúce praskanie, ako keby kráľ vód bol v hneve rozlámal strašný kyjak o skaly na dne Kury...

Plť sa srazila s kompou. Kompa sa roztrieskala na kusy ...

»Ach, šťastie, že sme sa odtiaľ dostali!«

»Ach!«

Srdce staršej dámy ako by bolo v ľadových kliešťach.

Keby im neboli prišiel na pomoc člnok s neznámymi ľuďmi, boly by už na dne, Daňa i ona ...

Srdce sa jej nevýslovne rozborelo. Čosi jej drví prisia, čosi ako kameň ju dusí v hrdle a rozrastá sa v ňom ...

Kladie ruku na srdce a padá do loďky s ľahkým výkrikom ... »Mame je zle ... Má srdcový záchvat!« z Danninej hrude vydral sa výkrik, ba skoro nárek.

»Mama, mama, dušička! Nerozčuľuj sa! Už sme nie v nebezpečenstve!«

Bledá, chvejúca sa tvár, skláňa sa nad chorou.

»Čo robiť? Čo len robiť?« šepce rozrušeným hlasom a zalamuje rukami. A zasa počuť tlmený veliteľský rozkaz, plný majestátnych, neženských tónov:

»Viac doprava, Aršak! Ahmed, sadni si k veslám miesto mňa! Chcem pomôcť tej nešťastnici! Sandro, ved ty už celkom nevládzeš, chlapček môj. A ty, Selim, tiež nie!«

Odpovedajú jej dva zvučné, čisté, polodetské, polomužské hľasy, splývajúce v jeden.

»Napnite všetky sily, priatelia a veslujte, ako len môžete. Už nemáme ďaleko k brehu.«

Stoj!

Čln narazil tak prudko o breh, že kormidelnik, sediaci v loďke, spadol na kolená na dno.

»Chvála bud' čistým duchom! Došli sme, džanym<sup>1)</sup>-kňažná!«

---

<sup>1)</sup> Džanym — duša, dušička.

**»Breh! Breh!«**

Ktosi ľahký a šikovný vyskakuje skokom divej mačky  
na vystupok pobrežnej skaly.

»Podajte mi ruky... Pomôžem vám... Nemôžme  
sa dostať k prievozu... Kura zatopila prievoz! Vystúp  
prvá, kňažná...«

»Nie, nie! Vynesieme najprv chorú! Prievni hák,  
**Ahmed!** Prievni hák!«

Rieka prehlušuje výkriky... Narieka a zúri bez-  
mocným hnevom nad stratou ušlých obetí...

Namáhavo ovíjajú lodnú reťaz o peň storočného  
platána...

Skalisko sa hemží ľuďmi... rozsvecujú lampáš...

Lod'ka sa trhá a vráža do pobrežných skál...

»Preboha, opatrnejšie!... Chorá zamdlela. Sandro,  
Selim a ty dobrý starček, opatrujte mi ju dobre,  
priatelia...«

Hrdelná charakteristická kaukazská reč a čudne  
zreteľná ruská vrava...

Osamelá lampička pri prievoze, ktorú ako by zázrakom  
búrka nezhasila, ospalo sa mihoce. Druhá je na skale.

Tíško a opatrne vynášajú chorú na breh, ďalej od  
hladných, ukrutných a strašných vĺn... Daňa kráča  
popri matke a preziera slzy. Rukami zohrieva jej vy-  
chladnutú ruku.

Pri prievoze čaká malý vozík-dvojkolka.

»Kázala som im tu čakať pre všetky prípady«, ozýva  
sa prerývane hrdelný hlas a obracia sa k Dani. »Položte  
ta chorú!«

A zvýšiac hlas, kričí do tmy:

»Valentín, si tu?«

»Tu som, Naša, aj Pavol je tu!«

»Podťte sem, bližšie!«

Zpoza skupiny srazených platánov približuje sa pohodlný vozík. Za ním ide malý koč.

Besný dych vetra zhasil lampáše. Ale pod burkou tej, čo ju volajú »kňažnou« alebo Našou, s mocným hrdelným hlasom a neženskou dušou, našla sa skrytá lampôčka.

Pri jej svetle ukladajú opatrne chorú, ktorá je ešte vždy v mdlobách, na sedadlo vo vozíku. Neznáma ju opatrne objala a sadá si knej.

»Sadnite si!« volá veliteľským tónom Daňu, ktorá sa celá trasie a stojí pri stúpadle koča.

»Ale... ja nemôžem ísť s vami... Musím hnedť byť tam... na koncerty,« odpovedá Daňa trasťavým, rozčúleným a trhaným hlasom, lapá dych a dodáva chytrou: »Mama má jeden z častých srdcových záchvatov... Nie je to prvý raz... To prejde... Pre Boha vás prosím, nemohli by ste ju vziať so sebou na chvíľku, kým..., kým... ja splním povinnosť... Potom si prídem pre ňu... Pred nocou... Sme cudzinky a zdržali sme sa v duchane na druhom brehu... Ale dnes sa ta už nebudeme môcť vrátiť... V noci ju preveziem do hotela... Ale do tých čias... Do tých čias sa o ňu postaráte, však prosím vás?«

Belasé oči sú plné úpenlivej prosby.

Pyšné ústa s panovačným záhybom, prezrádzajúcim neústupnosť, prosia dojímavo a bezmocne.

Ručný lampášik svieti chvíľku do bledej tváre s belasými očima.

»Bože môj! Vedť ste vy ešte len dieťa!« — čuduje sa hrdelný hlas, »nemôžeme vás pustiť samú tak neskoro...«

Chvíľka ticha, váhania, potom zasa počuf hrdelný hlas mäkko, aksamietovo:

»Buďte bez starosti, dieťatko! Postarám sa vám o mamičku! Chodťte teda, keď musíte. Aršak vás odprevadí na koči a dovezie vás nazad ku mne, či vlastne k vašej matke. Postarám sa o ňu bez vás!«

»Ďakujem vám! Neviem, ako sa vám mám podľať. Ani vám v tejto tme nevidím do tváre. A zachránili ste život i mne i mamičke... Kto ste? Dovoľte mi aspoň, aby som si vás obzrela! Ako sa voláte?«

»Som — Naša!« znie tíško, tichúčko vľudna odpovede. »Skoro ma uvidíte... Vyబavte si, čo vám treba... Aršak vás dovezie ku mne. Ľuto mi je, že sa tak ponáhľate. Mali by ste sa preobliecť... preobutť...«

»Nie! Nie! Uschnem cestou... Už som sa i tak one-skorila... Len neopusťte mamičku... Pre Boha vás prosím, starajte sa o ňu!«

»Buďte spokojná, dieťa!«

»Ďakujem!«

Daňa mocne stisla podanú ruku, potom šikovne vyskočila na stúpadlo, bozkala matkinu chladnú tvár a sadla si do koča k neviditeľnému Aršakovi, keď bola pohodlne umiestila čušiaci, čudný predmet na prednom sedadle.

»Môžete ísť! Len chytro! Prosím vás!«

»Áno, áno! Kňažná-džanym kázala, teda môžeme ísť!« odpovedal jej z tmy neviditeľný Aršak a pohnal kone.

Za nimi ostal malý zástup ľudí.

»S Bohom! Chytro sa vráťte! Čakáme vás!«

Aký jej bol milý v tejto tme, ešte skoro neznámy, ale už veľmi blízky hlas neznámej záchrankyne!

»Kto je vaša kňažná?« obracia sa Daňa netrpezlivо

k neviditeľnému susedovi, keď sa dostali od vozíka a od ľudí.

»Ako? Ty nevieš, pani?«

Jeho tón a hlas je celou priepasťou prekvapenia.

Ako je to, táto neznáma prišla do Gori a nepočula o kňažnej?

»Sväta Nina, patrónka Gruzínska, vy ste ešte ne-počuli o Našej, o kňažnej?«

Daňa bola netrpezlivá od prírody, preto ju to nahnevalo:

»Povedzte mi, kto je to! Kto zachránil matku a mňa od búrky a smrti?«

»Kto?« — susedov hlas sa chveje skrytou pýchou, keď vraví: »Kto je to? Je to slnko a šťastie Džavachovského hniezda! Je to gorská ruža a orlica Dagestanských hôr! Je úsmev anjela a ľubovonná azalka v údolí! Volá sa kňažná Džavachová, Nina Bek-Izrailová!«

# 3

## Koncert.

**Je deväť hodín večer. Koncert vo dvorane učiteľského seminára v Gori bol v plnom prúde.**

Už hral na husliach suchotinár-umelec z Tiflisu a milovníčka-interpretka cigánskych pesničiek odkričala už niekoľko dráždivo veselých a niekoľko smutných kúskov. Vysoký, tučný človek už predniesol a musel zopakovať komickú rozprávočku o prasiatku. Malo nasledovať najzaujímavejšie číslo koncertu: na pódiu pred obecenstvo mala vystúpiť mladá, veľmi nadaná umelkyňa z Petrohradu a zahrať niekoľko »čísel« na harfe. Na programoch nebolo označené, aké skladby zahrá, lebo mladá umelkyňa bola improvizátorkou na harfe: sama tvorila všetko, čo hrala na koncertoch a tvorila to na mieste, pri hre, »improvizovala«. To ešte zvýšilo záujem o neobyčajnú umelkyňu, ktorá, ako sa rozprávalo, neučila sa v nijakej škole a predsa sa už tak veľmi preslávila. Umelkyňa bola v opravdivom slova smysle rodeným talentom, vypestovaným na slobode.

Najrozličnejšie obecenstvo, aké len žije v Gori, prišlo počúvať mladého petrohradského hosťa. Boli tam Arménci a Gruzínci, Rusi ba i horali v pestrých krojoch, boli tam mužovia a ženy, stárež i mládež mužská i žen-

ská, slovom naozajstná miešanina zakaukazkého hniezda, pritom veselá a netrpezlivá.

»Kde je umelkyňa? Nie je vo dvorane?« spytovali sa poslucháči jeden druhého.

Splývala gruzínska, arménska a ruská vrava.

»Čo sa stalo? Ešte neprišla?«

A naozaj. Umelkyne nebolo. Hádam sa oneskorila.

»Možno už ani nepríde,« hovoril akýsi okrúhlejší Armén.

»Ani sa nečudujme,« poznamenal druhý. »Je riskantné previesť sa v takomto nečase cez Kuru.«

»Nielen riskantné, ale jednoducho nebezpečné!« kričí prvý.

»Veľmi mi bude ľúto, ak sa koncert skončí bez nej. Len jej kvôli som si kúpil kartičku,« zamiešal sa ktosi do vravy.

»Ak nevystúpi, vyžiadam si nazpäť peniaze,« zašomral zlostne vysoký Čerkes.

Odrazu sa zjavuje vo dvorane akýsi pán, ponášajúci sa na umelca a oznamuje:

»Prišla, práve teraz prišla!... Kura vraj vzala kompu... nemohli sa previesť... Zdržaly sa v duchane nad riekou... Nečudujme sa, že sa oneskorila. Chuderka!«

Dvoranou prebehol znepokojený, rozčúlený, od starostí skoro nedýchajúci usporiadateľ, vyskočil na estrádu bledý, s planúcimi očima, s typickými očima Gruzínca a oznamoval z plných pľúc:

»Usporiadateľstvo koncertu prosí zhovievavé obe- censtvo o prepáčenie... Slečna Daňa Larinová sa ne- oneskorila svojou vinou. Na Kure zúri búrka, odniesla prievoz. Jej život visel na nitke... Len čo trocha obschne, hned' príde hrať...«

Búrka potlesku prerušila usporiadateľovu reč ...

\*

S očima, horiacimi belasým plameňom, s bledou, dojatou tvárou, v jednoduchých čiernych šatách, ktoré len čo troška obschly pri kozube vo vestibule, s pobelavými, od prírody tvrdými kučeravými vlasmi, štíhla ako pružná trstina, troška drobná na pätnásť rokov, vychodí Daňa Larinová na estrádu.

Za búrlivého potlesku si sadá, šikovnými rukami objíma harfu a kladie tenké, dlhé, biele pršteky na chladné, spevavé struny ... Ladí ich asi tri minúty, isto, pokojne a smelo ...

Vedľ už nemusí privykať tomuto potlesku, tomuto obecenstvu! ... Od detstva už je odsúdená k životu cestujúcej umelkyne ... Toto je hádam už jej dvadsiaty koncert. Už celý rok cestuje s matkou, ktorá je jej i učiteľkou. Bola kedysi naozajstnou umelkyňou, zbožňovala harfu a dlhé roky sa učila na nej hrať. Cestujú z mesta do mesta ... Daňa nemá škôl, ale má talent. Matka a všetci ostatní, čo poznali Daňu, utvrdzovali ju v tom od detstva.

Talent! Ach, vie to sama lepšie, ako ktokoľvek druhý. Narodila sa pre slávu. Len, aby bola slávnou!

Matka jej často vrvavievala: »Keby som ťa mohla dať do hudobnej školy, bola by z teba veľká umelkyňa, vzácna a veľmi obdivovaná!«

Ale, beda! Nemohla ju dať do školy.

Od tých čias, čo je Anna Michalovna Larinová chorá na srdce, nemôže už dávať hodiny na harfu, ktorými si zarábala doteraz, ba ani Daňu už nemôže učiť: nemá fyzických sín ... A vziať jej učiteľa — by bolo veľmi drahé.

**Pre žobrákov niet škôl!**

**A ešte k tomu vyhodili Daňu z gymnázia pre nedbalosť, lenivosť a bezočivosť.**

**Musela teda z Dani spraviť cestujúcu umelkyňu, aby si improvizovanou hrou na harfe zarobila na chlieb.**

Kedysi, kým ešte otec žil, netrpely biedu. Ale potom schudobnely. Daňa si však v duši nepriznáva tento trpký osud. Myslí si, že je princeznou z rozprávky, ktorú zlý čarodejník-osud premenil na chudobnú umelkyňu. A verí, že tieto čary nepotrvajú dlho, že ich rozláme silou svojho talentu, že ona i matka budú ešte bohaté a uctievané a že im bude každý závidieť.

**Daňa je ctibažná. Už od detstva vábi a ako magnet príťahuje ju túžba ovládať ľudí.**

**Vždy blúzni, že je začarovanou princeznou z rozprávky. A má sa neskonale, neskonale rada ...**

**V jednoduchých čiernych šatách a v rozmočených topánkach, ktoré ešte ani celkom neuschly, usmieva sa mladá koncertistka jednako len smelo, hrdo a víťazne.**

**Všetko ovláda hrou.**

**Je krásnym, novým, svojráznym talentom. Pomocou tohto talentu ovládne ľudí i zlý a ukrutný osud ...**

**Pyšná, spokojná a presvedčená, že tak bude, milo sa usmieva a kladie prsty na struny.**

**Prvý akord!**

**Všetko vo dvorane stíchlo.**

**Zaznala pieseň ...**

**Vo zvukoch Daňa vyjadriala všetko, čo prežívala v detstve, v mladých dievčenských rokoch ...**

**Ozvaly sa tiché, kolembavé tóny, ako uspávanka ...**

**V ich striebornej sieti zjavuje sa malá, ružová a biela**

detská postieľka... Leží v nej Daňa... Naťahuje ručičky, smeje sa:

»Mama! Tata! Podťe ku mne!«

Obidvaja prichádzajú, usmievajú sa, bozkávajú ju a maznú sa s ňou.

»Aká bábika! Aký milý človečik je to drahé dieťatko. Beľavé kučery, belasé oči! Malá víla. A sluch! Aký má sluch!!! Ešte nemala ani tri roky a už hrala jednoduchú pesničku, ktorú sa naučila od mamičky.

Talent!

Ich Daňu čaká samá radosť, slnko a ruže.

---

Aké smutné, presmutné tóny!

Prečo ti pramenia z pŕs, zlatá, krásna, spievajúca harfa?

Vyobliekané, pestré obecenstvo vrtí sa s akýmsi nepokojným smútkom na miestach.

A zvuky neprestajne letia a plačú a plačú...

Rozprávajú o tom, čím je preplnená Danina duša...

Aká tma! Aká temnota!

Zrkadlá v salóne sú zastreté čímsi bielym... Vprostriedku čierna rakev... V nej otec s pečaťou nepreniknutelného, len jemu zvestovaného tajomstva v tvári... A tá smutná, ľahavá melódia:

»So svätými sa uspokoju!«

Matkin plač... Stenanie zármutku a prvej, nedetskej bolesti, ktorý z Daninej hrude vyrvala otcova smrť!

Ach! To stenanie! Dobre si ho vedel opakovať, pyšný, krásny nástroj.

---

Nové zvuky...

Hravé, lichotivé, iskriace sa ako jarné pramienky...

**Ako zurčanie vody... Gymnázium... Prvé sny dievčenských rokov... Prvé priateľky... Smiech, žarty a oduševnenie, čisté detské oduševnenie a zasa uveličenie nad ňou — nad Daniným talentom.**

K nim do chudobného bytu prichodia večerami priateľky. Pribehly ju počúvať, ako hrá na harfe. Rozplacú sa dojaté, očarené jej »posvätením«.

**Má budúcnosť — jasnú budúcnosť princeznej z rozprávky...**

**A keď má teda budúcnosť a talent, načo by sa učila?**

**Daňa sa neučí. Odvráva. Leňoší. Je namyslená... Ved' má talent!**

**Vyhodili ju. Vysmievajú sa jej, ale ona odchodí pyšná ako zvuky harfy, ako princezná z rozprávky...**

---

**Zasa pláče zlatá struna...**

**Harfa žiali v akordoch... V jej pesničke je nová bolesť, neznámy žiaľ. Matka chorľavie, slabne so dňa na deň. Srdcová choroba... A tak jej treba žiť, tak jej treba žiť pre Daňu. Len pre ňu.**

---

**Prvý koncert!**

**Teš sa! Ach, teš sa, zlatá, nádherná rozprávková labuť...**

**Leťte víťazné, radostné, čarokrásne zvuky, rozhorte sa v plameň!**

**Aký úspech! Ona, Daňa je kráľovnou večera, kráľovnou koncertu, ľud'mi uznávaný, neobyčajný talent!**

**Ach, milá harfa! Ach, milá, zlatá priateľka!**

**Ako spievala v tento večer!... Ako spievala! Ako by struny samy hraly, letiac divo ako vtáci, čarovní, rozprávkoví vtáci s diamantovými, trblietavými pierkami v šatočkách!**

A aj teraz tak spieva... Aj teraz...

Zvuky rastú, mohutnejú a splietajú pre Daňu venček, diadém z rozprávkových snov začarovanej princeznej...

Biele steny sa rozstupujú... Mizne pestré obecenstvo... Vyrastá zámok z jaspisov a granátov... Tam na mramorových schodách stojí ona, Daňa...

Pred ňou na kolenách zástupy otrokov, poddaných, veľmožov a kráľov...

Je mocnou princeznou, kráľovnou... Je dcérou talentu. Jeho vytúženým, najmilším dieťaťom!

Má moc nad ľuďmi! Je mocná a bohatá. Rozprávajú o nej a padajú pred ňou na kolená.

\*

Harfa už nekvíli, neplače... Pyšno, víťazne a panovalačne zneje slávnostná pieseň.

Obecenstvo stíchllo... Ako by umrelo... Zdá sa, že počuť muchu letieť dvoranou... Oči hlcú mladú umelkyňu... V ušiach doznievajú melódie jej čarovnej hry, plné svetla, slnca a obrazov.

Pieseň doznala... Ale čaro nezmizlo...

Zatíchlha harfa... Utíchly struny...

Daňa vstala, triumfujúca ako improvizovaná melódia, ktorú práve dohrala, bledá, s oduševnením, ktoré ešte nevychladlo, s jasnými belasými hviezdami, horiacimi v rozžiarenených očiach.

Vstala a s pyšnou dôstojnosťou sklonila plavovlasú hlavičku...

Chvíľka ticha... Ticho... Mŕtve ticho pred búrkou... Priezračná nepohnutosť mora pred víchricou...

A odrazu hromový rachot potlesku zaletel umelkyni v ústrety...

## 4

### Džavachovské hniezdo.

»Je tu mladá umelkyňa? Musím sa s ňou rozprávať!«

Vo dverách dvorany stojí vysoký, mocný, plecitý chlapec, asi pätnásťročný šuhaj, v sivom bešmete<sup>1)</sup> s gozyrami<sup>2)</sup>. Okolo pása má tepaný opasok. Za opaskom neveľký, elegantný kindžal<sup>3)</sup>, s rukoviatkou, vykladanou drahými kameňmi. V ruke drží bielu papachu<sup>4)</sup>. Čierne kučeravé vlasy mu padajú do tváre, na biele rozumné čelo, na pyšné, ušľachtile obrvy, na roztúžené, zádumčivé oči — oči Gruzinca.

»Som Sandro, Sandro Danadze z Džavachovského hniezda,« vraví chlapec usporiadateľovi koncertu, s ktorým sa stretol vo dvorane. »Kňažná Nina ma posiela k umelkyni, čo sem prišla. V Džavachovskom hniezde sa stalo nešťastie.«

»Čo chcete? Čo si želáte?«

»Posiela ma Nina Bek-Izrailová. Kde je slečna umelkyňa, čo sem prišla z Petrohradu?«

Bystrým zrakom preletel dvoranou a zazrel Daňu.

Niekoľko krokov a je pri estráde. Vprostriedku stojí

<sup>1)</sup> Bešmet — kabátik po kolená.

<sup>2)</sup> Gozyry — kapsičky na náboje.

<sup>3)</sup> Kindžal — nôž, podobný dýke.

<sup>4)</sup> Papacha — vysoká ruská čiapka.

**Daňa. Ešte sa klania, plná dôstojnosti, vedomá si výtečnosti. Obecenstvo jej zúrivo tlieska.**

Sandro vidí bledú, dojatú tvár, žiariace belasé hviezdy očí. Do srdca sa mu vlieva ostrá ľútosť ako pichľavý prameň.

»Chuderka! Chuderka! Ešte nič nevie!«

Šikovne ako mačka, troma skokmi preletel schodíky, vedúce na estrádu.

»Čo to robíte? Ta nesmiete ísť. Cudzím je ta vstup zakázany!« letí za ním vzápäť rozčúlený, nespokojný hlas.

Ale už je neskoro. Sandro je už na estráde. Vystrel sa a natiahol ruku.

»Počúvajte!...« vraví chytro a trhano, »podte chytro domov... Naša ma posiela pre vás... Vaša matka... Veľmi jej je zle... Chce vás vidieť... Ponáhľajme sa!«

»Čo vravíte? Že je mamičke zle?«

Ako by sa bol nad Daninou hlavou s hrmotom rozztrhol strašný, čierny oblak... Ako by bol strašný úder hromu zahrmel nad touto plavovlasou hlávkou mladej umelkyne, ktorá ešte vždy bola v sladkej extáze nad práve dosiahnutým hudobným víťazstvom.

Mocne sa zachytila širokých, šuhajových pliec. Tvár sa jej odrazu pokryla priesvitnou bledosťou hrôzy, smrteľného strachu...

»Vašej mamičke je veľmi zle... Záchvat sa opakoval... Volá vás!«

»Hned! Hned!«

Kolisavo ako vo sne kráča Daňa k východu... Hned ktosi nariadil, aby odniesli harfu... Čiasi ruka jej šetrne podáva obálku s peniazmi — dohovorený plat za vystúpenie na koncerte. Už je vo vestibule, nevidí ani nepočuje

potlesk, ktorý buráca za ňou, so zmätkom v duši vybehla na ulicu.

»Aršak! Pod' sem chytro!« kričí Sandro a pomáha Dane nasadnúť do koča.

»Už letím ako horský džajran<sup>5)</sup>... Nepotrva to ani minútku...«

Gorské ulice sú slabo osvetlené. Búrka zhasila mnoho lampášov. Ostatné ešte s ňou hrdinsky zápasia pod nárazmi živlov. Koč nebeží, letí ako vták, sotva sa kolesami dotýka dláždenia.

»Povedzte mi, ako je mamičke! Preboha, povedzte mi!«

Daňa má teraz dutý, skoro nesrozumiteľný hlas. Ale Sandro ju predsa len počul. Skoro kričí, keď jej odpovedá, aby prehlušil búrku a vietor:

»Naša, Selim a ja sme ju previezli do »Hniezda«, preniesli sme ju do hostovskej izby a uložili na tachtu<sup>6)</sup>. Naša jej dala zavoňať akýsi liek... Prebrala sa... začala vás volať... spytovala sa, kde ste... rozplakala sa nám od bolesti... Potom sa »to« zasa opakovalo. A na to mi Naša povedala: »Sandro, vezmi si Havrana a leť na koncert... Nájdi dievča a doved' ho sem... A Sandro hned' poslúchol.«

»Prišli ste na koni? Kde máte koňa?«

»Selim bežal za mnou. Letí ako strela. Boli sme pri vchode do dvorany skoro odrazu, ja na koni a on peší... Teraz už bude s koňom doma!«

»Baton<sup>7)</sup>, aj my sme hned' doma!«

To povedal Aršak, obrátiac sa na prednom sedadle.

---

<sup>5)</sup> Džajran — divý horský baran.

<sup>6)</sup> Tachta — nízka pohovka, obtiahnutá drahocennou látkou.

<sup>7)</sup> Baton — pán.

Danino srdiečko búcha a trasie sa...

Mesto, s úzkymi ázijskými uličkami a širokými námestiami ostalo už za nimi.

Sú na predmestí.

Tmavé skupiny ohromných stromov, čiernych ako duchovia tmy, stoja okolo. Pomedzi konáre blikocú sa svietielka ako drahé kamene v diademe kráľovnej noci... Z tmy počuť strašné, búriace a vyhrážajúce sa hučanie... Diabolský hukot...

»Nebojte sa, to hučí Kura!... Tečie tadeto, hned' pod horou... Myslím, že búrka nestichne cez noc... Ale už sme doma... Vystúpte a sverte mi to bremeno... Nebojte sa... Sandro dá pozor...«

»To je harfa!«

»Viem.«

»Sandro, si to ty?«

Zpoza skupiny platánov vynorila sa ohebná postava s lampášom v ruke.

»Ja som to. Už si doma, Selim?«

»Vari si si len nemyslel, že nie! Či Alah neobdaril Selima párom nôh, mocných ako orlie krídla? Či je Selim rozmaznaným dievčatkom, čo nevie ovládať koňa?«

»Ale kôň sa na smrť ubehal, ty nešťastník. Počujem, ako ťažko dýcha pri bráne!«

»Cha-cha-cha! Vari si zabudol, že i Selim i Havran sú rodákmi z Kabardy a že horal väčšmi šetrí koňa ako vlastný život?«

Posmešne sa ozýva hrdelná, charakteristická tatárska vrava.

Daňa ani nevidí, ani nepočuje toho, kto jej svieti na cestu. Svetlo lampáša padá do širokej platárovej aleje.

Stromy tlmené šumia a reptajúc, shovárajú sa s rozbúrenou Kurou...

Ktosi sa ponáhľa dolu schodmi po krytom schodišti.

»Ste to vy, Selim? Sandro?«

»Áno, áno, dovezli sme ju...«

»Chytró! Chytró!«

K Daniným ušiam hrmením búrky a revaním Kury preniká ako by zázrakom nežný a ako šepot vetríka mäkký hlas...

Daňa sa pustila za týmto hlasom.

Pred ňou stojí nevysoká, chudá dáma, s jemnou, troška ustatou tvárou. Vo svetle osvetlených oblokov dobre rozoznať črty jej tváre v nočnej tme. Má bledú, dojímavo pokojnú tvár s celou básňou smutnej a krásnej hudby žiaľu vo veľkých čiernych očiach. Zpopod bašlika<sup>8)</sup> burky, ktorý má prehodený cez hlavu, vykukujú čierne, prešedivené vlasy.

»Ako mamička!« preletelo Daninou hlavou ako víchor. Hnaná nepochopiteľnou náklonnosťou, hodila sa Daňa neznámej okolo hrdla.

»Úbohé dieťa! Úbohé dieťa!«

Neznáma dáma objala Daňu a tíško ju bozkala na čelo.

»Pod'me, chytró, pod'me!«

Zrazu prúd jasného svetla... Je nepríjemný po tme v uliciach a v sade. Doteraz široko otvorené oči zavierajú sa samy od seba, oslepené prudkým svetlom a v prvej chvíli nič nevidia, nič nerozoznávajú. Pomaly sa rozhladely...

Veľká priestranná izba... Buchar<sup>9)</sup> východného typu

<sup>8)</sup> Bašlik — kapucňa.

<sup>9)</sup> Buchar — kozub.

s ohromným otvorom na kúrenie. Na dlážke prikrývadlá a koberce. Aj pestré tachty sú pokryté kobercami. V múroch sú výklenky na sedenie. V kozube plápolá oheň. Visiaca lampa zalieva izbu jasným svetlom.

»Sandro, ty ostaneš tu s hosťom a ja pôjdem povedať chorej, že prišla... Zohrejte sa pri kozube, dieťatko!«

Neznáma dáma sa Dani prihovára tak láskavo, mäkko a láskyplne, tak láskyplne, že pri jej slovách mizne pichlavý strach a smútok.

Odrazu sa Daňa uspokojila.

Tvár neznámej vábi ju pri svetle lampy ešte väčšmi. Taká čarowná, taká smutnokrásna tvár! Ako dobrá čarodejnica, čo sa jej priplietla cestou. Ale čarodejnica mizne, kráčajúc mäkko po kobercoch.

Pred ňou stojí Sandro.

»Toto je naša pracovňa,« rozvravel sa, »tu pracujeme za veľkým stolom. Tu vedľa je hosťovská izba, kde prijíname hostí. I vaša matka je tam teraz... Tu je naše kráľovstvo.«

»Čie, ,naše?« spýtala sa Daňa mechanicky, len aby dačo odpovedala, lebo jej uši neprestajne lovily každý zvuk za stenou, ako by sa chcela hned' presvedčiť, čo sa tam robí.

»Naše, všetkých nás, Gemono, Valentíno, Seltone-tino, Selimovo, Marušino a moje...«

»Ste sirotý?«

»Áno... Naša nám je všetkým... Je nám matkou, otcom, učiteľom... Je slniečkom, ktoré vyšlo nad Džavachovským hniezdom... Pomáha jej teta Ľudka... Tak nám je tu dobre, ako večným hviezdam na aksamietovom nebi.«

»Ste Rus?«

Som Alazanec, Gruzín. Aj Gema. Gema je moja sestra.«

»A Selim?«

»Selim je z Kabardy, aj Seltoneta. Maruška je kubánska kozáčka a Valentín...«

Ešte chcel čosi dopovedať, ale odrazu si položil prst na ústa.

Ich pozornosť upútal čudný, rozčúlený šepot. Čo sa robí? ... Potom počuli známy majestátny, rozkazujúci hlas:

»Ani na krok! Áno, na krok, Seltoneta! Počúvni!«  
Ľahké, rýchle kroky za dverami.

A Sandrovi zmiera na perách veta, ktorú chcel dopovedať ...

Daňa v údive otvára široko oči.

»Kto je to?«

Na prahu sa zjavila čudná osôbka v pestrom hodvábnom kaftane<sup>10</sup>), v krikľavočervených šaryvárach<sup>11</sup>), na hlave má čiapku, posadenú hlboko do čela a s nej splýva závoj, ľahučký ako dym. Na tenkom, ohorenom hrdle má šnúry perál, peniažtekov a mnoho náhrdelníkov. Na obidve plecia jej visia ako noc čierne, ťažké vrkoče smolnatého lesku. Ohromné oči horia ako by v hmle a upierajú sa na Daňu. Čudné oči, zvedavé, energické, nepodajné a zároveň potmehúdske a zlé. Pery sa chvejú, zrak iskri. Korálovočervené drobné ústa s bielymi mandľami zubov sú pootvorené úsmevom dravca.

Dvoma skokmi oddeluje sa čudný zjav odo dverí,

---

<sup>10)</sup> Kaftan — dlhý kabát.

<sup>11)</sup> Šaryváry — ženské nohavice.

beží k Dani a jediným mihnutím dlhých a rovných mihalníc si ju celú obzerá. Potom ukáže na dvere.

»Si dcérkou tej, čo tam leží?«

»Áno!« odpovedá Daňa skoro nevedomky. »Je jej horsie? Umiera? Ved' už povedzte!«

Cudná bytosť sa díva uprene na Daňu a neodpovedá ani slovíčka. Hľadí, ako by Daňu študovala, ako by si ju chcela dobre zapamätať — celú odrazu... Potom dvíha ruku a šepce tajomne:

»Jej... srdce... srdce hosťa v hosťovskej izbe... už nebije... Seltoneta jej položila ruku na bok... Srdce čušalo... Anjel Azrael letel okolo a vzal ju do neba k Alahovi... Prišla si neskoro... Srdce už nebije...«

Matka ti umrela! Viem to tak dobre, ako že sa volám Seltoneta!«

»Ááááach!«

Zo zblednutých perí vydral sa výkrik, smrteľné zastenanie... Belasé oči sa rozšírily hrôzou z nevýslovného zármutku. Zrenice sa v nich rozširujú ako ohromné čierne škvŕny. Ústa sa skrivily kŕčovitým nárekom a zblelely ako vápno...

»Ááááach!« počuť strašný výkrik, prehlušujúci na chvíľu i fičanie vetra i divé nariekanie Kury.

Daňa sa kolíše ako trstina, lapá rukami v prázdnom priestore a s neprestajným divým a šialeným nárekom klesá pribehnuvšiemu Sandrovi do náručia. Sandro sa díva smutno, s výčitkou na Seltonetu.

»Ach! Prečo si jej to povedala? Prečo? Ved' si ju zabila, Seltoneta!«

Je noc... Tmavé töne padajú na sad, na dom, ako by mátohy vystúpily z hrobov.

Kura hučí už tichšie, akosi dobrácky...

Potichúčky sa míňajú hodiny... Mesiac sa hned skrýva, hned zasa vychádza zpoza oblaku, čierneho ako duša podzemného ducha hôr a priepastí...

\*

Do okrúhlej izbietky, umiestenej vo vežičke nad strechou, vchádza tichým krokom žena v bielych nočných šatách...

Druhá žena, mladá, černovlasá jej beží v ústrety...

»Ľudka, srdiečko, horšie jej je?«

»Ale nie! Vždy len rovnako. Neprišla som preto. Ale prievozník Ahmed sa ti prišiel podakovať za štedrosť, dušička...«

»Ach, nemusel sa ustávať. To je maličkosť!«

»Veru nie maličkosť, Nina, duša zlatá... Dala si mu na novú kompu viacej peňazí ako potreboval... Svolávať na hlavu požehnanie Alaha a všetkých jeho anjelov. Keby si len bola videla tú tvár!... Žiarila ako slnce!...«

»Áno! Ale čo bude s dievčatkom? Musí žiť! Ľudka! Bolo by predsa strašné, keby teraz zahynula.«

»Zachráni ju svojou trpezlivosťou a umením, Nina!«

»Ach, holubička drahá, ľudia sú často celkom bezmocní, ked' chcú pomôcť jeden druhému. Ale prisahám na rodný východ, že vynaložím všetko úsilie, všetku možnú starostlivosť, celý svoj rozum, ktorým ma Boh obdaril!...«

Rozkáž Mare, aby sa postarala o nebohú! Pochováme ju, kým je dievčatko v bezvedomí... Tak bude najlepšie!... Áno!«

»Milá Nina, si ustatá!«

A chudá ruka staršej piateľky sa kladie na čiernu, kučeravú hlávku mladšej.

»Či ja dakedy ustanem, Ľudka? Smiem ja dakedy ustať?«

Cierne, troška prísne oči sa usmiali.

Aká v nich bola čarowná, osobitná krása!

»Prídem ťa pred polnocou vymeniť, Ľudka, teraz sa už ponáhľaj ku chorej... Ak jej bude horšie, pošli pre mňa... Uvarím jej liek...«

\*

Ľudmila Alexandrovna Vlasovská, Ninina pomocníčka, tíško odchádza. Mladá kňažná zasa osamela... Osamela so svojimi myšlienkami, s nocou, s hučaním Kury pod oblokmi a s ďalekými hviezdami na aksamietovom nebi. Ruky, zvyknuté na pohyb, miešajú liečivé bylinky do fľašiek a hrnčekov, rozostavených pred ňou a hlavou víria jej myšlienky s nepochopiteľnou, horúčkovitou rýchlosťou... Nina Bek-Izrailová, ktorú volajú kňažnou Džavachovou, je priatou dcérou všetkými uctievaného kniežaťa Juraja Džavachu. Zomrel už dávno. Nech mu je ľahká rodná, gruzínska zem! Nina je nie Gruzínka... Jej rodičia, pokrstení Lezginci, zahynuli v búrke, zavalila ich hora. Pochádzali zo vzdialeného aula<sup>12)</sup> Sestúd. Jej matka Bela, čiže Helena, bola dcérou starého Hadži-Mohameda a rodou sestrou zomrenej ženy kniežaťa Juraja Džavachu... Jej otec Izrail, pokrstený na Arsenija, bol synom naiba<sup>13)</sup> z toho istého aula Bestúd. Dali sa pokrstiť po útek u z hôr. Potom zahynuli.

Nina sa už pamätá len na to, že žila ako sirota v dome kniežaťa Juraja Džavachu. Šesť rokov pred jej narodením umrela mu milovaná a jediná dcéra, krásavica Nina, Ľudkina priateľka z ústavu.

<sup>12)</sup> Aul — dedina na Kaukaze.

<sup>13)</sup> Naib — najvyšší úradník v osade.

Miesto mŕtvej, zbožňovanej dcéry, a aby uctil jej pamiatku, vzal si knieža do domu dve druhé dievčatá: celkom cudziu Ľudmilu Alexandrovnu Vlasovskú a malíčkú neter Ninu Bek-Izrailovú.

Na detstvo sa Nina pamätá veľmi dobre. Pamätá sa na jazdenie v horách, na hodiny s Ľudkou, na návštevy k starým otcom, k Mešedzovi a drahému Hadži-Mohamedovi do horského aula Bestúd, do srdca dagestanskej krajiny.

Povahou je Nina skôr chlapec, ako dievča... Šikovne ovláda kone, jazdí po horách ako horal, preskakuje jamy priepasti a kopijou zápasí ako hociktorý horský abrek<sup>14)</sup>. Jej detstvo bolo ako rozprávka východu, stkaná zo slnca, z horského vzduchu, zo zurčania potôčikov a z vône ruží v údoliach a strminách.

A odrazu sa roztvoril pred ňou ako priepasť prvý strašný zármutok: náhle umiera jej druhý otec a ujec...

Je opustená. Zdedila všetko bohatstvo Džavachcov... So vzdialenosťou príbuznou a opatrovníčkou, matkou kniežaťa Juraja, sa nemôže shodnúť. Táto sa nevie spriateliť s Nininou prirodzenou, slobodnou dušou, s dušou, chvejúcou sa ako duša horskej lane a vyháňa ju z domu...

A tak sa Nina dostáva do ústavu, do penzionátu... Priateľka Ľudka ju ani tam neopúšťa, prijíma miesto triednej učiteľky v tom istom ústave, kým Nina neskončí kurzy...

Konečne Nina skončila školu. Život vábi, vábia ružové preludy voľnosti, ďalekého dagestanského aula, kde ju čaká na pohľad drsný, ale dobrý, dobrý starý otec Hadži-Mohamed...

---

<sup>14)</sup> Abrek — zbojník.

Druhého starého otca, naiba Mešedza, ani jeho ženy  
niet už medzi živými. Zomreli už obidvaja, žehnajúc  
v duchu Nine Alahovým menom...

Spolu s Ľudkou sa vyberú do Bestúd navštíviť sta-  
rého otca Mohameda, matkinho otca, ktorý zbožňuje  
vnučku Ninu. Šťastná, natešená ponáhľa sa Nina do rod-  
ného aula. Jej horúca krv, krv rodenej Tatárky-Lezginky  
sa búri a vrie.

Rodisko!... Rodisko!...

Ale — beda! — v ďalekej sakle<sup>15)</sup> ďalekého aula našla  
drahého starého otca na márach. Smrteľne ho poranili  
v horách zbojnici, barantači<sup>16)</sup>, ktorých zvábila jeho dra-  
hocenná zbraň a šaty. Ale dýchal ešte, keď k nemu  
s Ľudkou prišly.

Ešte dýchal!

Ach, tie hodiny!

Umierajúci starec mal na tele mnoho strašných rán!  
A ona mu nemohla, nemohla pomôcť... Keby aspoň bola  
vedela liečiť... Keby bola poznala všetky tajnosti lekár-  
skej vedy!...

Umrel jej na rukách vykrvácaním. A ona tam, nad  
jeho teplou mŕtvou, preklínala svoju detskú slabosť,  
že ho nemohla zachrániť a prisahala, že svoj život zasväti  
dobru bližných...

Rozhodla sa, že sa bude učiť... Učiť, čítať, robiť,  
študovať doma lekárske knihy a pomáhať bez rozdielu  
všetkým, komu nemá kto pomôcť, komu zomreli rodičia,  
lebo, komu ich zabili, kto je na zemi bez pomoci a kto je  
slabý. Tak prisahala Nina nad kurhanom<sup>17)</sup> starého otca.

---

<sup>15)</sup> Sakla — kaukazský domček alebo izba.

<sup>16)</sup> Barantač — zbojník.

<sup>17)</sup> Kurhan — rov.

Starého Hadžiho-Mohameda pochovali so zbraňou a sedlom blízko mešity<sup>18)</sup>.

Teraz pri hučaní Kury a horúcom láskaní východnej noci pripomíala si Nina obrazy z minulosti, pestré dobrodružstvá a bohaté spomienky...

Hadži-Mohamed mal rád deti. Aby uctila jeho pamiatku, umienila si Nina, že v Džavachovskom hniezde zariadi útulok pre deti-siroty...

Cestuje po svojej milej, prekrásnej otčine a hľadá nešťastné siroty, čo potrebujú pomoci a ochrany. V Petrohrade sa dozvedá smutnú novinu. Jej drahá priateľka z ústavu, narodená v chladnom Fínsku, Lýdia Ramzajová, osirela a žije vo veľkej biede. Ale Lýdia sa tak ľahko nepoddáva! Chce sa učiť, chce usilovným štúdiom zahnať smútok! Lýdiinho brata, dvadsaťročného chlapčeka prijíma Nina do útulku, aby umožnila priateľke odcestovať do cudziny, študovať na univerzite a stať sa lekárkou.

Berie chlapca k sebe, sľubuje, že sa oňho postará ako o rodného brata... Potom sa ponáhľa domov, do Gruzínska, letí ako na krídlach...

V Alazane zavraždili zbojníci nešťastnú Gruzínsku. Prepadli majetok opustenej bezbrannej vdovy... Jej deti, trinásťročný Sandro a desaťročná Gema presťahujú sa k Nine... Syn kabardínskeho abreka, Selim, stratil otca, osirel... I tohto berie Nina k sebe, nehľadiac na to, že abrek Ali bol zbojníkom, známym v celej Kabarde a celom Gruzínsku.

To isté bolo s černookou Seltonetou. Túto sirotu vy-slobodila Nina práve, keď ju akýsi čierni ľudia, Peržania alebo Tatári chceli odvliecť do Turecka a predať ju tam

---

<sup>18)</sup> Mešita — mohamedánsky kostol.

do otroctva. A konečne Maruška... Na Kubáni našla Nina dievčatko-sirotu, ruskú Kozáčku a dovedla si nového vtáčika do hniezda...

V tomto »hniezde« starého džavachovského sídla ne-hľadalo sa na rozdiel národnosti a plemien. Sú tam Rusi, Tatári, Gruzíni — všetci, ktorí potrebujú pomoci ener-gickej, mocnej a šlachetnej kňažnej. Pri hrobe starého otca Mohameda slúbila, že bude strážcom každého Ľud-ského nešťastia a utrpenia a sľub i splní.

Splní ho!...

Je bohatá. Má dosť peňazí pre všetkých. Aj sila jej na všetko stačí. Pomáha jej verná Ľudka, knieža Andro Kašidze, ked' práve nemá vojenskú službu, mulla<sup>19)</sup> zo su-sednej mešity, ruský báťuška<sup>20)</sup> a starý Michako, ktorý je akýmsi strýkom detí...

Pomáha jej rozum a nebojácke srdce... Prestala byť žiačkou z penzionátu... Dospela v tých dňoch žiaľu, nepokoja a starostí... Stal sa z nej mocný, otužený človek v boji so životom! Už dva roky trávi takto mladý život, plný mrvnej spokojnosti, v ťažkej robote a v starostiah o tieto drahé bytosti. A aj dokončí svoje poslanie! Starý otecko Hadži-Mohamed, jej druhý otec, knieža Juraj Džavacha, i jej rodičia môžu spokojne spať vo svojich hroboch.

Teraz blúdia jej myšlienky len pri novej chovanici Džavachovského hniezda — pri mladej umelkyni, ktorá sa jej tak odrazu a čudne vynorila na životnej ceste. Musí jej vrátiť zdravie, musí dokázať, aby žila čisto a krásne k úžitku a radosti Ľuďom, ako teraz žije ona sama — Nina Bek-Izrailová.

<sup>19)</sup> Mulla — mohamedánsky kňaz.

<sup>20)</sup> Báťuška — pravoslávny kňaz.

## 5

### Pohreb.

»Tu máš ešte azalku, Sandro! A tu ruže... Pozrite, ako teraz opeknela!«

»Mŕtvi nemôžu byť krásni, Gema!«

»Ach, ja neviem, mne sa vidí takou krásnou...«

»Hned' príde mamao<sup>1)</sup>. Zaspievajú smutné pesničky a vynesú truhlu na górsky cintorín...«

»Prestaň už, Gema!... Aj tak mi je už zle... Dievčatko už tri dni neprišlo k sebe... Ale musí z toho vyjsť! Musí žiť! Musí! Naša povedala, že neumrie... Tak sa aj stane! Prisahám, že sa tak stane! Uvidíte!«

Černovlasá hlávka tak presvedčivo potriasa dvoma nádhernými vrkočmi, padajúcimi až po kolená a červená, pekná tvárička s noštekom ako gombička a so sivými štrbinkami miesto očí, je tak milo rozhodná, že Maruške Chomenkovej nemožno neveriť, hoci je Daňa ešte vždy v nebezpečenstve.

»Nuž, pravdaže vyzdravie! O tom ani nemusíme vratieť! Ked' ju začala Naša liečiť, ani nemôže byť inakšie...«

Sandro, ako obyčajne, mykol mocnými, mladými plecami. Ved' tak dôveruje Našej! Tak jej dôveruje tento

---

<sup>1)</sup> Mamao — gruzínsky kňaz.

Sandro. Len Gemina poetická, chudučká tvárička, plná belasých žiliek, so smutnými gaštanovými očima, s tma-vými kučerami, ktoré sa uvoľnily zpod mingrelskej čiapky, najkrajšej zo všetkých gruzínskych ženských ozdôb hlavy, je plná pochybností...

V ten strašný večer búrky a smrti uvidela len na chvíľočku plavovlasú hlavičku cudzieho hosťa a belasé oči mladej neznámej, nehybné v šialenstve zármutku a zaľúbila sa do nej až po uši. Jej poetická, blúznivá hla-vička začala pracovať v novej oblasti fantázie a snov.

Mladý hosť priletel k nim z búrky a z noci ako víla z rozprávky, v strašnej, prišernej, osudnej hodine. Ne-odletí teda zasa? Nezomrie, ako jej matka? Nie! Nesmie!

»Dievčatá, tu máte ešte ruže!«

Ešte ktosi vchadza do malej kaplnky, kde sa ráno členovia »hniezda« modlievajú a kde teraz leží v truhle, prikrytej brokátom s vyšitými striebornými kvetmi Anna Michajlovna Larinová — okrášlená kvetmi.

Je menší ako Sandro a užší v pleciach ... Má krásne biele ruky a pekné, drobné, aristokratické nohy. Jedno-duché topánočky nezakrývajú ich tvar. Je celý, nežný a graciózny, krehkej postavy a s malou z dohola ostriha-nou plavovlasou hlavou.

Má asi štrnásť rokov, ale vyzerá starší. Oči má troška prižmúrené, hlboké a akési veľmi ustáte na svoj vek. Tvár má pyšnú a vážnu, ohorenú východným slnkom, s črtami ušľachtilej rasy, jemnými, ale nepeknými. Milá tvár, dôstojná a chladná. Vyzerá ako preoblečený princ v sivom bešmete s červenými gozyrami, ako má Sandro, opásaný práve takým tepaným opaskom.

»Ach, Valentín! Konečne! Pekne od teba, že si prišiel.

Krášlime nebohú na panychídu<sup>2)</sup>). Ale, kde si vzal toľko krásnych ruží?« spytuje sa Sandro.

»Pavol mi ich dal z tetinej Ľudkinej oranžérie!«

»Nevidel si Selima a Seltonetu?«

»Sú v hore. Videl som Selimovu oholenú hlavu medzi skalami. Má hlavu ako baran. No ved' je zbojník!«

»Cha-cha-cha! Pravdaže zbojník! Máš pravdu, Valentín!«

A Maruška Chomenková smeje sa búrlivým smiechom ako dieťa a tlapká rukami.

»Ale, zbláznila si sa? Ved' tu leží mŕtva!« zahriakol ju Sandro a čierne oči horia hnevom.

»Prosím ťa, len sa nehnevaj! Nie som tvoja Gema. Nie si mi brat!«

»Ty a Gema ste ako Kura a Rion... Ako tie dve rieky... Ty sa vždy zlostíš a chichoceš, ona zasa vždy smúti a narieka... S vami, ženami, je vždy veľmi veľa starostí...«

Sandro vraví nahnevane a myká pritom plecami. Má takú obyčaj — obyčaj maličkého muža, kňažního pomocníka — všetci ho tu tak volajú. Gema sa tíško a plachy usmieva pri týchto slovách, je v rozpakoch a červená sa až po uši.

Má štrnásť rokov a nevie sa troška opanovať a k tomu ešte tu, v prítomnosti smrti!...

Nesmelo pokukuje na truhlu, prikrytú brokátom a celú zasypanú kvetmi. Leží v nej neznáma žena so smutnou, prísnou tvárou... Či len hrou svetiel zažatých sviečok zdá sa jej tvár taká prísna?

---

<sup>2)</sup> Panychída: — pobožnosť za mŕtvych.

**Nebohá umrela v cudzom dome, na cudzích rukách,  
nemohla sa ani rozlúčiť s dcérou — mohla umrieť  
pokojne?**

**Do veselého, živého Maruškinho srdiečka, do srdiečka  
slobodnej kozáčky od Kubáne, ktorá vie tak zvučne a ve-  
selo spievať, tak zvučne a veselo sa smiať — do toho  
srdiečka vkráda sa ľútosť...**

**Berie ruže, ktoré doniesol Valentín a sype ich na mŕtvu  
hrud' ...**

\*

**Ako vo sne počuje Daňa strašný, tichý spev, plný  
otriasajúceho zármutku...**

**Sníva sa jej?**

**S času na čas, keď otvorí oči, vidí čistú, jasnú izbu,  
steny, natreté belasou olejovou farbou a kúsok belasého  
neba v obloku... Pri obloku starý platán... Stráži oblok  
ako strážca... Pod ním kvitnú ruže, červené ako krv  
a krásne ako mladé sny. A zasa len počuje spev, ľahavý,  
bolestný, pripomínajúci čosi trpkého, trápneho z ďale-  
kého detstva...**

**Ale, čo jej pripomína — nemôže sa rozpamätať...  
Nemá dosť síl... Pri posteli vídava často tú, ku ktorej  
ju čosi vábilo... nedávno... Ale, kedy to bolo — na to  
sa tiež nemôže rozpamätať... Smutné, tmavé, veľké oči,  
šedivejúce vlasy, milá, smutnonežná tvár...**

**Raz sa spýtala:**

**»Kto ste?«**

**A ona, zamyslená, odpovedala tíško, jemne, že ju  
sotva počula:**

**»Ktosi, kto vás má rád...«**

**Po tejto odpovedi Daňa zasa stratila vedomie.**

**A práve vtedy slúžili panychídu a pochovávali na susednom górkском cintoríne jej matku...**

**Ale na to sa nepamätala, nič z toho si neuvedomila.**

**Po tieto dni mala prudkú nervovú horúčku...**

# 6

## Prírastok v hniezde.

»Ako sa máte, Ľudka, srdiečko moje?«

»Nina džan<sup>1)</sup>! Lepšie jej je, preberá sa už!«

»Konečne! Moje lieky pomáhajú telu... Teraz skúsieme pomôcť jej myšlienkam a duši.«

Nina Bek-Izrailová, chovanica kniežaťa Džavachu, asi osemnásťročná, zdala sa staršou s čiernymi, tuho zappletenými, po kolená dlhými vrkočmi, s vážnou, zasmyslenou, skoro prísnou tvárou, s hlbokým, prenikavým, panovačným pohľadom pod srastenými obrvami, pohľadom, plným myšlienok, sily a všetko zahrnujúcej, seba zabúdajúcej ochoty. Teraz pristúpila k posteli chorej. Jej mocná, skôr mužská ako dievčenská ruka, kladie sa opatrne na plavovlasú hlávku... Oči hľadia uprene, bystrým, orlím pohľadom do zreníc, ktoré sa jej široko otvárajú v ústrety...

Ach, tie oči!

Sú belasé, belasé a teraz také bezmyšlienkovité. Prie-hľadné ako jarné hlbky kryštalovej rieky...

Normálni ľudia nemávajú také oči...

Na Daninom vychudnutom líčku nebadaj myšlienky. Je ako maska... Nehybná, z kameňa vytesaná tvár...

---

<sup>1)</sup> Džan — duša.

**Jej duša spí. Spí spánkom šialených...**

**Tak je to... Myšlienky dávno uletely z tejto krásnej hlavičky.**

»Ľudka«, vraví Nina a jej hrdeľný hlas znie neobyčajne mäkko a príjemne. »Pán Boh nám poslal do hniezda novú živú bytosť... Vezmeme si ju na zodpovednosť, Ľudka, sestra mojej duše!«

»Áno, Nina. Ani nemôžeme urobiť inakšie. Je sirota. Obidve sme prisahaly jej matke, že ju neopustíme.«

»A ja som jej okrem toho ešte prisahala, že ju zachránim... Musím dodržať prísahu, Ľudka... Toto dievčatko stojí na prahu šialenstva... Odumrely v nej zdravé myšlienky, odumrel v nej rozum... Ale my ju musíme... ja ju musím zbudovať k životu... musím jej vrátiť možnosť žiť zdravým, mysliacim, jasným, rozumným životom, lebo...«

»Lebo?«

»Lebo celkom vyzdravie alebo... alebo sa nervová horúčka vráti a Daňa zahynie...«

»Nina! Nina!«

»Ach, Ľudka!... Zabudla si, že prvou podmienkou záchrany je odvaha?... Odvaha na rozhraní života a smrti a potom víťazstvo... Vypočuj ma, Ľudka drahá... Musím všetko skúsiť... Ved' tomuto krásnemu a nadanému dievčaťu bol by život v šialenstve len bremenom, však?«

»Ach, Nina, urob všetko, čo uznáš za dobré! Verím v tvoju moc a múdrost!«

Vo veľkých smutných očiach Ľudmily Alexandrovny, »tety Ľudky«, ako ju volajú v Džavachovskom hniezde, zjavili sa slzy... Zjavili sa a zasa zimzly. S nádejou a láskou zdvihla oči k Nine.

Nina Bek-Izrailová vraví:

»V susednej izbe je harfa, Ľudka... Káž Maruške Chomenkovej, aby zahrala na nej niekoľko akordov. Maruška má sluch, dokáže to... Akékoľvek improvizované akordy... Potom sem pošli Seltonetu!«

Ľudka odchádza, obratná a ľahká ako sen.

Nina stojí chvíľku pri posteli chorej, uprene pozoruje Daninu bledú tvár bez života, jej belasé oči, také krásne a hlboké a... také strašne bezmyšlienkovité... Tieto oči hľadia na Ninu spokojným, jasným a nehybným pohľadom duševne chorej.

»Daňa!« zvolala Nina tíska, ale ostro.

»Čo?«

Ako slabo a nezvučne splýva toto »čo« s vyblednutých, slepených peričiek!

»Daňa, lepšie ti je? Nebolí ťa už hlava?«

»Nie.«

»Nič ťa neboli?«

»Nie.«

»Smutno ti je za mamičkou?«

»Nie...«

»Vieš, kde je?«

»Tu pri mne.«

»A ty si kde?«

»V zámku z jaspisov a granátov...«

»Kto si?«

»Som zakliata princezná... z čarovnej rozprávky.

Som rozprávka o talente a kráse.«

Zrenice chorej sa neprirodzene rozširujú...

»Úbohá Daňa! Úbohé dieťa!«

Zpoza steny počuť tichučké akordy... Na tvári chorej zjavil sa akýsi nepokoj... Celá stípla v strašnom napätí, stíply obrvy, pery i oči.

»To je harfa! Tvoja harfa, Daňa!« prihovára sa jej Nina, tlmiac do šeptania hrdelnú kaukazskú reč. »Pamätáš sa, ako si na nej hrávala?«

Tvárou chorej prebehol kŕč, prvý záblesk bolestnej námahy rozpamätať sa na čosi...

Potom tvár zasa zľahostajnela, ako maska a znehybnela. Vtedy sa Nina obzrela. Za ňou stojí Seltoneta, cengajúc šnúrkami peniažtekov, s horiacimi očima mačky.

»Pod' sem!« káže jej Nina prísne.

Mladá Tatárka sa k nej smelo blíži. Má pružnú, kolísavú chôdzu a bravú, vyčkávajúcu tvár.

»Čo rozkáže Naša chuderke Seltonete? Čo chce od nešťastnej úbožiačky Seltonety hviezda jej duše, Alah Nina?« vyzvedá líškavým a nesmelým hlasom.

Ninina tvár sa ešte väčšmi zamračila. Husté, nad nosom srastené obrvy skoro splývajú.

»Počúvaj, Seltoneta! Nehraj mi tu divadlo, hlúpe dievča! Toto úbohé dieťa skoro zahynulo pre tvoju neposlušnosť. Keby si ma vtedy bola poslúchla a nevybehla z hosťovskej izby, keby si jej nebola tak surovo a neopatrne oznamila strašnú zprávu o smrti nešťastnej matky, nebola by musela prežívať, čo teraz prežíva... Počúvaš, Seltoneta?«

»Ale, čo môže urobiť Seltoneta, sladký lúč slnečného východu, moja džanym — radosť moja, černooká kráľovná mojej duše?«

»Čuš a neškľab sa! Musíš napraviť, čo si pokazila. Počúvaj! Vynalož všetko úsilie a rozpamätaj sa dobre na ten večer, ako sa to vtedy stalo a opakuj všetko, čo si jej vtedy povedala, práve tak, ako vtedy! Slovom, dokáž, aby sa dievčatko práve tak naťakalo, ako si ju naťakala vtedy prvý raz. Rozumieš? Skúsime ju takto

~~priviesť~~ k povedomiu a zachrániť nešťastnicu, chceme ju vytrhnúť z duševného stavu, v ktorom je teraz...«

»Rozumiem, radosť môjho srdca! Seltoneta rozumie!«

Nina dvíha ruku a rozkazujúcim pohybom ukazuje na dvere.

Hned' zmizla za nimi mladučká Kabardínka, potria-sajúce pestrým krojom a čiernymi, hadovitými vrkočmi. O chvíľku zasa vletela do izby ako uragán<sup>2)</sup>). Je celá bledá. Nozdry sa jej nervózne chvejú. Oči horia plameňom.

»Ruska!« skríkla divo, s búrlivým rozrušením, až sa chorá strhla. »Ruska, počuješ! Matka ti umrela! Srdce jej zastalo. Seltoneta jej položila ruku na bok a počúvala. Srdce čušalo... Matka ti umrela!«

Zpočiatku sú Danine oči práve také tiché a priečladné ako predtým... Potom odrazu stemnely... V ich hlbke sa rozhorela akási príšerná hrôza...

Rozhorelo sa vedomie a zhaslo... Zasa sa zažalo, ako by sa jej bolo rozlialo po tvári...

»Mamička?« skôr uhádla, ako začula Nina z jej po-hybujúcich sa perí.

»Tvojej matke puklo srdce a umrela, milé dievčatko! Úbohé dievčatko!... Mamička ti už odišla... Už sme ju pochovali!« Nina objala a tuho pritiahla na prsia vy-chudnuté, kŕčovite sa trasúce telko.

»Moja úbohá sirôtku! Milé, drahé dieťatko! Mamička ti umrela! Plač, dušička, plač!« hovorí zamatovalým hlasom a láska Daňu...

Za stenou preberá Maruška Chomenková neskúsenými prštekmi po strunách harfy, berie akordy a hrá podľa

---

<sup>2)</sup> Uragan — prudký víchor.

slchu krásnu smutnú pieseň svojej vlasti, pieseň kubánskych staníc...

Pri zvukoch známych, drahých strún prebúdza sa Danino vedomie, svitá jej v hlávke... Doteraz otupený rozum dievčatka chápe už súcitné, dobré a jednoduché slová: »Mamička ti umrela! Pochovali sme ju. Si sama! Sama na svete, úbohá, úbohá sirôtku!«

Nina cíti, ako sa jej v náručí chveje chudučké tielko, ako sa trasú Danine pliecka... Odrazu sa medzi stenaním ozvaly slová, povedané pri úplnom povedomí. Ozýva sa z nich žiaľ a utrpenie a otriasa nízkym sklepením Džavachovského hniezda:

»Mamička, kde si? Mamička! Mamička!«

A Daňa kŕčovite fiká a narieka v kňažninom náručí...

---

»Dievčence! Ľudka! Podťe sem! Chytro! Všetky podťe!«

Aký jasný, natešený je Ninin hlas! Už z jeho zvuku vyrozumieť: »Je zachránená!«

Izba sa v chvíli plní. Daninu posteľ obkolesily rozčulené tváre.

»Je zachránená!« kričí Nina radostným hlasom a ešte vždy drží plačúcu Daňu v náručí.

»Vedeli sme, že ju zachrániš, Naša, veď si vynaložila na to všetko úsilie,« počuje zpoza chrbta.

»Kto to povedal? Sandro?«

Pravdaže Sandro. Hľadí na Ninu očima, plnými lásky a oddanosti. Sandro miluje svoju vychovávateľku a druhú matku väčšmi ako vlastný život. Keby mu Naša — Nina povedala: »Skoč do Kury, Sandro!« — ani chvíľku by nerozmýšľal, či má vyplniť jej rozkaz.

Selim pristúpil k Nine.

»Naša«, vraví tíško, »aj ona bude naša? Bude dieťa-  
tom našho hniezda, áno?«

Nina Bek-Izrailová kýva tíško hlavou.

Bude nám sestričkou!« vydralo sa s oduševnením z prs-  
nežnej a krotkej Gemy.

Nina sa jej prívetivo usmieva.

»Dobré dievčatko. Také citlivé a ešte len dvanásť-  
ročné!«

Maruška Chomenková sa opatrne blíži k postieľke.  
Tichúčko kladie ruku na plavovlasú hlavičku, tisne pery  
k Daninmu uchu a šepce:

»Chuderka drahá! Neplač! Ostanеš s nami... Budeš  
naša! Všetci sme siroti... A všetci sme šťastní s Našou  
a s tetou Ľudkou...«

Všetci ťa budeme mať radi! Áno, obľúbime si ťa,  
Daňa naša!«

# 7

## Vyučovanie. Roztržka.

Presne o siedmej ráno ide starý, ale ako dub mocný Michako vo vojenskom rozopätom polokaťane k storočnému platánu, na ktorom visí gong<sup>1)</sup>), a sedem ráz naň udrie.

To značí: »Už je ráno. Zobudte sa všetci v starom Džavachovskom hniezde!«

V dievčenskej spálni nastáva trma-vrma.

Všetky štyri spávajú vo veľkej izbe: Seltoneta, Maruška, Gema a Daňa. Pri nich má izbu teta Ľudka. Za ňou je okrúhla, troška tmavá izba Ninina s výstupom na strechu. V protiľahlom krídle spávajú chlapci: Sandro, Selim a Valentín. Spávajú tam pod dozorom starého strýca Michaka. Okrem toho je ešte v dome hosťovská izba, jedáleň, pracovná izba a kuchyňa, potom dve izby pre slúžky a jedna pre kuchárku Maru. Marin brat, Aršak, mladý sluha, kočiš a záhradník Pavol bývajú v druhej izbe. Pri vchode má ešte Michako kútik. Okolo domu je krytá veranda. Strecha je ako na horskej sakle, v podobe plochej terasy, obkolesenej so všetkých strán nízkou stenou. Tam sušievajú na slniečku dyne,

---

<sup>1)</sup> Gong — kovová doska, na ktorú sa udiera paličkou, slúži miesto zvonca.

broskyne, hrozno a ružové lístky. Večerami, keď sa purpurové slnce skrýva za hory, kúpajúc v Kure posledné úsmevy lúčov, schádzajú sa tu všetci obyvatelia hniezda, aby sa pokochali západom slnka a horami.

Odtiaľto vidieť ako na dlani celé Gori s kostolmi, mešitami, s budovami europského i ázijského rázu, so špinavým námestím bazára<sup>2)</sup>, s krivými uličkami a s obchodnou arménskou štvrtou.

Odtiaľto vidieť i širokú panorámu hôr ... Belasé, zatiahnuté hory ako by boli plné vánku akejsi vzdialenej, mohutnej rozprávky, rozprávky o sputnanom bohatierovi Elbrusovi, ktorý keď zatrasie reťazami, rozhýbe morom i suchou zemou a celým svetom, ležiacim v úpäti hôr ...

Z ohromnej tónistej záhrady vanie chládok. Sú v nej storočné gaštany, platány a topole. Orechové a ružové kríky splietajú sa ako bratia. Azalky voňajú v zelenej tráve. Koľko sladkej, medovej vône, východných, mystických, čarokrásnych kvetov! Akým mohutným dojom pôsobí záhrada na každého, kto ta vôle!

Aj starý sluha bývalého kniežaťa, Michako, teraz skôr člen rodiny ako sluha, žmúri staré, ale ešte vždy bystré oči pred jasnými slnečnými lúčmi a usmieva sa voňavému láskaniu kvetov ... S úsmevom obracia tvár k žiarnejcej, jasnej a ako tyrkys belasej oblohe ... Usmieva a prežehnáva sa, složiac starodávnu kozácku papachu, ktorá videla nejeden kozácky pochod a ešte posledný raz udiera na gong:

»Vstávajte, dušičky, už je čas! ...«

Flegmatická, ako by ospalá, ale veľmi šikovná Mara

---

<sup>2)</sup> Bazár — trh.

nesie z prameňa vodu na umývanie v ohromnom hlinenom krčahu, plnom chladnej tekutiny.

Prvá vstáva Gema. Kým sa Maruška ešte prevaluje v posteli, prikradne sa k Dani, ľahne si k nej do postielky a budí ju bozkom, ľahučkým ako dych vánku:

»Vstávaj, ružička, vstávaj!«

Daňa široko otvára oči.

»Gema!«

Milá tvárička sa usmieva.

»Vstávaj, dnes je neobyčajný deň!«

»Prečo?«

»Vari nevieš!«

»Ty hlúpa hus! Už za rána musí gágať! Ani spať nám nedá!« šomre Maruška Chomenková a strieľa zpod obŕv zlostnými, rozospatými pohľadmi na Gemu. Vyzerá veľmi smiešne: strapatá, červená s rozopatou tvárou.

Gema sa usmieva.

»Zajtra, kvietoček, má Naša narodeniny — každá sme už pre ňu čosi prichystaly. Bude parádny obed a večer bál. A teraz, po vyučovaní, keď odíde do mesta nakupovať, ovenčíme celý dvor! Ach, ako tu bude zajtra veselo, slniečko môjho šťastia! Chlapci a hostia budú džigitovať<sup>3)</sup>. Potom budú všetci do rána tancovať, strieľať z pušiek a zapalovať farbisté ohne.«

»Bengálske,« opravuje ju Maruška, ktorá zasa vystrčila zpod prikrývky konček špicatého noštuka.

»To je všetko jedno,« súhlasi Gema pokorne. »Neviem tak dobre po rusky ako vy... Ale to mi je všetko jedno... nech ich volajú ako chcú... Dôležitejšie je, že príde z hôr Gul-Gula a Kerim a od pluku zasa knieža Andro...«

---

<sup>3)</sup> Džigitovať — šikovne jazdiť.

»Kto je to?«

»Uvidíš, potom sa dozvieš... Teraz ti len toľko poviem: knieža Andrej, čiže Andro je orol. Kerim je ešte väčší orol, ale má pristrihnuté krídla.

»Rozprávaš v hádankách, Gema!«

»Prestaň už, kvietoček, rozprávam, ako viem... A mám ťa rada tiež, ako viem, Danička — džan!«

Gemine oči, tmavogaštanové, s jemnými, dohora zahnutými mihalnicami sú ako báseň. Bledá, belasooká, nadaná Daňa, čo pred troma týždňami stratila mamičku, ako by jej bola prirástla k citlivému, nežnému srdiečku. Čím je jej bratovi, Sandrovi Naša, tým je zasa Geme Daňa.

Nový úder gongu prerušil jej džavotanie. Prichádza teta Ľudka, ako vždy v tmavých šatách s nitkou rovného pútca v šedinami popretkávaných vlasoch.

»Čože, dievčence, ešte ste nie hotové? A kde je Seltoneta?« spytuje sa, vidiac Seltonetinu prázdnú posteľ.  
»Kde je Seltoneta, Mara?«

»Neviem, pani... hádam odbehla do hôr pre divé azalky... Musela vyskočiť oblokom... Dvere boly zavreté...«

»Bláznivé dievčatisko! Nedá sa s ňou vydržať... Príde neskoro na hodinu... Hned' príde mulla... teraz má hodinu...«

»Zatiaľ bude učiť Selima, teta Ľudka... A do tých čias sa Seltoneta vráti... Len, aby sa to nedozvedela Naša. Dnes sa nesmie nahnevať... však, teta Ľudka?«

A Gemina jemná tvárička má prosebný výraz.

O ôsmej sa schádzajú kresťanskí členovia hniezda v kaplnke. Stojí v kúte záhrady. Postavili ju na pamiatku kniežaťa Juraja Džavachu, druhého otca tety Ľudky

a Našej. S mohamedánmi Selimom a Seltonetou sa modlieva mulla zo susednej mešity, a aj ich chodí učiť náboženstvo. V kaplnke sa nahlas modlí Ľudka, deti spievajú a potom všetci spolu idú do hosťovskej izby na raňajky. O deviatej sa začína vyučovanie. Ľudka učí deti tak, ako sa vyučuje na stredných školách. Nina učí chlapcov matematiku a latinčinu. Posledné dva roky to špeciálne kvôli tomu preštudovala. Toto vyučovanie dvoch žien, práve takých mocných a energických ako ktorýkoľvek muž, deti veľmi zaujíma, vzbudzuje v nich túžbu po vedomostiah, nabáda ich milovať vedu a byстро a dychtivo chápať jej svetlo.

Všetky deti sú skoro rovnako veľké, majú dvanásť až pätnásť rokov. Chlapci sa chystajú do gymnázia. Len Selim chce byť vojakom. Preto sa mu venuje kozácky dôstojník Andrej Kašidze, ktorý sem s času na čas prichádza. Učí tiež práve tak chlapcov ako i dievčatá strieľať do cieľa, jazdiť, rozvíja tak ich silu a obratnosť. Nina pripravuje Gemu a Marušku do nižších tried penzionátu v Tiflise. Kde pôjde Seltoneta, ešte nie je isté. Slobodná Kabardinka, divá ako kabardské horské kone, nedá sa zavrieť medzi štyri steny.

Po dvoch vyučovacích hodinách idú na koňoch do hôr. Niekedy závodia v krásnych kartalinských údoliach.

Okrem Havrana, pyšného kabardského koňa, stojí v maštali ešte dvanásť koní.

Nina chce, aby všetci jej chovanci a chovanice bez rozdielu sedeli v sedle ako v kresle, aby bez chyby strieľali do cieľa, aby vedeli kormidlovať a veslovať na loďke za každého počasia. Sama ich to všetko učí s pomocou kniežaťa Andreja, Michaka a Aršaka.

Ked' sa Kura rozpení a rozbúri, odväzuje Nina loďku

s veslami, spoľahlivú ako Noemov koráb a vyberie sa za hlasom citlivého srdca, ta, kde potrebujú jej pomoc. Keď niekde horí, už je tam. Už pomáha. Aj všetci jej chlapci, Selim, Sandro, Valentín, ba i Aršak a Pavol sú s ňou vždy prví tam, kde hrozí ľudom nebezpečenstvo.

Daňa ľažko privyká v novom okolí.

Keď sa zmiernil prvý žiaľ a túžba za matkou, keď na to trocha pozabudla, ukázala Nina Dani, čo má robiť, ako sa má učiť a čím sa má zamestnávať vo voľných chvíľach v Džavachovskom hniezde.

Daňa vedela najmenej zo všetkých, preto ju Ľudmila Alexandra Vlasovská ešte osobitne vyučovala. Bolo to ľažké, neobyčajné a skoro k nevystátiu. Či by si len bola kedy pomyslela, že sa v pätnástom roku bude musieť usilovne a sústavne učiť? Doteraz jej celý život vyplňovaly úspechy, sláva a tulacky život umelkyne, a teraz... Zavše sa Daňa celkom pozabudla, nazostila sa a odhadzovala pero a knihy.

»Nechcem, nemôžem sa učiť! Nechcem byť ako tie druhé! Nechajte ma! Nepatrí medzi vás... Nechcem žiť ako pracovitá včelka,« kričala hystericky. »Nechcem taký život... Nepotrebujem to... Som talent a nestratím sa vo svete aj bez vášho učenia... Budem umelkyňou... áno!«

»Ale, ale, tuláčkou budeš, úbohou harfistkou, dieťa moje,« s úsmevom a láskavo jej odpovedá teta Ľudka. »Ale umelkyňou by si nikdy nebola... Kým si ešte dieťaťom, bola by si spokojná s úspechom svojich improvizovaných pesničiek... Ale, keď dospeješ, prestane to už ľudí zaujímať. Obecenstvo vyžaduje školené umelkyne... Ty si nechodila do hudobnej školy. A keby si chcela, aby ľa prijali na konzervatórium, alebo aspoň do hudobnej

školy, musela by si mať predbežné vzdelanie. Len vzdelaný človek môže vstúpiť do chrámu hudby.«

Pravda, úprimnosť a pochopenie vyznieva z tichého a vľúdneho hlasu tety Ľudky. Ale Daňa sa len rozčuľuje, ani ju skoro nepočúva. Nie! Nie!.... Nikto ju tu nerozumie... Ani ju nemôžu pochopiť... Nemôžu... Ach, Bože môj... Ani ju nechápe... Ved' ona je nie ako druhí ľudia... Ju si vybral osud... Je začarovaná princezná! Príde čas — čary spadnú! A ukáže im, ukáže, kto je... Ach, prečo jej len mamička umrela? Prečo? Prečo?... A z belasých očí tečú neprecítené slzy...

---

»Kde si bola ráno, Seltoneta?«

Sandro sa sptyuje takým tónom, ako by sa sptyovala divošky-neposlušnice sama Naša.

Má prísne, čierne, zádumčivé oči, skoro ako tie jej.

Proti nemu vystúpil Selim, štíhly a pohyblivý ako mačka, tuho stiahnutý okolo pása podľa zvyku horalov, s papachou, ktorá sa mu sklžla na bok na oholenej hlave.

»Čo ťa do toho, kde bola? Nech si bola hoci u šajtana v podzemnej sakli. Neopováž sa urážať ženu, to ti hovorím, ty Gruzínečakýsi!« odpovedá mu Selim.

Sandro mykol širokými plecami.

»Zbláznil si sa, Selim!... Vieš, že mi Naša kázala, ako najstaršiemu z vás, aby som sa o vás staral. Teta Ľudka nemala celé predpoludnie pokoja, lebo Seltoneta prišla neskoro na náboženstvo.«

»Cha-cha-cha... Obleč si jej čiernu sukňu... A zapleť si vlasy do vrkočov... Strhni si opasok a gozyry s bešmetu. Staň sa dievčatkom, aby každá osetínska baba

mohla na teba prstom ukazovať a kričať: tak-tak, džigit, dobre!«

Seltoneta sa pri týchto slovách samopašne chichoce a jej zlý a výsmešný smiech zvoní po celom dome. Trhlo to aj v kuchyni Marou, ktorá chystá baraniu pečienku na obed, lebo deti ju veľmi rady. Zašomrala: »No teda... divá koza sa už zasa rozskákala... Zasa ju majú v moci zlí duchovia... Prečo len kňažná-džan nepošle tú divošku Seltonetu niekam ďaleko!... Skazí zlou povahou všetky ostatné deti. Len v zbojníckej Kabarde sa rodia takí ľudia.«

Mara má pravdu.

Seltoneta má zlé oči, ako divá mačka, je rozdráždená, nozdry sa jej chvejú... Hoci má jemné črty, jej tvár nie je ani trocha sympathetická, hoci je krásna, naozajstnou východnou krásou.

Ešte vždy sa zlostne smeje a hľadí Sandrovi rovno do očí.

»Vyzleč si bešmet a obleč si sukňu. Bude z teba pekná ženská, naozaj, vravím ti!«

V Sandrovi sa rozhorel hnev. Horúca krv otčiny búcha mu tuho v sluchách.

»Len tak nekrič, Seltoneta! Len tichšie, horská koza!«

»Čo vravíš? Hádam ju len nechceš uraziť! U nás v Kabarde nedovoľuje adat<sup>4)</sup> urázať ženy,« zastáva a chráni Selim priateľku a obratným, skoro nepozorovateľným pohybom postrčil si papachu do čela.

»Chceš sa vadiť, Selim?« sptyuje sa Sandro spokojne. »Zabudol si, že nám milá Naša kázala žiť medzi sebou v pokoji a shode?«

---

<sup>4)</sup> Adat — kaukazské zvykové právo.

»Zvadu Kabardíncu s Gruzíncom môže rozhodnúť len kindžal, tomu nezabráni ani Naša!« odvrkol vyzývavo társky chlapec, blýskajúc po Sandrovi nepriateľskými pohľadmi.

»Aha, kamarát ... Vidím, že máš na pleciach prázdnú tekvicu namiesto hlavy, keď sa chceš biť, hoci nám to Naša prísne zakázala.«

Toto povedal Valentín s vážnou, skoro prísnou tvárou.

V jeho pokojných, nedetsky rozumných črtách bolo vždy čosi jasného, akási rovnováha, krása. Sivasté, prižmúrené oči sú však teraz plné zatajovaného smiechu.

»Nikto sa ťa nič nespytuje, ber sa k šajtanovi!« kričí nazlostený Selim.

»Pôjdem rád, ak pôjdeš aj ty a ukážeš mi cestu.«

Valentínova tvár je ako pokojné, spokojné, nepohnuté more. Je skvelý s huncútsky sa smejúcimi očima, s krehkou postavou zakliateho princa, s rukami vo vreckách.

»Čuš už, ty severná osa, aby som ťa neuštipol trocha väčšmi ...« Selim vybúšil ako pušný prach.

»Povedz radšej nepoklal ... Barany predsa majú rohy, dušička. Naozaj, ver mi,« odpovedá Valentín a hlas sa mu trasie od smiechu.

»Ach, ty ... Nech nie som Selim-Ali, syn Achverda-Aliho z dolnej Kabardy, tak ťa ...!«

Dvoma skokmi priskočil Selim k Valentínovi.

»Chlapci! Nebite sa! Vyzývam vás v mene Naše! Pamäťte na jej zákaz, na zákaz tety Ľudky ... Máme si byť bratmi a sestrami, všetci!« Gema s očima plnými slz prosebne spína ruky.

»Čuš, žena! Kde sa bijú džigiti, nemá ženská čo hľadať!«

Ako pivónia červený Selim, odstrčil dievča a vrhol sa so zaťatými päšťami na Valentína.

»Ani sa nehni!«

Sandro už stojí medzi nimi.

Mocnými rukami chytil malého Tatárika cez poly a odhodil ho nazpäť.

»Aj ty, Valentín, aj ty sa hanbi! Hanbite sa! Tak milujete Našu?... Bitkári...«

Sandro je ako búrka. Ohorená tvár je celá červená od hnevú. Celkom opeknel. Oči mu horia strašným hnevom.

Valentín krčí plecami.

»Ja za to môžem? Bože môj! Či som ja na vine, že má Tatár prázdnú tekvicu namiesto hlavy?«

»Zase začínaš?«

Sandro sa vyhŕáža Selimovi, ktorý by sa bil, kým by len vládal, taký je rozzúrený ako divý horský šakal.

Má už štrnásť rokov, ale je ešte ako dieťa, priamy, nevie sa vobec ovládať, hoci dňom i nocou blúzni, že bude džigitom-dôstojníkom.

Seltoneta stojí obďaleč. Má oči — hmlu a plameň. Nadovšetko miluje hádky, bitky, búrku a trmu-vrmu.

»Prečo sa Sandro do toho zamiešal? Kto sa mu prosil? Alah vie, aké je zaujímavé, keď sa chlapci poperú!« letia jej hlavou ako víchor okrídlené myšlienky.

»Poprali sa pre ňu... je jej verný ako pes a naozaj-stný džigit povahou... Odvážny je, nebojí sa ničoho a po-čúva ju vo všetkom ako dieťa. Vedľ je aj staršia, rozum-nejšia ako on, to je také isté, ako, že mesiac vychádza v noci a slnce ráno!... Naťahel' Valentín by bol teraz dostal poriadny výprask, bol by sa mu vyprášil bešmet, a tento Sandro vždy musí všetko prekaziť...«

**Zrazu sa vytrhla z myšlienok ...**

**Sandro stojí pred ňou.**

Jeho oči hľadia na ňu tak uprene, celkom tak, ako oči Našej ... Od nej si Sandro Danadze odkukal tento po-hľad, prenikavý ako pohľad orla, ostrý a akýsi ľažký.

»Seltoneta!« vraví jej zrazu, neústupne a mocne drží jej ohorené ruky vo veľkých, na jeho vek veľmi mocných rukách. »Seltoneta, ešte raz sa ťa sputujem, kde si bola dnes ráno, kde?«

Seltoneta si chce vytrhnúť ruky, chce sa odvrátiť od Sandra, chce ho oklamať, ako ho vždy klame.

Ale jeho čierne oči ako by sa jej zapichávaly rovno do duše, ako by videli až do nej... A mocná Sandrova ruka bolestne jej stíska prsty ... Seltoneta zbledla, keď pochopila, že si nepomôže ... Selim jej nemôže prísť na pomoc. Selim je oveľa slabší ako Sandro, ktorý je mocný ako mladý pardál.

Prečo len mu Naša kázala, aby dozeral na nich? Či sú deťmi, či čo? Chvála Alahovi, Seltoneta je už dospelá!

V prsiach dievčaťa vrie bezmocná zlosť. Nenávidí Sandra, nenávidí i všetkých ostatných, najmä Valentína, lebo sa jej vždy posmieva, nenávidí aj tú belasookú bábiku, čo pre ňu tak dostala od Našej i od ostatných, hned' v ten večer, keď k nim prišla!

A aby ich všetkých nastrašila, nazlostila, aby sa všetci museli čudovať, odsekla Seltoneta Sandrovi rovno do tváre zlé, ale pravdivé slová:

»Bola som pri zelenej sakle ... Počúvala som pri dverách, ako tam »čosi« škriabalo a zavýjalo. Áno, počúvala som! ... Celú hodinu som tam čakala ... A zasa pôjdem! Zasa uvidím! Nech vás všetkých vezme šajtan! ... Nieto

tých reťazí, čo by nimi sputnali Seltonetine ruky a nohy!  
Niet takých reťazí! Tak!«

»Seltoneta!«

Ktosi strašne skríkol.

Mladé tváre blednú ...

Aj Sandro sa nechtiac zarazil a odstúpil od Seltonety.  
Aj Valentín, čiže Valko, ako ho tu volajú, prestal byť  
pokojný.

Gema sa hodila do trávy a kŕčovite sa triasla.

V tvári Marušky Chomenkovej zračí sa očividný úžas.

Selim otvoril široko oči a ústa ...

Len Daňa hľadí spokojne na všetkých veľkými belasými očima.

»Čo je to zelená sakla?« sptyuje sa netrpezlivo, »pozvedzte mi!«

Vtom cíti, ako jej malá ručička zavrela ústa. Blízko nej vidí slzami zaliatu, prestrašenú Geminu tváričku ...

Gema šepce slabučkým, trasúcim sa hlasom. Sotva ju počuť:

«Čuš, kvietoček, čuš ... Naša nám zakázala spomínať zelenú saklu ... Zakázala ...«

## 8

### Narodeniny kňažnej.

»Ste hotové, dievčence? Ideme na prechádzku!«

Daňa stojí sama, opustená.

K dnešnej sviatočnej nálade nepristanú jej čierne šaty s krepovými stužkami.

Gema a Maruška majú oblečené biele ľahké večerné šaty zo vzdušného tylu a stužiek. Seltoneta má biely súkenný bešmet a široké kaunasové<sup>1)</sup> šaryváry. Na ohorenom hrdle má krásne, zvoniace náhrdelníky. Teta Ľudka má oblečené slávnostné šaty zo sivého hodvábu. Dievčence majú vo vlasoch kvety, čerstvé azalky a ruže, ktoré len teraz ráno natrhalo. Ale Daňa je dnes stelesnená sirota.

Citlivá Gema najlepšie chápe priateľku. Líška sa jej ako mačička a neprestajne jej ſepce:

»Nebudť taká smutná, ružička moja, usmej sa ... Hľad' veselšie na svet belasými očima! Pri stole si sadneš medzi mňa a Marušku, nebudeš sa nudiť. Však, Maruška, však má Gema pravdu?«

Mladá kozáčka dvíha vyzývavý noštek.

»Ale pravdaže nie! Už ťa voľajako zabavíme, cha-cha-cha!«

---

<sup>1)</sup> Kaunas — perzská hodvábna látka.

»Ale, Maruška, ako sa to zasa chováš? Ktože to tak dvíha nos!« prihovára sa jej prichodiaca Ľudka, hľadiac na dievčatko s láskavou výčitkou.

»Ach, milá teta, môžem ja za to, že môj nos nespúšťa oči s górskej veže? Trápi ma ten môj nos, trápi! Ale ľudia sa už rodia s takými nosmi!«

A zasa krčí maličkým noštekom a so smiehom letí vychovávateľke do náručia.

»Nebud' samopašná, Maruška!«

»Teta Ľudka! Nemôžem za to!«

»Si hlúpučká!«

»Pravdaže!«

A zasa smiech a bozky ...

Maruška je vždy taká, od tých čias, ako tu býva. Je vždy veselá, taký samopašný huncútik. Žije ako vtáčik, bezstarostne a veselo. Život jej je veselou, pestrou rozprávkou ...

Úder gongu prerušil túto scénu.

»Podťe, deti, podťme! Daňa, chúďatko moje, veľmi ti je smutno?«

Ludkin hlas, jej tiché šepotanie, preniká Dani Larinovej až do duše ... V belasých očkách zjavil sa na chvíľku smútok.

Za tie tri týždne, čo je Daňa v hniezde, obľúbila si Ľudmilu Alexandrovnu väčšmi ako ostatných. Ani Našu nemá tak rada. Pani Džavachovského hniezda, Naša, tvrdá na pohľad Nina Bek-Izrailová, nemá takú nežnú, jemnú a podmaňujúcu dušu. Z nej vyžaruje sila, mohutná, mocná, mužská sila, rytiersky šľachetná, ale bez každej sentimentálnosti. Nina nestrpí cudzie a najmä nie Danine slabosti.

Kňažná Nina je od malička takej povahy, že vie roz-

kazovať... A Daňa sa zasa nevie trocha pokoriť. Dráždia ju Ninine oči, bystré a všetko spozorujúce ako oči horskej orlice, dráždia ju jej rady, aby sa učila — rady, ktoré sú rozkazom. A okrem toho Nina si vôbec nemyslí o Dani, že je inaksou ako druhí ľudia, že je osudem vyvolenou. To už Ľudka je omnoho nežnejšia a mäkšia ako Nina. Preto odpovedá na jej otázku, zabúdajúc pritom na svoju neprestajnú nespokojnosť s osudem:

»Áno, teta Ľudka, myslím na mamičku... Smutnomi je...«

»Nepomôže ti to, dieťatko! Slávnosť dnes musí byť! Tak to nariadil nebohý knieža Juraj Džavacha, a my s Ninou nemáme práva zradiť jeho pamiatku tým, že by sme neposlúchali. Premáhaj sa trošku, Daňa! Buď silná! Ovládni sa!... Aj v tom je niečo, dieťa moje!«

A Ľudka podáva dievčatku ruku. Daňa ju mechanicky prijíma.

Potom ide všetkých päť odrazu do hosťovskej izby, kde sa už shromaždili hostia, ktorí prišli vinšovať Nine Bek-Izrailovej.

»Pri pohľade na tieto čarokrásne górske hviezdy skromne hasne východný mesiac!«

Takto zvolal mladý krásavec džigit, ked' ich uvidel. Oči všetkých prítomných obrátily sa ku dverám. A koľko je tu hostí! Štyri mladé dievčatká — najstaršia z nich Seltoneta má ešte len štrnásť rokov — zastaly na prahu. Prebiehajú očami celú pestrú, nádhernú spoločnosť. Sú tu i »európskí« i »ázijskí« hostia, ako ich rozdelil Valentín. Je tu celá inteligencia z Gori so ženami a deťmi, dôstojníci najbližších plukov s rodinami, slobodná mládež, Tatári a Gruzínci v národných krojoch, aké Daňa ešte nevidela.

Prichodiace privítal jeden z hostí, ktorý sedel pri mla-dej krásavici v bohatom orientálnom kroji s mušelíno-vým závojom:

»Alah nech vám zachová krásu, hurisky<sup>2)</sup> raja!«

Tento orientálny pozdrav znie ako daň ich mladosti a kráse. Vyvoláva jasný, nachový oheň na Seltonetinej ohorenej tvári.

»Aga<sup>3)</sup> Kerim, nech ťa Alah ochraňuje dlhé roky za to, že si sa takto zavďačil mojim deťom, nech ťa opatruje i s tvojou milou Gul-Gulou!«

Kňažná Nina vstáva s tachty a hlboko sa klania mla-dému džigitovi a jeho krásnej susedke.

»Aga Kerim má oči ako horský jastrab... Zbadal novú hviezdíčku medzi známymi planétami,« povedal zasa džigit po krátkom mlčaní. Jeho krásna, rozumná a smelá tvár sa usmieva na Daňu... Oči sa mu láskavo ligocú. Za ním stoja Sandro a Selim a dávajú pozor na každé slovo. Títo šikovní, obratní a pohybliví mladí ľu-dia vyzerajú veľmi slávnostne a sviatočne v nových bie-lych bešmetoch. Sandrove oči horia ako pochodne... Z diaľky pozoruje i najmenší pohyb Našej, chce už vo-pred uhádnuť každé jej želanie.

»Bratanec Andro,« vraví Nina, vstávajúc s miesta a držiac pod pazuchu vysokého, plecitého kozáckeho je-saula<sup>4)</sup> aj ty, aga Kerim, priateľ môj, aj ty, Gul-Gula, moja mladá tetuška, dovoľte, aby som vám predstavila svoju novú chovanicu. Volá sa Daňa Larinová... Daňa,

---

<sup>2)</sup> Huriska — podľa Mohameda obyvateľka nebies.

<sup>3)</sup> Aga — pán.

<sup>4)</sup> Jesaul — dôstojník.

**milé dieťa, neboj sa! Pod bližšie k mojim priateľom! Soznám sa s nimi!«**

Danina čierna postavička v jednoduchých smútočných šatách odstupuje odo dverí. Všetci hostia hľadia na ňu ... Tam na východe, medzi gorskymi dievčatmi, ľažko by sa našla taká krehká plavovláska, s očima belasými ako nevádza ... Je elegantná ... Ľahká ako sen, s pyšno vyrovnanými obrvami a panovačnými, rozmarnými ústami. Je veľmi pekná.

**»Krásne dievčatko!« vratí kňažná Tamara Savradze, príbuzná kňažnej Niny, vydatá sestra Androva a pozoruje Daňu lorňónom.**

**»Ponáša sa na Valkýru!« vratí tučný veliteľ pluku, starý kozák z Mccheta.**

**»Áno, je ako dievčatko zo škandinávskej bájky!« prízvukuje mu žena, zamyslená, malá osôbka.**

Kerimova žena Gul-Gula, vrstovníčka panej domu, jej vlastná teta, sestra Nininho otca, džavoce s vrodenou živostou lámanou gruzínsko-rusko-tatárčinou:

**»Ach, aká krásotinka ... Džanôčka ... Kvietoček môjho života! Smaragdové, diamantové očko z Alahovho prsteňa! Bozkaj ma, jarná ľalia Kartalinských nížin!«**

A skôr, ako môže Daňa niečo odpovedať, bozkáva ju s mľaskaním rovno na ústa.

**Ale hned sa spamätnala a zahalila sa čadrou<sup>5)</sup>.**

Aga Kerim vstáva a vratí láskovým hlasom, zasa sa usmievajúc na Daňu:

**»Ak sa medzi dievčatmi severu v tvojej vlasti nájde ešte aspoň jedna taká ako ty, aká bohatá, prekrásna a samým Alahom požehnaná musí byť vaša zem!«**

---

<sup>5)</sup> Čadra — závoj.

Daňa je zvyknutá na prejavy oduševnenia. V koncertných dvoranách ich toľko ráz počula. Pochvala nie je jej novinkou. Ale tento Tatár-džigit vznešenej postavy hovorí tak obrazne a krásne a s takým pyšným úsmevom! Len Nina je nespokojná. Čierne obrvy sa jej zúžily. Chmúri sa a vraví: »Ďakujem vám za láskavosť, drahí hostia, ale vy mi dievčatko celkom prechválite, a to nie je dobré.«

»Celkom s vami súhlasím, sesternička. Chváliť sa má jú osobné vlastnosti a aj to len opatrne a nie pekná tvárička,« povedal akýsi hlas za Daninými plecami.

Daňa sa živo obzrela a vidí: pred ňou stojí vysoký kozácky jesaul s čiernymi fúzami, so zádumčivým, hlbockým pohľadom v čiernych očiach a s veľkou jazvou cez líce a nad obrvami.

»Knieža Andro sa nezaprie,« ozval sa ktosi žartovne, »nerád vidí, keď niekoho zbytočne chvália...«

»Máte pravdu,« odpovedá knieža Ondrej, nespúšťajúc oči s Dani, »a slečna to už musí odpustiť starému vojakovi! Však?«

Daninou tvárou prebehol úsmev.

Toto gruzínske kniežatko iste ešte nevie, akou je ona nadanou umelkyňou... Len trocha kloní hlavičku, odpo vedajúc mu na pozdrav.

Ku kniežaťu Androvi sa nepozorované blíži Seltoneta.

»Dobre si to povedal, pane,« šepká mu, iskriac čiernymi, potmehúdskymi očima, »dobre si jej to povedal! Krásu dáva sám Alah, aj plavé kučery ako obláčiky na nebi, a aj oči, belasé ako východ a horské kvety... Ale ešte nikto nič dobrého nevidel od Rusky. Prisahám pri ústach Prorokových! Nikto nič dobrého od nej nevidel!«

»Čuš, Seltoneta, vraví z teba závisť!« šepce jej nepozorované Maruška. »Daňa je sirota, nedávno stratila

matku, ešte ani nemala kedy soznámiť sa s nami... Ešte si sa nemohla presvedčiť, akú má dušu, či je dobrá,« doložila malická kozáčka zvučným šepтом. Chcela šepkať tak tíško, aby ju počula len Kabardinka. Ale akýmsi zázrakom sa k nim priplichtil Valentín a počul všetko.

Ked' sa Naša vrátila k hosťom, sklonil sa nad Tatárkou ohorenou tváričkou a šepce jej huncútsky, žmúriac pritom oči, ale celkom bez hnevu:

»Tak, prežrela si to, ty čarovná sultánka? Druhý raz aspoň nevopcháš dlhý noštek ta, kam nemusíš! Však?«

»Valentín, Valentín, hanbi sa!«

Černovlasá Gema — anjelik v bielych šatách — dvíha k chlapcovi prosiace oči.

»Ach, Bože môj! Aj tá už spieva! Naša sväтика naťahuje moldánky... Len nijaké vlhko prosím, čarokrásna Gema! Narodeniny Našej by sa mohly zaobísť bez dažďa!«

A Valentín pokrčil plecami a poodišiel ďalej k pestrej skupine dievčat a chlapcov. Majú ho tu všetci radi, lebo je rozumný, vždy spokojný a vtipný chlapec. Každé srdce hned' zvábi týmto výzorom úplnej spokojnosti, čím pôsobí dojomom preoblečeného princa, i jazýčkom, niekedy ako britva ostrým. Teraz si ho zavolal knieža Andro.

»Ako pokračuje učenie, chlapček môj?« spytuje sa ho.

»Naša, Sandro a ja čítame teraz grécku mytolgiu,« odpovedá Valentín. »Sandro je veľmi oduševnený, ale ja veru nie!«

»Prečo?«

»Gréci sa klaňali bohom ako ľuďom. Ich bohmi boli vlastne ľudia, alebo sa aspoň celkom ponášali na ľudí. A či sa človek môže klaňať zasa len ľuďom, strýčko?«

»Ty, Valentín, by si to nespravil?«

»Nie! Klaňať sa ľuďom! Nie! Ani za celý svet, knieža!«

»Ani Naše?... Neklaniaš sa v duchu kňažnej Nine, jej rozumu, jej srdcu a dobrote?«

»Ctím si Našu, vážim si ju a ľúbim ju, knieža. Ona vie všetko! Ked' dospejem ako ona, pousilujem sa, aby som tiež tak všetko vedel... Mal by som sa potom aj sebe klaňať...? Bolo by to pekné? Čo myslite?«

»Si rozumný, Valentín, poprosím sesternicu, ako len najkrajšie viem, aby ťa ďalej učila. Chcel by si študovať na univerzite?«

»Ah!«

Toto »ah!« vyšlo tíska a pokojne z chlapcových úst.

Ale v tomto »ah!« — bola celá škála najjemnejších zážitkov.

Knieža Andrej sa zadíval naňho.

Valentín je ako zavretá kniha — čudná povaha, celkom uzavrená. Ale knieža Andrej sa pokúsi otvoriť dvierka do tejto tajnej skrinky... Musí tohto veľmi nadaného, povahou uzavreného a samotárskeho chlapca urobiť šťastným!

Musí! Musí!

\*

Tichý východný večer sa nepozorovane vznášal nad prírodou. Ako by nad ňou preletel tmavooký horský duch v tmavobelasom aksamietovom kabáte so zlatými ozdôbkami z hviezd. Okolo domu, verandy ba i sadu visia skvostné vence, uvité z gaštanových a platánových listov, okrášlené ružami. Pod nimi horia rôznofarebné lampáše, trblietajú sa v tmavom kroví a húšťavách ako ohromné svätojánske mušky. Na plochej streche práve prestávajú večerať. Na stoloch stoja ešte posledné jedlá — všeljaké maškrty a desert, voňavé šerbety,<sup>6)</sup> v cukre zavárané

---

<sup>6)</sup> Šerbet — osviežujúci nápoj.

a čerstvé ovocie, marhuľky, hrozno, hrozienka, dyne a broskyne. Vo veľkých fľašiach jasne žiari Ľahké, lahodné, kartalínske červené víno.

Knieža Andro pripil posledný raz na počesť panej domu, jej priateľky a zástupkyne, milovanej »tety Ľudky« a celého »hniezda«. Potom nenápadne rozkázal čosi Pavlovi. Pavol vymenil pohľad s Aršakom a Michakom, ktorí obsluhovali pri stole.

»Bežím, ako bez dychu!«

Na jasne osvetlenú, neveľkú lúčku pred sadom viedli kone. Tieto kone sú Nininou pýchou a pýchou celeho Džavachovského hniezda. Sú to štíhlonohé, nervózne, bystré, krásne a ušľachtilé kone. Najkrajšie zo všetkých sú Havran a Elbrus, zlatohrivý krásavec, polodivý, ešte celkom neskrotený.

»Džigitovka<sup>7)</sup> bude, džigitovka!« ako iskra poletuje medzi hosťami príjemná zpráva.

Štyria mladí dôstojníci, ktorí náhodou zapadli do Gori, potom Sandro a Selim vystupujú do popredia.

Za nimi sa zlodejským krokom ako mačka vykradla Seltoneta.

»Selim, Selim, ak zvíťazíš, darujem ti opasok s týkysom. Stojí pol druhého tumana... Mám ho po mŕtvej mamičke... Dokáž, Selim, že sme slávni Kabardínci!«

»Neuč ma, žena! Selim vie najlepšie, čo má robiť!«

Selim Seltonetu obyčajne vždy poslúchol, ale teraz je celý premenený. S papachou na bok vyskakuje prvý do sedla.

»A vy, Valentín?«

---

<sup>7)</sup> Džigitovka — jazdecká hra.

**K Valkovi prišla štíhla slečna, Ľudka Margolínová, dcéra kozáckeho veliteľa.**

**Valentín pokrčil plecami.**

**»Ja radšej džigitujem každé ráno nad matematikou a latinčinou... Ale, ak by si Naša želala...«**

**Nina sa usmieva.**

**»Áno, Valentín, bež aj ty! Naša si to žiada! Mladý filozof nesmie zaostať za druhými!«**

**Nina Bek-Izrailová je pyšná, že má takých obratných chovancov. Rada sa pochváli pred spoločnosťou so svojimi krásnymi chlapcami.**

**V ruke drží venček z ruží a vavrínu. Dostane ho víťaz, hrdina pretekov. Dostane ho ten, kto prvý obíde na koni lúku a preskočí vysokú prekážku, ktorú napochytre postavili Pavol s Aršakom, kto prvý prejde cieľom.**

**Sandrovi biele srdce ako splašené vtáča, z očí mu sršia plamene. Ak sa mu podarí dostať venček, umrie šťastím pri nohách zbožňovanej Naše! ...**

**Gema prišla k bratovi a vraví:**

**»Holúbok, nesadaj si na Elbrusa! Elbrus je divý!  
Ujde s tebou.«**

**Seltoneta sa smeje:**

**»A shodí dievčatko v šaryvárach!«**

**Sandrove oči sa ligocú ako slnce.**

**»Čuš radšej, Seltoneta... U nás, v Alazansku sa nerodia zbabelci,« odvrkuje jej a vyskakuje práve na divého Elbrusa, na ktorom ešte nikto z hniezda nejazdil.**

**Aj Maruška by strašne chcela džigitovať.**

**»Teta Ľudka, Naša! Pusťte ma... Pusťte... Pôjdem na Šachovi... Je najtichší... Alebo si vezmem tetku Tauris... Pusťte ma, prosím vás!«**

**Vrkoče sa jej rozplietly... Oči sa jej ligocú... Teta**

Ľudka sa celkom zľakla: dievča v bielych šatách v mužskom sedle a na koni — to je nemožné!

Aga Kerim sa usmieva. Ligotavé zuby belejú sa mu v úsmeve ako pena.

»Smelá kozáčka, džigitka, naozaj! Mám rád také smelé orlice!« zapára huncútsky.

»I ja, pán môj!«, súhlasi s mužom Gul-Gula a obdivuje dievčatko čiernymi očima, skrytými pod čadrou.

Ale Nina Maruške nedovolí jazdiť. Žiada sice od svojich diečat, aby boli odvážne, ale teraz sa jej Maruškin úmysel nepáči. Však ešte aj Maruška ukáže dnes, čo vie a pochváli sa!

Pavol, Michako a Aršak zažali na lúke vysmolené sudy. Bolo vidno ako vo dne.

Knieža Andrej si stal pod košatý platán. Odtiaľ vyjdú jazdci.

»Sem sa, džigiti!«

Zástup hostí ustúpil k plotu. Prichodia jazdci a stavajú sa do radu. Štyria mladí dôstojníci, traja chlapci z »hniezda« a Aršak. Seltoneta ich obchádza.

»Selim, Selim, nezabudni! Ak budeš prvý — dostaneš tyrkysový opasok a k tomu ešte moje večné priateľstvo! Budem ti slúžiť ako otrokyňa! Áno! Prisahám na Kabardu! Prisahám!«

Sandro sedí ako uliaty na polodivom Elbrusovi, ktorý tancuje pod ním.

Prišiel k nemu knieža Andrej.

»Ak nedôveruješ Elbrusovi, chlapče, vezmi si druhého koňa!«

»Nie, pane, nikdy!«

Koľko odvahy, smeľej odvahy bolo v tomto »nikdy«.

»Ach, Sandro!... Prečo? Prečo si si vzal Elbrusa?«,

šepce Gema, ale chlapec je nemý a hluchý k sestriným prosbám.

Daňu toto všetko veľmi zaujíma, lebo ešte nevidela takéto divadlo. Je to pre ňu čosi nového, neslýchaného, zaujímavého a ako sa už teraz vidí, celkom neobvyčajného.

Prišla k nej Maruška.

»Chcem, aby Sandro ... Chcem, aby ...«

»To je všetko jedno, kto zvíťazí, len aby to bol niekto z našich,« skočila jej Gema do reči. »Naša, teta Ľudka a i my všetci by sme sa tešili.«

A tíško v duši sa modlí:

»Svätá Nina! Pravoverná kráľovná Tamara! Pomôžte môjmu bratovi, ružovému kriku mojej duše, môjmu Sandrovi, aby ho kôň neshodil!«

Maruška chytila Daňu za ruku.

»Pozri Kerima! Ako mu horia oči! Ako sa mu trasú nozdry! Ach, ovláda džigitovku najlepšie zo všetkých! Je najlepším džigtom v Dagestane! A vieš, že je to bývalý zbojník — ten Kerim?«

»Čože?«

»Áno, zbíjať v horách tých, čo nečestne zbohatli, vyu-  
korisťovali chudobných... Bola ich celá banda... Potom  
ich pochytali, súdili... Bol aj zavretý... Vravia, že sa  
im dal chytiť, keď zachraňoval Našu, kňažnú Ninu. Teraz  
je tichým džigтом a ...«

Maruška nedokončila. Na tvári jej zažiarilo oduševnenie. Tľapká rukami a smeje sa šťastne a zvonivo kričí:

»Pozrite! Pozrite všetci! Bežia! Bežia!«

# 9

## Preteky. Slávnosť.

A naozaj už bežia.

Najprv dvaja cudzí dôstojníci, potom Selim. Valentín pokojne poháňa Havrana, ktorý sa akosi nechce rozbehnúť. Sandro je posledný. Divý Elbrus ešte vždy sa pod ním krúti a tancuje. Sandro sa rozčulúje. Ak to takto pôjde, nedobehne prvý a nedostane od Našej vytúžený venček.

Ako Sandra teší každá jej pochvala, každý povzbudzujúci úsmev Nininých úst! Sandro spomína na mamičku. Umrela pred dvoma rokmi. Ale Naša mu ju nahradila. Celkom nahradila. Od tých čias by Sandro pre Našu vykonal všetko ...

Ale Elbrus sa ešte vždy plasí ... spína sa pod ním ... S takým koňom nedôjdeš ďaleko ... Duša mladého Gruzinca prekypuje zlosťou. Srdce mu horí spaľujúcim ohňom.

Čo bude, ak Selim dostane venček od Našej? Čo na to povie jeho učiteľ džigitovky, knieža Andrej? A ten druhý, najväčší džigit celého Dagestanu, hrdina so zúfaliou odvahou, aga Kerim?

V prsiach Sandrových sa rozhorel plameň.

Nevedel ani čo robí, z túžby po víťazstve sovrel tuho koňove boky nohami, obutými do mäkkých čevjakov ...<sup>1)</sup>

---

<sup>1)</sup> Čevjaky — mäkké topánky.

Elbrus sa trhol pod ním ako strela, vystrelená z luku... Vyskočil a dal sa do cvalu... a letí... letí ako víchor, keď ho ženie búrka...

Dvaja dôstojníci, Valentín a Aršak zaostávajú ďaleko za ním... Pred ním je — Selim. Sám Selim. Tatár skoro leží, tak sa pritisol plecami a prsami ku koňovi. Z úst mu vyletujú charakteristické výkriky.

»Ajda, hop! Ajda! Hop! Ajda! Hop! Ajda!«

Selim dostane venček.

Nie! Nie! Ani za celý svet!

S celou silou udrel Elbrusa bičom po zlatistej srsti.

Skok. Ešte skok! Divo horiace oči, chvejúce na ružové nozdry štvornohého syna Kabardy a... Sandro je pri prekážke...

Raz! Dva! Tri!

»Vydrž, srdce moje, vydrž!«

Teraz je Elbrus tichý ako jahniatko. Sandrova sila prechádza doňho. Jeho ohorené, neveľké, ale mocné ruky vedia držať opraty... Mocné, štíhle nohy — nohy rodeného džigita — stisly koňa ako kliešte...

Elbrus chápe svojou konskou logikou, že ho jazdec celkom ovláda. Prekážka je už len kúsok pred nimi.

»Lef, Elbrus, lef!«

Štíhly, mocný a plecitý Sandro si stáva v strmeňoch.

»Hop! Ajda! Ajda! Elbrus!«

Kôň začal frkať, keď zbadal prekážku, zarazil sa... Para sa mu valí z nozdier, ktoré sú ružové, jemné ako koraly.

Za ním počuť charakteristické, horské výkriky Selimove... Hned' ho dohoní, hned'! Má vzácneho a veľmi vytrvalého, bystronohého koňa. Blíži sa, blíži!

»Nedostaneš veniec! Nedostaneš!«

Tento výkrik ako by bol Sandra šibol korbáčom!

»Ciganiš, Kabardíneč, cigániš!«

A Sandro zasa pohnal Elbrusa.

Elbrus vyskočil... Vyskočil pred samou prekážkou. Strašný skok! Zastal na druhej strane, trasúc sa na celom pružnom tele. Sandro leží na zemi v bezvedomí.

Ale len chvíľku!

Už je zasa na nohách! Po tvári rinie sa mu chladný pot... V hlate má akýsi neporiadok, akúsi hmlu od pádu... Omráčil ho náraz na zem. Ale oči mu horia od radosťi, keď zastal pred Ninou...

»Ach! Naša!« šepce, dusiac sa od šťastia, »tvoj Sandro...«

»Môj Sandro si zaslúži tento vavrín a ruže,« odpovedá mu zastretý hlas, kým Ninine oči matersky milujúcim a starostlivým pohľadom objímajú chlapcovu čudne zmenenú tvár. Jej ruka kladie na čierne kučeravé vlasy rudozelený voňavý venček — venček z vavrínu a ruží.

»Neublížil si si, drahý chlapček? Neudrel si sa? Nie?« sptyuje sa Naša rozčúleným hlasom.

Gema sa celá trasie. Prišla hned' k nim a je veľmi pyšná, že brat vyhral.

»Neublížil si si veľmi? Povedz, nebolí ľa nič? Naozaj?«

Ale smelý, otužený a usmievajúci sa Sandro odpovedá, láskajúc sestru očima:

»Nie! Nič ma nebolí. Uspokoj sa, holubička. Naozaj!«

Aga Kerim prišiel k chlapcovi a položil mu ruku na hlavu.

»Keby mne a Gul-Gule požehnal Prorok takéhoto syna, netúžil by som po väčšom šťastí na zemi... Objím ma, džigit!«

Sandro ani skoro nevie, čo robí od radosti, ale predsa splnil Kerimovo prianie.

Potom odchádza ku kniežaťu Andrejovi.

»Pane, spokojný si so mnou?«

»Si hrdina!« odpovedal knieža nakrátko a zadíval sa na Sandra mäkkým, rozžiareneným pohľadom.

Selim došiel druhý do cieľa.

Tvár mu zosmutnela. Nepočuje pochvaly ani potlesku. Veľmi závidí Sandrovi Danadzemu. A tu zrazu Seltoneta stojí pred ním ako čarodejnica. Oči jej vo svetle ohňov horia ako šakalovi zlým, nazosteným pohľadom.

»Zneuctil si Kabardu, Selim, zneuctil si Kabardu!« syčí zlé dievčatisko.

»Ale, čo som mohol robiť, ked' ten Elbrus má nohy ako šajtan?«

»Čuš len, čuš, nedostaneš opasok a netúž po Seltone-tinom priateľstve!«

Konečne dobehli aj ostatní účastníci džigitovky.

»Kdeže je Valentín? Nikde ho nevidím!« sptyuje sa dojatý, trasúci sa hlas.

»Tu som, teta Ľudka! Neráchte sa znepokojovať! Tu som!«

Hostia sú prekvapení.

Valentín sedí v úzadí na tráve. Pri ňom sa celkom pokojne pasie Havran.

»Nuž, a ty si nedžigitoval?« sptyuje sa ho Nina.

»Uspokoj sa, Naša! Nechcel som byť posledným, tak som prišiel pekne sem, a to prvý, a sadol som si tu,« vysvetľuje Valentín a komicky rozkladá rukami.

Výbuchy smiechu prerušujú chlapcove slová.

»Ach, Valentín bude skôr učencom ako džigitom!« poznamenal knieža Andrej Kašidze.

»Ak dovolíte, strýčko Andro,« klania sa mu chlapec celkom vážne, »ak neprepadnem v gymnáziu a ...«

Ale Valentínovi nebolo súdené dopovedať ...

Po lúčke, hospodárstve, v ulici a po celom Džavachovskom hniezde počuť odrazu krik, žalostné nariekanie, prenikavé, zúfalé a strašné, ako by revaly divé zvieratá.

Ozval sa žalostný nárek, z ktorého bolo počuť zúfalý protest, hnev, besnotu, nadprirodzenú silu, čosi krvilačného, divého a mrzkého ... Strašný nárek ...

Hostia zhíkli pri tomto strašnom zvuku. Skoro všetky tváre, najmä ženské, zbledly. V črtách mužov zračí sa nepochopenie ...

»Čo je to?«

Pani domu smrteľne zbledla, ale v tvári sa jej nepohol ani sval. Len nad prísnymi očima stiahly sa obrvy a zuby zahryzly do spodnej pery.

»Bratanec Andro ... Ľudka ... dievčence ... zabávajte hostí, zavedťte ich na strechu ... Hned' začneme tancovať ... Vrátim sa chytro ...«

Ospravednila sa všetkým a kráčala bystrými krokmi záhradným chodníčkom von zo záhrady k vysokej strmine nad Kurou.

Všetky dievčatá sa sbehly.

Maruške sa rozšírily obyčajne maličké oči, trasie sa na celom tele a šepce Dani do ucha:

»Ty to počuješ prvý raz, ale my často, veľmi často ... Najmä večerami ... Ach! Daňa, to ti je strašné, strašné, lebo nikto nevie, odkiaľ to prichádza.«

A Gema opakuje so zrenicami, rozšírenými od strechu:

»Nikto! Nikto!«

Z tône platánu vynorila sa Seltoneta.

»Ale ja viem!« vrvá vyzývavo a hľadí víťazne na priateľky.

»Čože vieš, čo?«

»Veru viem... Krik vychádza zo zelenej sakly. Doviedela som sa to... Áno, sama som sa o tom presvedčila... To ona tam kričí a narieka...«

»Kto ona?« Skoro umierajúc od strachu spytuje sa Gema.

Ale nie je jej súdené počuť odpoved'.

»Dievčence, chytro na strechu!... Michako už doviadol muzikantov... Podŕme tancovať!...«

Teta Ľudka chytá Daňu popod pazuchu.

»A ty, dušička, nesmúť, pod', kukneme, ako tancujú!«

A vedie ju hore schodmi.

---

Hľa, všetka krása východu!

Dojmom prístupná Daňa vníma odrazu celý obraz.  
Aká krása!

Plochá strecha Džavachovského hniezda je pokrytá pestrými kobercami. Okolo nízkych stienok stoja orientálne pohovky, pokryté jasnými, pestrými kusmi hodvábnych tkanív. Medzi nimi sú stolíky s osvežujúcimi nápojmi. V úzadí pri stene sú stolíky s kartami pre starších hostí. Niekoľko muzikantov hrá na nevysokej veži. Majú väčšinou dychové nástroje — veď idú hrať do tanca. V úzadí sú oprené ešte druhé hudobné nástroje.

A nad strechou belasá, aksamietová kopula prekrásneho, teplého kaukazského neba.

Jeho verní strážcovia, hory splynuly ako čierni obri so zlatotkaným, hviezdami posiatym nebom... Tamto sa díva na svet Orion, žltý ako jantár, so zeleným leskom,

s diamantovými iskrami, sršiacimi mu z očí ako čarovná vôňa. Zpoza hory vychodí dvojrohý mesiac.

Aká krása!

Danina duša preteká krásou. Chcela by prerušíť toto slávnostrné ticho. Chcela by ho prerušíť a hrou osláviť a uctiť tú čarokrásnu, všetko zahrnujúcu noc... Chcela by nežnými pesničkami, za sprievodu harfy urobiť túto prekrásnu noc, ešte nádhernejšou!

Od matkinej smrti sa Daňa nedotkla harfy. A ako by v odpovedeď na túto jej túžbu, odrazu zahučal orchester. Zvuky prezaly noc. Jej prekrásne mierne ticho bolo odrazu prerušené. Strecha hned' ožila.

Bál začala štíhla Ľudka Margolínová, dcéra veliteľa pluku s mladým pobočníkom. Až k hviezdám, do ich trblietavej, zlatej výšavy rozletely sa melodické, spevné a jemné zvuky valčíka.

Daňa počúva túto melódiu so široko roztvorenými očima a celým srdcom. Ach, ako jej je smutno. Je sama samučičká medzi cudzími ľuďmi, uprostred cudzej radosť...

Daňa si veľmi neváži týchto ľudí, ktorí vari na ňu celkom pozabudli. Čo ju konečne do nich, ju, ktorú rozmnávali všetci už od detstva, mamička, kamarátky, ju, ktorá je od útleho detstva navyknutá na chvály, všeobecnú pozornosť, na oduševnenie obecenstva, vedľa je tak neobyčajne nadaná, inakšie ako títo všetci... Nikto ju tu nechápe... Veru, aj tá teta Ľudka, tá »svätá«, za akú ju tu všetci majú, aj tá je taká. Doviedla ju sem a nechala tu. Či sa jej Daňa prosila? A Naša? Naša zmizla nadobro.

Môže byť tá čudná, panovačná, priama a drsná kňažná Daninou priateľkou? Zachránila ich sice v tú osudnú noc, ale to by bol predsa urobil každý na jej mieste. Pritúlila

Daninu matku v ľažkej chvíli — ale to je predsa zákon ľudskej lásky k bližným... Dovolila Dani ostať v hniezde, šatí ju, krími a napája — ale, či sa jej ona o to prosila? Či jej je tu ľahko a dobre? Keby len mohla zasa so svojou harfou ujsť kam si ďaleko, ďaleko, keby zasa mohla vystupovať na koncertoch, hrať, zvukmi harfy budiť búrku v ľudských srdciach, byť zasa aspoň na chvíľku princeznou z čarovnej rozprávky, aby nemusela žiť nudným, obyčajným životom, vstávať so sliepkami a učiť sa od rána do večera! A to po pätnástom roku! Ved' je ona, Daňa, už dospelou slečnou. Je umelkyňou. Vie už, akým sladkým môže byť úspech. Takýto život ako tu, ju veru neuspokojí. Potrebuje slávu, tlieskanie davu. V takomto tichom a metodickom živote by umrela, umrela, zvädla by ako ruža bez dažďovej vlahy, ako vták v klietke... A potom, aké je tu všetko čudné, drsné a neobyčajné. Tie deti, zkade ruka zkade noha, ten host — zbojník, prepustený z väzenia a taký obdivovaný v okolí, ten »ideálny« Sandro, ktorý ich stopuje ako guvernér a k tomu všetkému ešte tá strašná zelená sakla, o ktorej sa nesmú rozprávať a odkiaľ vychodí strašný, dušou otriasajúci nárek. Už len pre tú saklu by sa Daňa — umelkyňa, vznášajúca sa v nadzemských výškach — mohla zblaznieť. A teraz zabudla na ňu ešte i Gema, tá Gema, čo je do Dani zaľúbená až po uši, ako verný psíček do svojej panej, krúti sa vo víre valčíka so svojím gavalierom... Ani nepomyslí na Daňu a len včera jej šepkala také láskavé a nežné slová... Danino srdce napĺňa zlý a mrzký cit.

»Čo vám je? Smútite?«

Valentín prišiel k nej. Jeho prižmúrené oči hľadia na Daňu trocha posmešne. Nedá sa z nich vyrozumieť, či sú vážne a či sa vysmievajú.

»Aká je to dnes hlúpa slávnosť!« začína Daňa hľavato so svraštenými obrvami.

»Hlúpa? Prečo? ... Ľudia sa tak dobre zabávajú. Samé nebo sa im usmieva«, odpovedal chlapec.

»Prečo netancujete, Valentín?«

»Ach, nikto z dievčat netúži po tanci so mnou.«

»Prečo?«

»Som krátkozraký a nerozoznám dámy pri štvorylke, to je prvé... Potom stúpam všetkým na nohy, a čo je najhoršie, nedodržím takt... Dievčence to nemajú rady. Pozrite len, akí šikovní sú Sandro a Selim!«

»Dlho ste už tu, v hniezde, Valentín?«

»Dva roky, ako všetci ostatní, ale zdá sa mi to už tak dávno. Naša ma doviedla z Fínska... Otec a matka mi umreli na akúsi nákazlivú chorobu. Máme ešte sestru, Lídiu. Študuje v cudzine... Končí univerzitu. Je kňažničnou priateľkou z ústavu. Boli sme kedysi veľmi bohatí, ale schudobneli sme nedlho pred smrťou rodičov... Som práve také opustené dieťa ako vy... sirota...«

Zamyslel sa na chvíľku, ale potom mu tvárička ožila tak, ako len môže ožiť Valentínova vážna tvárička.

»Pozrite, Naša sa vrátila... Teraz tu len bude veselo... Pozrite... Pozrite... Už sa to začalo.

»Kde bola? Kto tu tak často a tak strašne kričí?«

»Kto?«

Valentín svraštíl čelo a jeho tvár stáva sa zrazu starou a smiešnou.

»Milá Daňa, sú veci, o ktorých sa v našom hniezde nerozpráva... Je to kňažnina tajnosť a cudzie tajnosti sú nám sväté!«

Daňa sa trocha posmešne usmieva.

»Veru, Valentín, máme tu až primnoho tajností!«

»Hádam máte pravdu. Ale pozrite, pozrite! Teta Ľudka prichystala Našej príjemné prekvapenie!«

Zpomedzi dievčat vystupuje Maruška. Kubánsku kozáčku by sme ľažko poznali. Toto vždy veselé a usmievavé dievčatko — huncútik, je teraz akési slávnostné a vážne. Drží v rukách banduru, starodávny maloruský hudobný nástroj.

Sadla si na koberec vprostriedku strechy, stiahla nôžky pod seba a začala spievať... Spieva vysokým, jasným hláskom, čistým ako pramienok roztaveného kovu:

*Aj, na rieke, na Kubani,  
na tej milej rieke,  
sišly sa dievčence,  
deti, kozáčence,  
tancovať a spievať...  
Tancovať a spievať  
veselé pesničky...  
Spievaly, spievaly,  
pekné sa ihraly,  
kvietočky hádzaly  
do belasých vln...*

Hlas mladej speváčky sa rozlieha ako strieborná vlna... Sprevádza sa na bandure, ktorá sa, bohvie ako, dostala z Chocholska na brehy tichého Dona, najprv na slávnu Kubáň, potom na Kuru... Hostia, nebo a noc počúvajú speváčku... Maruškina tvár je teraz akási smutná, oduševnená, plná nežného citu k otčine, plná lásky ku krásnej, slobodnej vlasti. Spomína si na detstvo, na nebohú mamičku-kozáčku, na malý majer. Ach, ty tichá rodná dedinka, široké uličky, trníkové krovie, jasnovodá, milá, vľúdna rieka!

Slzičky sa ligocú v hlbke maličkých Maruškiných

**očú... Očká žiaria... Ozvaly sa posledné tóny melódie a pieseň zatíchla.**

**»Dobre! Znamenite! Tak krásne spieva len rajskej vtáčik v Prorokovej záhrade,«** prvý prerusil ticho aga Kerim.

**Prudká a rozčúlená Gul-Gula ako obyčajne, pribehla k dievčatku a objala ho.**

**Hostia oduševnene tlieskajú.**

**»Bravo, Maruška, bravo!«**

Ninina sústredená a bledá tvár, ustaraná pre neočakávanú príhodu, ktorá bola práve pretrhla pokojný priebeh slávnosti, teraz sa zasa rozjasnila. Žiari na nej milý, prívetivý úsmev.

**»Pekne si spievala, Maruška, veľmi pekne... A teraz ty, Gema, ukáž čo vieš!«**

Vystúpila bledučká Gema, trasie sa ako trstina v búrke. Jej tmavé oči, celkom také, ako má Sandro, len trošku nesmelšie, sa celé rozžiarili. Stala si doprostred strechy, skrížila ruky na prsiach a poklonila sa hostom.

Gema je dieťaťom Kaukazu, bielou ružou alazanských nížin. Na počesť poetickej, čarokrásnej vlasti složili báseň — peknú gruzínsku baladu o mûdrej cárovnej Tamare, ktorú Gema prednesla vo veršoch. Začala nesmelo dojemným hláskom, so sklopenými očima:

*Tamara poluje... Zvieratá a vtáci  
padajú, skolení cárovninou rukou.  
Horia čarokrásne cárovnine oči,  
za streľou s svištaním vzápäť strela letí!  
Dvorani s ňou pyšní, bohatí a vzácní  
do úpadu ženú mocné kone svoje.  
Pre slávu cárovnej seba neľutujú,  
Radosti a šťastia zo srdca jej prajú.*

*Ale, beda! Beda! Tam za riekou zmizol  
Tamarin vták-sokol, najmilší jej sokol...  
Pyšné orlie oči zpod cárskej koruny  
cez hory a doly letia za sokolom.  
K poľovníkom vraví: Vy, džigiti smelí,  
Kto z vás sa dostane, ta, za prudkú rieku?*

*Kto z vás, rytierov, je taký mocný, smelý,  
kto z vás mi sokola donesie a vráti?  
Rozvodnená rieka, vlny penia, búria,  
čierne ako uhoľ, hučia revom strašným,  
vzdúvajú sa v pene v strašnom, lútom hneve,  
chcú pochovať smelca navždy v svojom lone.  
Aká je to radosť v objati ich zhynúť,  
zadusit sa hlinou na dne rieky zradnom...  
A Tamara zasa: »Oдmenou smelcovi  
cárská buď koruna — a cárovna — ženou!«*

*Zlatovlasý šuhaj zo zástupu vyšiel...  
krásou žiari líčko, dušu láска súži.  
Na skalu vybehol, do rieky zahodil  
strely, šípy, potom za nimi sám skočil.  
Rieka pení, búri... Ďaleko je šuhaj.  
Už aj nazpäť pláva... sokola má v ruke...  
S túžbou jeho oči na cárovnu hľadia...  
Na cárovnu hľadia... Cárovna je smutná...*

*Cárovna premýšla: »Prenáhlila som sa,  
s neznámym ja cárstvo ani trón nedelím.  
Prečo len slúbila som mu srdce svoje?  
Prečo aj milovať som ho prisľúbila?  
Veľký, dobrý Bože, zachráň ma od žiaľu!  
Všemohúci, Mocný! Všetko v dobré obráť!«  
Len čo zašeptala — spenila sa rieka  
víťazne a prudko, zavírila voda...  
Prenikavý výkrik... Bledý šuhaj zmizol  
v čiernej hĺbke rieky... Zmizol navždy!... Navždy!  
Cárovna Tamara hrad postaviť dala*

*na brehu skál z ťažkých, hrad mocný a veľký.  
Zrúcaniny dodnes vidno tam na brehu,  
nad miestom, kde zhynul mladý, smelý plavec...*

Celá červená v tváričke zakončila Gema báseň...  
Starý, tučný plukovník sa ťažko zodvihol z miesta.

»Matička — kňažná, Nina — džan,« oslovil Ninu, odfukujúc pritom, »či také malé dievčatko mohlo napísať takú báseň?«

Aj Nina pristupuje k dievčatku s rozjasnenou tvárou, s nežným plamienkom v očiach, obyčajne vážnych:

»To si ty zbásnila, Gema?« spytuje sa jej vo všeobecnej búrke oduševnenia, ktorá splýva z úst všetkých okolostojacich.

»Nie, Naša, to som ja nezbásnila,« odpovedá Gema a hľadá očima kohosi v zástupe.

Tam, hľa, stojí, v bielom bešmete, s vavrínom a ružami vo vlasoch, s nesmelým, rozpačitým úsmevom v smelej, šľachetnej tvári.

»Sandro! Sandro to napísal. Zveršoval starú gorskú báj o zrúcaninách hradu na rieke Liachve. Spolu s tetou Ľudkou. Sandro písal a teta opravovala. Sandro! Sandro to napísal!«

Gemin hlas je plný oduševnenia a radosti.

»Sandro, ty si básnik! Výborne, Sandro!«

Celá búrka pochvál...

Sandrov pochľad zhasína v rozpakoch.

»Ach, Naša, prečo ma Gema prezradila? To je pre mňa primnoho. Nemám rád chválu.«

»Ale dnes si si ju zaslúžil, chlapček môj!«

Nina klepe láskavo svojmu miláčikovi na plece. Potom nepozorované máva šatôčkou muzikantom.

A hned sa ozvaly zvuky opravdivého kaukazského orchestra. Rozzvučaly sa nástroje... Zvonia a spievajú. Spievajú ako by čosi rozprávaly.

Zpomedzi dievčat vybehla Seltoneta. Oči sa jej ligocú ako všetky súhvezdia orientu, ústa sa usmievajú... V čiernych, obyčajne zlých očiach, sa rozhorelo divé oduševnenie. Je veľmi chutná v kroji, pružná, obratná ako had.

Začala tancovať. Nie je to lezginka<sup>2)</sup>). Takýto tanec ešte v Dagestane nikto nevidel. Je to akýsi divý tanec. Víťazná, slávnostná, ako vietor prudká, ohnívá báseň. V Seltonete sa zobudila smelá, zbojnícka, strašná Kabarda...

S rukami za hlavou, tenká, plaziaca sa ako háďa, vznáša sa Seltoneta pred hostami. Nozdry sa jej rozširujú a chvejú, oči horia, vrkoče tancujú po chrbte, pleciach a prsiach. Zavše vykríkne čosi divo a tlmene a víri ako víchor, plná kúzla, prudkosti a krásy...

Hostia zabudli na Maruškinu pesničku, na báseň, ktorú predniesla tichá Gema, na Sandrovu džigitovku... na všetko... K tanečnici sa nesie hučanie pochvál...

»Ach, to je naozajstná víla východu, táto černooká huriska, Seltoneta!«

»Kráľovná dnešnej slávnosti!«

Ninina tvár sa zachmúrila.

»Nekazte mi dievčence pochvalami,« vraví nespokojným tónom.

Ale Seltoneta pozná svoju moc i bez pochvál. Nadarmo si nenechala svoj výstup nakoniec. Musí prevýšiť všetky tie hlúpe detičky.

---

<sup>2)</sup> Lezginka — kaukazský národný tanec.

**Ale tanec skončil.**

**V hučaní potlesku hodila sa Seltoneta na tachtu a od-dychuje... Obkolesila ju mládež — mladí dôstojníci, ostatní hostia, slečny, priateľky, všetci.**

**»Ach, Seltoneta! Ako ste tancovali!«**

**Pyšno hľadí. Hrdo sa usmieva.**

**»U nás, v Kabarde...« začína.**

**Ale vtom k nej pristúpila teta Ľudka.**

**»Pod', Seltoneta, pod' sa ponaprávať, si strapatá!«**

**Odísť teraz, keď ešte nevypočula všetku chválu! Keď je celá opitá krásnym víťazstvom! Aké je to ukrutné! Ale nesmie neposlúchnuť. Naša stojí pred ňou.**

**»Chod', Seltoneta, počúvni!«**

**Dievčatko si hryzie pery. Oči jej blýskajú hnevom. Ak by aj bola mohla nedopočuť tetu Ľudku, Našu nemožno nepočúvnuť.**

**So sklopenými očima, plnými zdržiavanej zlosti, s ne-návisťou v duši, letí klzavo ako mačka po kobercoch na streche.**

\*

**Daňa sedí v kútiku na tachte, hľadí a nevidí. Jej myšlienky a dušu páli Maruškina pesnička, Gemono pred-nášanie, Seltonetin tanec, vôbec úspech, ktorý dosiahly tieto deti.**

**Ach, keď je už toto take krásne, čo by povedali títo úbohí vidiecki obyvatelia zapadlého kaukazského mestečka, keby ju, veľkú a nadanú umelkyňu počuli hrať na harfe!**

**A usmieva sa hrdo a pyšne, ako by vyzývala celý svet.**

**Okolo kráča teta Ľudka.**

**»Ľudmila Alexandrovna... teta Ľudka...« počuť Da-**

ňu, »chcem vás poprosiť... dovolili by ste mi na počesť  
Našej zahrať... Dovolíte?«

»Nebude ťa to priveľmi namáhať, dieľa?«

»Ach, nie! Chlapci mi donesú harfu.«

O chvíľku je už harfa na streche, Daňa ju smelo objala rukou, zamyslela sa trocha, potom položila prsty na struny a začala.

Tíško, tichúčko spieva harfa... Potom hlasnejšie, mocnejšie... Teraz už zvučí plným hlasom... Spieva o tmaravom, aksamietovom nebi, o zlatých hviezdach, o pyšnom lete orla ponad hory a priepasti. Rozpráva o tom, ako ľažko sa žije nepochopenej duši, ktorú sám Boh obdaril talentom, v šedivej, každodennej a malichernej životnej próze.

»Na slobodu! Na slobodu! Na cestu slávy!« plače harfa a Danina duša, dojatá do posledného vlákenka, jej prízvukuje.

Koniec... Ticho... Odrazu šum hlasov nad plavovlasou hlávkou.

»To je naozajstný talent! Neobyčajný, skvelý!«

Danino srdiečko klope... Žiarivá radosť sa odráža v očiach a celej tvári. Celkom iste ju pochopili a ocenili... Ale veru nepochová svoj mocný, krásny talent v tomto zabudnutom górskej hniezde...

Díva sa na všetkých pyšno ako kráľovná. Pri nej stojí Gema. Z jej očičiek žiari oddanosť a oduševnenie. Celá sa trasie od radosti nad šťastím svojho miláčika.

Maruška sa zoširoka usmieva.

Mládež, ktorá ešte pred štvrt' hodinou tak chválila Seltonetu, nevie teraz vynachváliť Daňu.

A tu, ako by vyrástla zo zeme, stojí pred ňou Naša!

»Teraz ma pochváli, vybozkáva ma, podakuje sa mi,« preletelo hlavou dievčatka ako víchor.

Ale Nina sa díva vážne a hlboko. Čierne obrvy tvoria jedinú nitku. Čuší.

»Naša,« spytuje sa Daňa, ktorá ešte neochladla zo záchvatu oduševnenia, »vy ma ani nepochválite? Zle som hrala?«

Nina krúti hlavou.

»Nehrala si zle na také mladé dievčatko... ale, Daňa, musíš sa ešte veľmi dlho učiť, aby si mohla verejne vystupovať. Naši hostia boli veľmi zhovievaví k tvojej milej, ale naivne detskej hre.«

Daňa ako by s oblakov padala dolu do prieasti...

»Ach!«

»To je už primnoho!«

»To je už primnoho, jasná kňažná!«

Duša jej prekypovala páliacou, zlou, nerozumnou nenávisťou.

»Nina ti závidí, závidí,« ozval sa akýsi hlas v jej srdci. »Sama by tak chcela vedieť hrať a nemôže, nemôže, nemôže!« vraví si Daňa skoro nahlas a veľmi urazená beží dolu schodmi, ako len môže najďalej od hostí. Ale na prvom schode sa srazila so Seltonetou. Mladá Kabardínka hľadí na Daňu uprene zlými, strašnými, rozpálenými očima.

»Nech si Ruska nemyslí, že jej zlatý predmet prevýši Seltonetin tanec,« syčí ako had. »Seltoneta je prvá, vždy prvá. Najlepšia zo všetkých. Aj v Gori aj v Kabarde. Na Kure a na Rione nieto krajsieho dievčaťa, ako je Seltoneta! Ty ju neprevýšiš s tým svojím brnkadlom, hlu-paňa... Na Alahovom východnom nebi je mnoho hviezd, ale najkrajšia a najjasnejšia je hviezda Oriona. Aj v dža-

vachovskej záhrade je krajšia čierna ruža ako ostatné. Seltoneta je hviezda... Seltoneta je ruža... a nikto nesmie nad ňu vyniknúť... Straš sa radšej podorotky odkiaľ si prišla s tým svojím spievajúcim nástrojom! Ak nie, poznáš, čo je Seltonetin hnev.«

Posledné slová začula Daňa už na prahu spálne a ani ich dobre nerozumela, lebo sa tak strašne naťakala Seltonety, že bežala do izby a zavrela sa tam.

# 10

## Sprisahanci.

»Selim! Selim!«

Chlapec sa driapal ako mačka hore skalným bralom a strhol sa od prekvapenia, keď začul svoje meno.

Rozoznal Seltonetin hlas.

»Kde si?«

»Hore pozri ... hore ... Hned' ma uvidíš!«

Nad príkrou priečasťou nad Kurou stojí platán. Cez husté konáre vidno červené a belasé škvŕny. Sú to Kabardínske pestré šaty. Áno, sú to jej šaty.

»Seltoneta!«

»Pst! Čuš! Ani slova! Čuš, diamant mojej duše ... Keď nás tu zazrie Naša alebo ten hlúpy Sandro, — sme stratení. Vydríap sa za mnou ... Konáre sú mocné ako kly divia-ka ... Len pod' smelo, neboj sa ...«

»Keby som sa bol narodil zbabelcom, už dávno by ma bola zhľtla zem«, odvrkol a vystrel pritom chrbát, aj tak rovný ako strela a chytil rukoväť malého kindžala.

»Prestaň! Prestaň! Seltoneta nechcela uraziť horského orlíka ... Len u nás, v Kabarde, sa takí rodia ... Nie si nadarmo synom Aliho-Achverda ... však?

Dievča mu podalo tenkú ohorenú rúčku a poklepalo ho po pleci.

Selim sa nahneval. Je opravdivým džigitom, neteší ho

pochvala dievča-ženy. Ale Seltoneta nie je podľa Seli-movej mienky ani dievča, ani žena. Je práve tak abrekom, zbojníkom ako najmúdrejším alimom.<sup>1)</sup>

Toto »neboj sa« nazlostilo Selima.

Usmial sa, keď ho pochválila a zahryzol si od radosti do pery ... Seltoneta ho uprene, uprene pozoruje.

»Selim, si ty opravdivý Seltonetin priateľ? Povedz číročistú pravdu!« spytuje sa ho po chvíľke.

»Pred Alahovou tvárou ti hovorím: áno! ... Seltoneta, počuj, ved' sme obidvaja z Kabardy ... Obidvoch nás Naša odtiaľ doviedla ... Obidvoch nás kňažná Nina odrazu krotila ... Obidvaja sme chceli ujsť nazpäť do vlasti ... Selta, Selim si ťa za tie dva roky obľúbil ako sestru, áno, ako sestru, lebo sa mi vidí, ako by si bola doniesla v čiernych očiach kúsok nášho neba, lesa a hôr ... V tebe ľubi Selim svoju smelú otčinu ... Či si mi cudzou? Nie, nie, si mojou sestrou, opravdivou sestrou, Seltoneta ...«

»Ach, ako múdre a sladko rozprávaš! Ale počúvaj! Abrekov džigitovi čo slovo, to skutok. Naši otcovia tak učili synov ... Selim, brat môj, musíš mi dokázať priateľstvo a oddanosť!«

Seltonetine čierne oči staly sa odrazu hlbokými a nepreniknuteľnými. Na jej zblednutú tvár hádže lístie plátana, ktoré vyzerá ako čipky na pozadí belasého neba, ľahkú tôňu.

Pošuchla sa bližšie k priateľovi a šepce mu:

»Ešte nedávno bola Seltoneta šťastná ako vtáčik v máji, Selim môj ... Bola bohatá ... ale okradli ju ... Poznala žiaľ ...«

---

<sup>1)</sup> Alim — učenec.

»Kto, kto sa opovážil zarmútiť sestru môjho srdca?...  
Povedz a Selimov kindžal ťa ochráni...«

Chlapec sa začervenal ako zore. Ohorená ruka chytila kindžal. Je prichystaný vrhnúť sa na toho, kto urazil dievča, s ktorým prežil nedlhé detstvo.

Seltoneta sa tvári potmehúdsky. V očiach sa jej rozhorel zlý posmech, rozhorel a zhasol. Na perách sa zjavil dojímavý, krotký úsmev zarmúteného dieťaťa.

»Belasooká potvora uráža úbohú Seltonetu!« povedala tónom najnešťastnejšieho stvorenia na svete.

»Čože? Tá belovlasá Daňa? Tá uráža teba, mocnú orlicu kabardínskych hôr?«

Selim sa čuduje, až ústa otvára.

To dievčatisko, tá Daňa a černooká huriska Seltoneta!  
Ako sa len môže k nej prirovnať!

Seltoneta už zasa šepce, tíško, láskavo, jemne, hľadí pritom Selimovi do očí, usmieva sa naň dobrým, milujúcim úsmevom nežnej staršej sestry.

»Pomysli si len, radosť a oheň mojich očí, pomysli si len zlatooký Orion mojej duše... Kým tu nebolo toho dievčaťa s jej zlatou hračkou, kým sme nevideli tú hlúpu tvár bábiky a tú harfu — Seltoneta všetkých očarila, všetci sa ňou kochali... Seltoneta spievala, tancovala a hrala... Každý ju chcel počuť. Všetci ju chválili... A teraz sa tu o inšom nevraví, len o belasých očiach a zlatých strunách... Sama som to počula... Ach! Ach! Nenávidím ju! Prišla a Seltonete vzala všetku radosť! Uruska akási! Okradla Seltonetu, okradla!«

Po Seltonetinej tvári, bledej od rozčúlenia, tečú z čiernych očí zlé-nedobré slzy.

Selim je veľmi znepokojený. Má zmäťok v duši. Ne-

môže vidieť Seltonetu smutnú. Chytil ju za ruky, hladká jej ich a šepce jej plný súcitu, ľútosti a smútku:

»Srdce moje! Povedz Selimovi, čo má robiť!... Všetko, všetko vykonám, ako rozkážeš!... Chceš, aby som im pred nosom ukradol harfu a hodil ju so skaly do Kury, chceš?«

»To mi nepomôže! Hodíš jednu, kúpia druhú... Ne-počul si? Naša zavolala učiteľa, aby tú belovlásku učil hrať... Ale, vieš čo, radosť mojich očí... vieš čo?«

Pritisla sa k chlapcovmu uchu a šepce mu rozčúlene iskriac očima:

»Len ty a ja... len my dvaja vieme všetko o zelenej sakle... Aj »ju« poznáme... A nebojíme sa »jej«... Včera pri východe slnka ma zasa volala, zasa ma prosila, aby som ju vyslobodila... Slúbila mi, že ma vezme so sebou... Slubovala mi za to mnoho bohatstva a zlata... Aj muža mi slubovala, prvého beja<sup>2)</sup> v celom Lezgínsku, v celom Dagestane... Ale dosť o tom... Seltoneta je nie taká hlúpa... Nechce byť ženou-otrokyňou akéhosi Lezgínca alebo Kabardíncu... Seltoneta sa chce stať urodzenou paňou... Chce sa ligotať na cárskom dvore... Chce všetkých prevýšiť krásou... A potom sa vráti do Kabardy, urodzená a uctievaná... Pozrite, vraveli by všetci, pozrite, čo vyrástlo zo žobráckeho dievčaťa... Takými slúbami sa teda Seltoneta nedá zviest... Ale »tá« by sa dala oklamať... Len keby som tú belovlásku mohla odtiaľto dostať... Tu žije ako vtáča v klietke... Musíme jej pomôcť, aby sa oboznámila so zelenou saklou... Potom, nech sa stane vôle Alahova! Rozumel si, rubín môj?« veľmi tichým hlasom skončila Seltoneta dlhú reč.

---

<sup>2)</sup> Bej — vysoký úradník.

**Selim čuší. Prsia prudko dýchajú pod sivým súknom bešmeta. Zelená sakla... To plavovlasé dievča je Seltonetinou nepriateľkou... ale Naša prísne zakázala vyzrať tajomstvo sakly...**

**Trasie sa na celom tele.**

**Seltoneta hned' videla, že rozmýšľa.**

**Prihovára sa mu slovami, plnými jedu a posmechu:**

**»Bojíš sa?... Cha-cha-cha, džigit!«**

**»Ja?«**

**Štíhla postavička sa pyšne vystiera. Čierne oči sa ligocú. Ale mladá, skoro detská tvár má smutný výraz.**

**»Iste si zabudla, že som z Kabardy ako ty«, odpovedal Selim pyšne. Potom zatichol na chvíľku a dodal:**

**»Všetko urobím, len aby si bola šťastná, Seltoneta, sestra moja rodná. Prisahám ti to pri Alahovi, prisahám!«**

\*

**Bum! Bum! Bum!**

**Výstrel za výstrelom... Biely ciel s čiernymi kolesami je už celý rozstrieľaný...**

**Knieža Andro učí Ninine deti strieľať. Sandro so svraštenými obrvami a zaťatými perami, strieľa už skoro bez chyby. Je trošku rozčúlený ako aj Selim. Valentín tu stojí ako obyčajne celkom pokojne... A ako obyčajne, »babre« podľa slov knieža Andreja.**

**»No chlapče, ty lepšie ovládaš kružidlo a meradlo ako pušku a revolver«, vrvá knieža so smiechom.**

**»Ale pravdaže«, súhlasi Valentín, ani nerozmýšľajúc, »i ja sa teším myšlienkovou, že budem ľudstvu užitočnejším v kancelárii za písacím stolíkom.«**

**»Dobre, Valentín, dobre!«**

**Pod košatými konármi starého gaštana učí Ľudka dievčatá francúzštine a práve im vysvetľuje, akým ge-**

niálnym človekom bol Viktor Hugo. »Je nesmrteľný... A ostane nesmrteľným, kým len svet svetom bude!« zvučí Ľudkin hlas jemnými tónmi.

Zamyslená Daňa blúdi kdesi ďaleko v myšlienkach:

»Nesmrteľnosť!... Sláva!... Také krásne a vzácne veci!... Možno, že to i na mňa čaká... Naša, Ľudka a ostatní sú takí plytkí, Maruška, Gema, Sandro, všetci... Nechápu ju a nevedia ju oceniť... Nemôžu pochopiť, že ona, Daňa, nie je ako ostatní... že je celkom neobyčajná... Áno, umrela a zvädla by v tomto strašnom, opustenom, tichom hniezde...«

»Daňa!« zobúdza ju zo snenia Ľudkina otázka. »Po-vedz nám, kedy umrel Viktor Hugo?«

»Kedy?«

»Áno, zopakuj nám to, práve som to povedala... Zasa rozmýšľaš, Daňa? O čom?«

Dievča sa rozpálilo. Mala by im všetkým povedať, ako je od nich veľmi ďaleko, aká je ona celkom inakšia, nadaná, vyvolená bytosť? Či by to vôbec pochopili?

A Daňa čuší, stíksa hlavato pery, je zlostná a tvrdohlavá.

Ach, tieto hodiny, toto vyučovanie!... Nie! Nie! Musí sa dostať odtiaľto, na slobodu, k bývalému voľnému, šťastnému a spokojnému životu, plnému krásnej búrky úspechu, slávy a snov.

# 11

## Seltoneta ohovára.

Je noc... V dievčenskej spálni je už celkom ticho. Luna-krásavica kuká do izbiertky, smeje sa a polieva svetlom ružové kríky pod oblakom... Ich prekrásna vôňa — to je svet sladkých a opojných snov. A okolo taká čudná tichosť...

Daňa nespí... Dnes celý večer hrala... Jej harfa plakala a stonala ako ešte nikdy. Celé hniezdo ju počúvalo, očarené hrou... Len Naša, kňažná, prišla k nej a povedala:

»Dost!«

Tak sucho, krátko, ako keď odtne.

»Dost! Musíš sa najprv naučiť noty, teóriu, aby si mohla byť naozajstnou umelkyňou, nedá sa hrať len tak, podľa sluchu!«

Daňa sa urazila. Potom zlostne a dlho premýšľala o tom, neprestajne o tom jednom.

»Áno, iste mi závidí. Závidí mi ako Seltoneta...«

Tatárkine čierne oči sa celý večer neodvrátily od Daninej tváre. A vždy, keď sa Danin pohľad stretol so Seltonetiným, usmievala sa na Daňu ako by s obdivom, líškavo a vľúdne, skrývajúc čosi v hĺbke pohľadu. Dani sa podarilo začuť, o čom sa dnes večer rozprávaly kňažná Nina s tetou Ľudkou:

»Daňa je ctibažná a k tomu ešte veľmi namyslená. Boh chráň, aby sme ju chválily a líškaly sa jej... Tým by sme ju zničili...«

Aha! Teda tak je to!

Mrzí ich, že je ona, Daňa, taká nadaná a mladá. Že sama prísna, drsná a namyslená kňažná nemá jej nadanie.

Ako víchor zavírily dievčaťu hlávkou myšlienky, myšlienky zlé, mučiace a nepokojné... A k tomu ešte táto horúca, ružami voniac noc...

Zrazu zbadala v mesačnom svetle akúsi postavu.

»Nespíš, ružový kríček mojej duše?«

Seltonetine čierne oči zapichly sa bez jediného žmurknutia do Daninej tváre.

»Smiem si k tebe sadnúť?«

»Sadnite si, ak sa nebudete nudiť!«

»Nudiť? S tebou? Ach, vidím, že plavovlasá huriska nepozná moje srdce! Nič si z toho nerob, že Seltoneta býva zavše zlostná... Ale dušu má ako horská holubička... A v tvojom srdci číta myšlienky...«

»V mojom srdci?«

Daňa sa oprela o lakeť a posmešne sa usmiala. Jej tvárička je taká poetická a nežná vo svetle nočnej lampy. Seltoneta hľadí na priateľku a mimovoľne sa kochá jej krásou. Potom vraví tíško, nakloniac sa k Daninmu uchu:

»Dusí sa poľný klinček medzi tulipánmi a skleníkovými ružami? Tyrkysové očká túzia po slobode. Rady by žily slobodne ako doteraz. Ach, Seltoneta to dobre vie... Všetko vie... Vie, že krásna-džanym túži po veselom, búrlivom živote, že by belasooká dušička-huriska mala žiť inakšie... Nežije slávik v klietke... Ani rybka bez vody. Seltoneta všetko rozumie, veľmi dobre rozumie a chcela

by pomôcť... a Seltoneta by krásnej huriske mohla pomôcť...«

Najprv počúva Daňa len jedným uchom, nepozorne, bez záujmu... Mohla by dôverovať slovám líškavej, obratnej Tatárky!... Slovám závistlivej nepriateľky?... Ale pomaličky ju Seltonetin šepot zaujíma... Áno, táto Seltoneta ako by naozaj čítala v jej duši, v jej myšlienkach. V hrudi sa jej zbudilo čosi ako nádej...

»Môže a chce mi pomôcť?« zvučia v ušiach čudne a dotieravo Seltonetine slová.

»Ako by ste mi mohli pomôcť, Seltoneta?«

Danin hlas už neznie posmešne. Nádej rozopäla krídla.

Namiesto odpovede položila Tatárka Dani na plecia tenké, ohorené ruky.

»Veríš kňažnej? Miluješ ju?« sptyuje sa tak tíško, že ju sotva rozumieť.

Daňa krúti hlavou na znak nesúhlasu.

»Myslím, že si nás všetkých len preto sem dovedla, aby ľudia vraveli: »Aká dobrá je kňažná Nina!« Ale veru, nie je dobrá, veru nie, ked' nivočí a utláča talenty, ked' nedovolí druhým žiť, ako by chceli, ked' im nedovolí tešiť sa z úspechu.«

»Áno, áno! V jedinej tvojej myšlienke je viac múdrosti ako v celej Seltonete. Kto ťa ſou obdaril, vtáčik-speváčik?«

V Seltonetiných očiach zjavil sa mäkký, líškavý výraz... Potom ſepoce ešte tichšie... Tajnostkársky, sotva ju počuť:

»Nina Bek-Izrailová je nielen zlá, ale aj ukrutná. Mučí ľudí.«

»Mučí?« skríkla prekvapená Daňa tak nahlas, že jej prestrašená Seltoneta zatvára rukou ústa.

»Pre Alaha, čuš!... Zobudíš dievčence... Čuš a počuvaj! Počula si ten krik, ked' bola slávnosť?«

»Áno«, šepce Daňa slabým hláskom.

»To kričali v zelenej sakle, ktorá stojí pri priepasti, zarastená divým hroznom... O »nej« nemôžem vravieť. Ale ja a Selim vieme všetko, videli sme všetko... Odhalili sme kňažnino tajomstvo... Vieš, koho tam zavrela?« Plavovlasá hlávka sa krúti.

V Daniných očiach prevláda strach a zvedavosť. Seltoneta čusí.

Potom vraví slávnostným hlasom s tenkou rukou vystretou... s hviezdami v očiach:

»Tam sa trápi zavretá úbohá žena... Rozumieš?... Veľká, znamenitá, samým Alahom vyznačená bytosť... A túto mocnú, veľkú orlicu, ktorá vie čítať v ľudských srdciach i myšlienkach, skryla kňažná Nina naveky pred ľuďmi v zelenej sakle.

Chceš sa presvedčiť, že vravím pravdu, huriska nášho neba? Chceš vidieť túto nešťastnicu! Chceš? Seltoneta ťa zavedie k nej...«

Danino srdce naplnila strašná zvedavosť a strach. Strach je mocný, ale zvedavosť ešte mocnejšia. Zápasí s myšlienkami, s túžbami... Svet, o ktorom rozprávala Seltoneta, sa jej zdá tajomným, čudným ako v rozprávke... Chcela by len trošičku odhrnúť tajomnú záclonu — tak by chcela! Váhavosť nebýva častým hosťom v jej duši. Premohla strach.

»Vravíš, že je tam veľká bytosť? Talentovaná? Áno? No vrav, Seltoneta!« šepce a začína sama od seba Seltonete tykať, celú ju uchvátila prudká, páliaca zvedavosť.

»Talentovaná ako ty! Ako ty! Ty vieš rozspievať zlaté struny, ty anjel, vyvolený Alahom a ona... Ale musíš ju

najprv vidieť a presvedčiť sa o všetkom do poslednej maličkosti...«

»Ale prečo tak narieka a kričí?«

»Divý džajran<sup>1)</sup> tiež bude kričať, keď ho uviažeš na reťaz v zajatí«, šepce Seltoneta hlasom, plným neotrasiteľnej autority.

»Teda ma zaved' k nej!«

»Sama nemôžem, musím zavolať Selima...«

»Bež preňho!«

»Hned', slniečko moje, hviezdička smaragdová, vonavá konvalinka dolín... Kým pôjdem pre Selima, prehoď si chytrou šaty... Do tých čias — Alah s tebou!«

---

<sup>1)</sup> Džajran — divý, horský baran.

## Lejla-Fatima.

Noc sa vlečie, plná rozprávok a snov... Z jej tmavého, horúceho srdca vejú sny vôní, sny sladkého dychu kvetov. Údolím tíško zurčí Kura. Ako by nad čímsi plakala, ako by sa ponosovala... Ticho stoja vzdialené hory... Ticho.

Verandou sa kradnú tri nevysoké postavy. Vstupujú do sadu... Prvý ide Selim. Lampášik má skrytý pod bešmetom. Za ním dievčence — Daňa a Seltoneta.

»Ak sa to dozvie Naša, sme stratení,« šepce Selim. »Rozlúči nás so Seltonetou. Ju zavrú do tifliského ústavu, mňa dajú do penzionátu a za trest mi nedovolia ísť k pluku... Viem to... A teba...«

»Čuš! Si žena alebo džigit?« s nazlosteným šepotom hovorí staršie z dievčat. Potom po chvíľke ticha zasa šepce:

»Tu by mal byť ružový ker... Odtiaľ sostúpime ku Kure do podzemia... Ešte si nikdy nebola pod zemou, hrdlička severných hôr?«

Žiariace oči obrátila k Dani.

»Nie!«

»Tamto na brehu sú zrúcaniny pevnosti, vidíš? Z nich vychodí mnoho podzemných chodieb. Jedna vedie do nášho sadu k zelenej sakle... Náhodou sme ju so Selimom objavili... Naša ta chodí druhou cestou... platánovou

**alejou a potom dverami ... Ticho... nepotkni sa, chyť sa ma za šaty ... Tak ... Teraz sme pri vchode ...«**

**Daňu ovial nehybný, vlhký, nepríjemný a poplesnený vzduch. Ako by sa bola prepadla do akejsi jamy.**

**»Tu je podzemná chodba. Neboj sa, holubička, azalka moja. Nemusíš sa báť, keď sme tu so Selimom s tebou.«**

**Ako sladko znie Seltonetin hlas. Ako by to ani nebolo to potmehúdske dievča, ktoré sliedilo za Daňou s nenávisťou, závisťou a nepriateľstvom.**

**Lampášik slabo osvetľuje úzky, tmavý priechod pod zemou. Museli sa skrčiť, aby sa nebuhli do zeme nad hlavami.**

**»To je ako v rozprávke alebo v románoch Waltera Scotta,« pomyslela si Daňa.**

**Opatrne kráča za druhmi úzkou, dlhou chodbou hlbšie do zeme.**

**Minúta... Ešte minúta... A ešte minúta... Celá večnosť. Zdá sa, že minúty nemajú konca-kraja.**

**Odrazu zastali.**

**Dvere.**

**Selim namáhavo tlačí zahrdzavenú kľučku. Dvere vízgajú na starých závesoch.**

**Daňu oslnil prúd svetla. Musela nechtiac zažmúriť oči. Premáha sa, otvára ich, ako najlepšie môže a ustupuje s výkrikom strachu.**

**Vidí neveľkú izbietku, zariadenú pohodlne, skoro s prepychom východného vkusu. S povaly visí veľká lampa. Jasne osvetľuje osobu, stojacu uprostred sakle. Je to chudá postava s bronzovou tvárou, plnou vrások, s neporiadnymi šedivými vlasmi, s ktorých spadol závoj. Hľadí na prichodiacich spaľujúcim, neznesiteľným, prenikavým, zvedavým a smutným pohľadom. Horia v ňom akési iskry**

šialenstva, rozsvecujú sa a hasnú. Podľa šedivých vlasov a vrások je táto strašná a mrzká žena skoro starenou. V očiach sa jej sústredil čudný, uzavretý život. Nepríjemný človek, strašné oči.

Daňa sa nemôže odhadlať pozrieť na ňu.

Aj šaty má starena celkom neobyčajné. Farbisté a kriklavé ako Cigánka. Na žilovatom hrdle má množstvo peniažtekov a náhrdelníkov.

Seltoneta prvá pristúpila bližšie.

»Nesiem ti pozdrav a priateľstvo z Alahovej milosti, teta Lejla-Fatima!«

»Selim tiež!« pridal sa chlapec úctivo a dotkol sa podľa východného zvyku prstami srdca, úst a čela.

Žena vôbec neodpovedala. Oči ako dve dýky, ako dve ostré pichľavé ihly uprely sa na Daňu.

»Kto je tá huriska s belasým nebom v očiach?« spýtala sa Seltonety zastretým hlasom po tatársky.

Seltoneta vysvetľuje čosi chytro tiež po tatársky. Daňa nerozumie ani slova, ale vie, že sa rozprávajú o nej.

Oči tej, čo ju volajú Lejlou-Fatimou, pália ju čiernym plameňom a zasa sa strašne bojí.

Selim stojí na prahu ako prikovaný, s rukami skríženými na prsiach.

Seltoneta zatíchlala.

Žena hľadala ešte chvíľku uprene na Daňu, potom jej podala kostnatú, vychudnutú ruku.

»To si ty, dievčatko«, prihovára sa jej lámanou ruštinou, »čo každý večer beseduješ s anjelmi Alahovými?«

»Prosím?« spytuje sa roztržite Daňa, lebo ju nepozumela.

»Ty dokážeš, že zlatý predmet spieva? Neraz som ľa videla z obloka sakle... Krásne ti spieva... Ani jedno

**dievča v aule by nevedelo tak sladko hrať... Sám Alah vkladá zvuky do tvojich prstov...«**

**Starenina kostnatá ruka hladká plavovlasú hlávku. Čierne oči sa vpíjajú do belasých hviezd Daniných očí.**

**»Múdra hlavička... Jasný, voňavý kvietoček... Prisahám, dievčatko, že tvoj osud je zapísaný v knihe samého Proroka. Veľký, slávny osud...«**

Danina tvárička sa začervenala jasným plameňom. Srdiečko jej v prsiach bilo sladko a bôľne. V žilách sa rozlieva známy oheň ctižiadosti. Strašná a škaredá starena nezdá sa jej už ani strašnou ani škaredou. Tak priateľsky sa díva do Daniných belasých očí a šepce čosi lámanou ruštinou, ale Daňa už všetko rozumie.

**»Lejla-Fatima vidí za hranice minulosti i budúcnosti... Lejla-Fatima vie všetko... Nedávno plakaly tvoje oči, huriska... Stratila si drahú bytost... Aj seba si stratila, biela hrdlička. Biela hrdlička sa dostala do hniezda sivých holubov. Tesno jej je v ňom, tesno... A zlatý predmet, čo tak sladko spieva a ľudské pochvaly, bohatstvo a sláva vábia, vábia... Odíd' odtiaľto, huriska, odíd', biely kvietok severných záhrad... Odíd' odtiaľto... Nemôžeš žiť tu, v našej samote, v tôni gaštanových a platánových sadov... Volá ťa sám osud, huriska, volá ťa ďaleko, vysoko... Pravdu ti povedala Lejla-Fatima, pravdu, malá ruža gorskej doliny...«**

Žena zatíchlá. Čuší a díva sa na Daňu. V očiach nieto teraz iskier šialenstva ani rozumu. Má len hlboké, prenikavé a akési pichľavé oči...

Seltoneta a Selim stŕpli v tichosti a nespúšťajú s nej oči.

**Daňa sa celá trasie, chveje.**

**»Kto je táto starena? Čarodejnica? Prorokyňa?«**

**Nech je kýmkoľvek, ale Danin osud opísala verne!**

»Áno, Daňa, obdarená talentom, nemôže žiť a rásť v tomto smutnom, nudnom hniezde!«

A zabúdajúc na všetko, s dušou plnou ctibažnosti, pri-skočila Daňa k čarodejnici, chytila ju za ruku a šeptala vrúcne, oduševnene:

»Ach, Lejla-Fatima, vráťte mi minulý šťastný život! Vráťte mi slávu, vráťte mi úspech. Cítim, že to môžete urobiť. Viem to! Urobte to, pre Pána Boha, urobte!...

Ticho.

Počuť len Selimov ťažký dych a hlasné vzdychanie  
Seltonetino. Lejla-Fatima čuší a len sa díva, díva.

## Ach, tie oči!

**Aké sú strašne tajomné a hlboké!**

Potom začína Lejla-Fatima rozprávať. Zpočiatku ticho, ale potom vždy zreteľnejšie a hlasnejšie.

»Starej orlici obstrihli krídla... Ale skoro jej zasa narastú... Vystrie ich stará orlica a odletí ďaleko, ďaleko... A bielu, mladú orlicu vezme so sebou... Povie mladej: pod' dievčatko, naučím ťa všetkému, čo vedia len vyvolení Alahovi... A vynesie stará orlica mladú výsoko na krídlach, preslávi ju od Tiflisu po Gunik, od Kortaliny až do Čečenska a Dagestanska! A bude mladá orlica slávna a bohatá... Bude! Bude! Bude!

Lejla-Fatima stáva sa nepochopiteľne čudnou a prudkou. Oči jej sršia plameňom, doteraz chrapľavý hlas zjasnel a zvýšil sa. Kostnaté ruky prorocky dvíha nad Daninou hlavou. Z jej škaredej postavy vyžaruje istota a moc. Celkom sa premenila.

## Aj Daňa sa premenila.

**Už sa nebojí, ako pred chvíľkou.**

Je presvedčená: pred ňou stojí jasnovidka... Ak je pravdou všetko, čo jej vraví, tak...

Kroky blízko sakly pretrhly jej myšlienky.

»To je Naša. Poznám ju po chôdzi,« zvolal Selim a zbledol.

Seltoneta priskočila k Dani, chytila ju za ruku a vliekla preč.

»Chytro! Chytro! Podľme preč! Preč!«

»Sem, oči moje, sem!« šepce Lejla-Fatima a otvára deťom obľôčik nad dlážkou.

Pod oblokom sa černejú ružové kríky. Prvá vyskočila Seltoneta, za ňou Daňa a Selim.

Letia všetci traja ako víchor platánovou alejou k domu.

O päť minút leží už každý v posteli.

»Počula si, čo vravela? Počula si, čo ťa čaká, biela ruža?« sptyuje sa Seltoneta a díva sa na Daňu s potmehúdskym úsmevom.

Chvíľku je ticho.

Potom Seltoneta zdvihla hlavu s vankúša a povedala:

»A ver mi, tyrkysová, Lejla-Fatima ťa bude vedieť urobiť šťastnou, ver mi!«

---

»Nina Bek-Izrailová zasa si ma prišla trápiť, mučiť?«

»Spamätaj sa teta Lejla-Fatima! Či ti dcéra tvojho brata chce zle?« sptyuje sa pokojne Nina.

Obidve ženy stoja proti sebe.

Staršia má vyzývavú a zamračenú tvár. Oči horia ohňom. Tvár mladej je lútostivá a mierna.

Pred troma mesiacmi bola Nina v aule Bestudáč. Zavolali ju susedia nebohého strýca Naiba, brata jej otca a tety Lejly-Fatimy. Blízko aula, v prekrásnom horskom údolí leží majer tety Lejly-Fatimy. Ostala v ňom sama.

Od malička bola čudáčkou, nechcela sa vydať a viedla uzavrený život. V Dagestane vraveli o nej, že je čarodejnicou. Chodili k nej bohatí ľudia a dali si od nej predpovedať budúcnosť a hádať minulosť. Bola bohatá, lebo po otcovi zdedila čriedy koní a oviec. Všetko jej ostalo po bratovej smrti, keď sa mladšia sestra Gul-Gula vydala. Ale to všetko jej nebolo dosť. Chcela ešte viac. A túžba po bohatstve stávala sa jej chorobou, mukou, bremenom, neprestajne len o tom blúznila.

V poslednom čase susedia spozorovali toto čudáctvo tety Lejly-Fatimy. V noci nespala, zakopávala peniaze a skvosty do zeme. Myslela si neprestajne, že ju hostia a sluhovia chcú okradnúť. V noci často bolo počuť jej pláč, ako zavýjanie šakalovo. Susedia toto všetko napísali kňažnej Nine. Nina hned' prišla do Bestúd, vzala tetu so sebou, lebo ju chcela liečiť v Džavachovskom hniezde. Dcéra nebohého naiba Mešedza, Lejla-Fatima, bývala tu v malom domčeku v pozadí sadu, ktorý sa ponášal na peknú lezinskú saklu a bol veľmi pohodlný. Domček bol zarastený zeleňou divého hrozna. Obloky viedly do záhrady. Lejla-Fatima si tu žila skoro slobodne. Nina chodievala k nej ráno a večer, keď všetko v hniezde stíchlo a prechádzala sa s ňou po okolí Gori. Nina sama nosievala tete obedy a večere, starala sa, aby mala nadostač všetkého a liečila jej duševnú chorobu. Vďaka pozornej opatere, trpežlivosti a láske, stará Tatárka mávala vždy menej a menej záchvatov. Strašné, skoro divé zavýjanie šialenej ženy neopakovalo sa už tak často. Nina triumfovala. Tesnila sa, že sa tete Lejle-Fatime vrátil duševný pokoj. A tu zrazu dnes zasa videla svietiace oči a rozčúlenú tvár nesťastnej chorej a vedela, že teta mala nový záchvat.

»Prečo ma mučíš, zlé dievča?« spytuje sa bláznivá, syčí ako had a zatína päste kostnatých, žilovatých rúk.

»Ach, teta! Prečo ma upodozrievaš? Ver mi...«

»Čuš! Sám Prorok ťa bude súdiť... Zavrela závistlivá Uruska Lejlu-Fatimu, zajala ju a myslí si, že je život vo väzení sladký.«

»Ale ved' si celkom slobodná, teta Lejla... Odíd' odiaľto, ak chceš!«

»Aj odídem!... Príde džuma<sup>1)</sup> a ujdem... Hory dávno túžia za Lejlou... Odídem do hôr... K nim... Dusno je pri tebe, dusno... Duša túži po slobode... Bola som slobodná a umriem slobodná!« bľabotala starká červenajúc sa ako dievčatko.

»A ako sa budeš liečiť, teta?«

»Rozkáž druhým, aby sa liečili... Mňa vylieči Alah, nie ľudia!... Áno, tak je to, milá huriska!«

Hlas Lejly-Fatimy preskakuje, zosilňuje sa ako by chcel prejsť do zavýjania, ako obyčajne pri záchvate.

Nina rozmýšľa. Jej duša je v neistote. Zápasí. Ľúto jej je prenechať tetu osudu, ale ľutuje aj deti v hniezde, ktoré sa boja tetinho strašného zavýjania, najmä v noci. Ved' je už teraz Lejla-Fatima nie taká chorá, nepotrebuje jej opatery. Možno, že horský vzduch a rodná dedina vykonajú ostatné a celkom vyliečia nešťastnú.

Po dlhom a usilovnom premýšľaní, vraví Nina Bek-Izrailová pevným hlasom:

»Chod' teda, teta, kam chceš s Pánom Bohom!... Už ťa nezdržiavam!«

---

<sup>1)</sup> Džuma: piatok, tatársky sviatok, ako naša nedeľa.

# 13

## Útek.

Každý večer chodieva Daňa s harfou do platárovej aleje, na ten koniec záhrady, odkiaľ vidno zelenú saklu a hrá.

Niekedy sa jej zdá, že sa v malom oblôčku zjavuje bronzová, vráskavá tvár.

Daňa hrá úchvatné melódie o čomsi neurčitom, ďalekom, ale možnom.

Každý večer, keď už všetci spia, chodieva Seltoneta k nej a dievčence šepcú spolu do polnoci. Väčšinou rozpráva Seltoneta. Daňa ju dychtivo počúva. Seltoneta šepce:

»Kázala mi, aby som ti povedala, že ani anjeli pri Alahovom tróne nespievajú krajsie . . . A ešte mi kázala, aby som ti povedala, že ty a tvoja harfa v jej rukách, budete cároviami celého horského Dagestanu. Keby, si, huriska, zatúžila ujsť s ňou, vedela by ťa, lúč môjho srdca, zahrnúť takou slávou, o akej sa ti ani nesnívalo.«

»Áno?«

Toto »áno« ako by uletelo z hľbky Daninej duše.

»Áno, pravda je to, ako, že sa volám Seltoneta, rajskej vtáčik! . . . Ach, keby si len vedela, ako je u nich v aule krásne! . . . Aul je bohatý, veľký . . . Obchodusujú s Peržanmi, ba i so samým sultánom . . . Mnoho hostí k nim chodieva . . . Dievčence tancujú celé dni

lezginku na strechách ... Ale nikto tam nevie tak hrať ako ty ... Cárovnu budeš medzi nimi so svojou krásou ... Budeš žiť v bohatstve a prepychu ... Sama Lejla-Fatima ti bude slúžiť ako otrokyňa ... Budeš najuctievanejšou v aule ... Pravdu ti vravím ... Potom pôjdete spolu do Tiflisu, možno že i ďalej do Perzie ... hádam až do Carihradu ... Pred sultánom budeš hrať ... Celý svet počuje o tebe ... A tu v hniezde všetci puknú od závisti, slniečko môjho života, všetci ...«

Seltoneta stíchla. Zadýchčala sa. Daňa sníva čarovné sny.

»Čo, ak je to naozaj pravda? Má to skúsiť? Horšie jej nebude ... Ba naopak, lepšie, veselšie, pohodlnejšie. Bude večne medzi ľuďmi ... davom ... Čakajú ju pochvaly, oduševnenie, líškanie ... A Lejla-Fatima jej ukáže svet a toľko nových vecí!«

V dlhých, dusných, tichých nociach rozhoduje Daňa o svojom osude. Rozhodne sa a posiela Seltonetu k Lejle-Fatime.

Áno, pôjde s ňou! Celkom iste pôjde ...

V piatok ráno bola zelená sakla opustená ... Pre Lejlu-Fatimu prišli susedia z rodného aula, ktorí dovezli horské výrobky na górsky trh a stará Lezginka odišla s nimi. Len Ninu ju odprevádzala. Nikto druhý ju nevidel.

A nikto ani nevedel, že predtým večer kradly sa tri malé postavy zasa tíško k zelenej sakle. Nešly už tajnou, skoro zasypanou chodbou, ale prešly cez orechové krovie a divý jasmín.

A ani nikto nepočul ako v ten večer kázala Lezginka Dani, aby presne o dvadsať štyri hodín bola pri arménskom duchane za Kurou.

»Selim ťa odprevadí«, vravela. »Selim pozná cestu.«

A Selim, pyšný, že ho týmto poverila, zaprisahal sa Lejle-Fatime, že všetko presne vykoná.

Celý piatok chodila Daňa ako polomŕtva. Bola bledá, rozčúlená, oči sa jej ligotaly ako v horúčke. Láskala Gemu, keď sa k nej pritúlila, žartovala s Maruškou, hnevala Valentína, hrala na harfe bravúrne melódie, hučiace ako búrka v búrlivej noci. Na obed skoro ani nejedla. Ani na večeru.

»Si chorá, dievčatko?« prihovárala sa jej starostlivá a vždy milá teta Ľudka, hľadiac jej hlboko do očí.

Daňa ľutuje len tetu Ľudku a Gemu. Ľutuje, že musí opustiť mamičkin hrob na górskom cintoríne, ale nechce teraz na to myslieť. Vábi ju nový život, plný úchvatných dojmov.

Pred ňou sa práve začína rozvíjať svet dávnej, čarovnej rozprávky ... Práve prestávajú čary, do ktorých zlý čarodejník osud zaklial Daňu-princeznú.

Prišiel večer. Skončil sa deň, plný múk čakania.

Ako na zlosť nikto v hniezde nemyslí po večeri na spánok. Prišiel knieža Andrej od pluku a zabáva sa s chlapcami. Sedia všetci pri čajovom stolíku a zabávajú sa. Len Daňa sa pritisla o stenu verandy, stratila sa v kútiku. Nikto ju tu nevidí, nikto, nikto. Ale ona vidí všetkých, všetky tie osoby, čo sa k nej tak priateľsky chovaly, ale jej sa už zunovaly. Aj Naša je tu ...«

Daňa necíti ani kvapôčku ľútosti. Nemôžu jej vytýkať, že je nevďačná. Nemôžu. Či ich prosila, aby ju tu uchýlili? Prosila? Nie! Skoro násilím ju tu držali. Má teda čisté svedomie ...

Ale jednako ju čosi šteklí v hrdle, čosi sa hrnie do očí. Tu jej umrela mamička. Tu prezila najväčší žiaľ. Samé

od seba staly sa jej tieto miesta drahými. Ale nesmie sa poddať chvíľkovej slabosti.

Daňa je nie obyčajná smrteľníčka, je vyvolená. Takéto osoby musia bez ľútosti rúcať prekážky a vedieť pyšne, hrdo a krásne upraviť si život . . .

Čosi zašuchotalo v chrastí a pretrhlo jej myšlienky. Od pozadia noci odráža sa čiasi štíhla postava. Pri nej druhá, širšia.

Len, aby to neboli Sandro. Len, aby neboli!

»Daňa! Psst! Si hotová?«

»Selim!«

»Áno . . . je čas. Doniesol som harfu, čiapku a kabát . . . Chvála Prorokovi, nikto ma nevidel . . . Lodčka je skrytá v chrastí . . . Na kompe sa nemôžeme dať previesť, lebo by nás Aršak vyzradil Našeju . . . Selim už vopred myslal na všetko. Nech teraz povie ten krivý Valentín, že syn Aliho-Achverda má tekvicu miesto hlavy! . . . Pod'me! . . . Vidiš, Seltoneta môže byť pyšná na priateľa z Kabardy!«

»Ďakujem ti, Selim, už idem. Len sa ešte pozriem . . .« odpovedala Daňa dojatým hlasom.

Prikráda sa tíško k oblôčku verandy. Díva sa. Díva sa na všetkých, ale vidí vlastne len Gemu a tetu Ľudku . . . Chuderka Gema! Ako žiarlila na ňu v poslednom čase pre Seltonetu. Nevedela, nešípila aké putá viažu Daňu so Seltonetou. Milá, tichá, pokorná Gema! Len teba, len teba řutujem! Tam sedí, džavoce s Maruškou, rozpráva čosi kniežaťu Andrejovi a nešípi . . . Pri nej sedí Naša — čudná, nepochopiteľne mužská, mocná osôbka, ktorá dva razy zachránila Dani život. Dva razy ju zachránila a potom ju nechala chradnúť v smútku a zabudnutí . . . Veru ju aj mala prečo zachrániť!

Danine tenké obrvy sa stiahly. Ústa sa posmešne

usmievajú. — »S Bohom, Naša, nespomínajte ma po zlom... Žakujem vám za všetko. Pán Boh vás opatruj, teta Ľudka a teba, milá Gema... Vašej Dani je súdený inakší, slobodný život. Volá ju. S Bohom všetci... Podľme, Selim... je čas!«

Selim prvý zmizol v húšťave. Za ním ako duch preklízla Daňa. Už prešli popri zelenej sakle. Bežia hore vrškom. Odtiaľ vedú schodíky až dolu ku Kure.

Tam je priviazaná loďka.

»A ty kam?«

Odrazu sa pred Selimom zjavil Sandro. Na dva kroky od Tatára vidí Daňa jeho širokánske plecia a mladé prsia. Ale nezbadal Daňu, vidí len Selima, stal si mu do cesty a ešte raz sa ho sptyuje:

»Kamže, Kamže, Kabardák? Stoj!«

Sandro je dobrej vôle. Smeje sa. Biele zuby sa mu ligocú v tme.

»Kam teperiš tú harfu?«

»Daňa ma prosila... Chce sa zavďačiť kniežaťu Andrejovi, chce mu zahrať... Pôjde do zelenej sakly... Teraz už ta smie ísť... Naša ju pochváli. Daňa tam bude hrať a vy ju budete počúvať.«

»A kde je Daňa?«

»Tu som!«

»Ach!«

Sandro sa potme skoro dotýka dievčaťa a nevidí ju.

»Teda len pekne hrajte. Knieža Andrej rád počúva peknú hudbu. Do videnia... Idem vás počúvať, ta dnu.«

»S Bohom, Sandro!«

Toto »s Bohom« povedala Daňa ani nevediac ako, nechcela to povedať.

Selimovi pritom skoro prestalo biť srdce. Je nahne-

vaný, nastrašený, rozčúlený. Ach tie ženy! Nevraví sa nádarmo, že z vôle osudu majú dlhé vlasy a krátky rozum. Pozná len dve rozumné a múdre ženy: Lejlu-Fatimu a Seltonetu.

»Bláznivé dievčatisko, čo to tára. Všetko pokazí!«

Ale Sandro neporozumel. Ide k domu a hvízda si veselo, ako by sa nič nebolo stalo.

Vŕstek. Teraz dolu, dolu. Selim ide prvý dolu schodíkmi a drží harfu vysoko nad hlavou.

»Tu je lod'ka! Chytro do lod'ky, chytro!«

Daňa ho mechanicky poslúcha. Teraz je ten kabardínsky chlapec mocnejší a energickejší ako ona. Myšlienky sa jej pletú a hučia ako pena.

Už sú v lod'ke. Okolo lod'ky šplachoce Kura. Nie tak ako vtedy večer, nie. Nie tak strašne . . . A jednako je Dani smutno, bôľno, chce sa jej plakať . . .

Selim ovláda veslá ako dospelý. Už sú na druhom brehu. Kráčajú po brehu. Tam sú už zrúcaniny starej pevnosti. Tam sa začínajú bralá. Tu je duchan. Na pozadí noci rysuje sa silueta jazdca.

»Kto je to? V mene Alaha, odpovedzte!« ozval sa hlboký, hrdelný hlas.

»Selim Ali, syn Aliho-Achverda z dolnej Kabardy a s ním žena«, odpovedal Selim vážne nedetským hlasom.

»Ty si to, belovlasá huriska?«

Známy hlas. V nočnej tme ľažko poznať Lejlu-Fatimu v mužských šatách.

Daňa je v pomykove, ale ozvala sa.

A hned' ju zdvihly čiesi mocné ruky do vzduchu a posadily do sedla. Druhé ruky opatrne berú harfu od Selima.

»S Bohom, Selim! Ďakujem ti! Pozdravuj Seltonetu!« Chlapec kývol hlavou a strhol s nej papáchu.

**»Alah nech ťa ochraňuje! Bud' šťastná! S Bohom!«**  
**Plesnutie biča, úder do širokých konských bokov**  
**a Daňa v čichsi neviditeľných rukách letí ako víchor ďa-**  
**leko do neznámych hôr . . .**

## 14

### Spozorujú útek.

V hosťovskej izbe už dávno vypili čaj.

»Deti, spať! Zajtra je sobota. Deň triednych úloh. Treba vám vstať s jasnými hlavami, priatelia.«

Ninin hlas znie ako obyčajne, rozkazuje, ale z každého tónu sa ozýva akási starostlivosť.

Chlapci vstávajú prví.

»Ani sme nepočuli Daninu harfu«, vraví Sandro smutno.

»Počuješ ju zajtra. Len sa uspokoj, prosím ťa«, tíší ho Seltoneta.

Je veľmi rozčúlená, oči behajú s jedného na druhého.

Valentín pristúpil slávnostne ku kniežaťu Andrejovi.

»Prosím vás na slovíčko«, vraví mu vraštiac biele čelo.

»Čo by si rád, chlapče?«

Na Andrejovej príjemnej tvári zjavil sa obvyklý mäkký úsmev. Týchto chlapcov má rád, ako by mu boli rodina. V každom z nich vidí, dobrý, veľký základ. Nepozoruje ich nadarmo od útlej mladosti.

»Teda, čo si praješ, chlapče?«

»Chcel by som mať astrolab<sup>1)</sup> z Tiflisu. Veľmi ma tento prístroj zaujíma, knieža.«

---

<sup>1)</sup> Astrolab — hvezdársky prístroj.

»A len nedávno ľa zaujímalo čosi inšie. Dal som ti Brémov »Život zvierat«. Bol si vtedy veľmi spokojný.«

»Už som ho celý prečítal.«

»Nesmieš, môj milý, hltať všetko odrazu! Všetko sa ti popletie, uvidíš. Všetko chytáš do ruky veľmi dychtivo. Rozhodni sa pre jedno a chod' priamo k cieľu!«

»Ved' som sa už rozhadol!«

»Ako?«

»Chcem byť lekárom, astrologom, zoologom, matematikom, inžinierom, archeologom, misionárom, námorníkom a . . . , a . . . «

»Dosť, už prepánakráľa!« prerusujú Valentína s veselým smiechom okolostojaci dospelí i deti.

»Učiteľom, profesorom, vynálezcom«, pokračuje Valentín bez prestávky«, len nechcem byť . . . «

»Čím alebo kým?« sptyuje sa Nina, nakazená jeho pokojnou rečou.

»Len nechcem byť Seltonetou, keď sa díva ako mačka, ktorá práve Mare v kuchyni polízala smotánku«, dokončil Valentín za všeobecného smiechu celkom vážnym hlasom.

»Fuj, ty si hlúpy . . . Taky baran, z ktorého by sa mal urobiť šašlik«,<sup>2)</sup> protestuje Seltoneta celá červená. Vyzerá teraz naozaj ako zvieratko, ktoré čosi vyparatilo. Ale hned' sa ovláda a pozrúc na Valentína zlostným pohľadom, tvári sa celkom nevinne.

Nina si zavolala Valentína.

»Nesmieš, môj milý, zneužívať dary, ktoré máš od Boha. Ty a Sandro ste tu najvyspelejší, ale tvoj grúzinsky kamarát je lepší ako ty, neposmieva sa bližným.«

---

<sup>2)</sup> Šašlik — baranina, pečená v pahrebe.

»Ach, Naša, čo mám robiť, keď ma tak svrbí jazyk!«

»Valentín, už zasa? Niekedy sa mi vidí, že nemáš rád ani tetu Ľudku.«

Ninie oči hľadia hlboko do chlapcovej duše.

»Čo mám robiť, aby som ti dokázal opak?« spytuje sa chlapec vážne.

»Musíš byť rytierskejší, Valentín, a nepúšťať tak často jazyk na prechádzku!«

»Dobre, Naša, pousilujem sa, vám kvôli.«

Valentín sa chytrou zvrtol na opätku a zasa celkom pokojne pristúpil k Seltonete, vážne robí pravou nohou oblúk do zadu a klania sa jej až po zem, ako urodzenej dáme.

»Vaša kabardská výsosť«, oslovil ju bez najmenšieho úsmevu, »prosím vás, nehnevajte sa na mňa, a ak . . . ak . . . Seltoneta, holubička, ak som ťa nahneval, daj mi, prosím ťa zauchó!«

»Ach!«

»Valentín! Valentín!«

Teta Ľudka sa hnevá. Tento chlapec je dobrý ako princ z rozprávky, ale rozpráva ako kofa na trhu.

»Zasa som to nespravil dobre!« čuduje sa Valentín naivne, keď začul jej zúfalý výkrik.

Nina hodila rukou, ale oči sa jej troška usmievajú. Maruška schovala vysmiatu tváričku pod stôl a tam sa rehotala.

Valentín sa jej takto veľmi páči.

Gema objala nežne Ľudku okolo hrdla a šepce jej do uška:

»Smiem zaniesť Dani kúsok cukrového?«

»Daňa neprišla na čaj, teda nechce jesť!«

»Teta Ľudka, viem, že toto bude . . . má rada broskyne a teší sa, keď sa o ňu starám . . . Smiem teda, áno?«

A kávové očká hľadia tak chutne, že im nemožno odoprieť!

Deti sa lúčia a odchodia. Ľudmila Alexandrovna sa ponáhľa za dievčatmi.

Sandro s Valentínom sa chytili popod pazuchy a tak idú do svojej izby.

Nina sa dlho díva za nimi. Na jej ohorennej tvári blúdi zádumčivý úsmev. Oči hľadia uprene a vázne.

Aj knieža Andrej je vázny. Uprene sa díva na Ninu rozumnú tvár. Taká mu je známa a drahá táto mladá, krásna tvár. Pred jeho očima prebehlo celé detstvo a mladosť tejto krásnej, odvážnej bytosti. Často sa mohol zjaviť na jej životnej ceste, raz ju vyslobodil z ťažkého postavenia. Vie o každom jej kroku, pozná každú črtu tejto krásnej, neobyčajnej duše. Nie div, že ju už dávno miluje z celej svojej duše. Miluje ju oddane, vrúcne, klania sa v duši jej energii, rozumu a mravnej kráse. Dávno, dávno už túži po tom, aby mohol Ninu nazvať svojou ženou. Ale vždy, keď sa stretnú, majú obidvaja toľko roboty a starostí o »hniezdo«, že ich vlastné životy a záujmy musia ustúpiť.

Dnes sa mu zasa zdá opustenosť a život bez Niny celkom neznesiteľným. Rozhodol sa cestou od pluku v duchu, že dnes požiada milované dievča o ruku, že ju dnes poprosí, aby sa stala jeho ženou a priateľkou.

Teraz ostali sami. Deti odišly. Aj Ľudka. Príhodná chvíľa.

Len jedno, jediné slovíčko!

»Milá Nina!« začína rozochveným hlasom. »Musím sa dnes s vami porozprávať . . .«

Nina tíško dvíha hlavu a díva sa láskavo naňho.

»O deťoch, Andro? ... O Valentínovi? Aby som poviedala pravdu, začínam sa báť oňho. Pridychtivo sa vrhá do všetkého, ale práve tak chytro všetko zunuje. Selim sa dá ľahšie vychovávať. Aj Daňa ma hnevá. Príroda ju štedro obdarila nadaním a ctibažnosťou ... ľažko o tom vratieť . . .«

»Milá Nina, žijete len svojim chovancom. Nikdy ne-pomyslíte na vlastné šťastie?«

Androvi sa trasie hlas. Slová ako by vyskakovaly z pŕs. Oči hľadajú Ninin pohľad. A odrazu padá aj posledná prekážka. Krásavica — noc tuho rozvoniacajúca nočnými kvetmi, široko otvára jeho dušu. V nej žiari ohromný, všetko objímajúci cit ako jasné božské slnce.

»Nina, jasná moja radosť, moje mocné, smelé dievčatko, milujem vás«, vráví smeľe, výrazne a s láskou. »Nie som už najmladší, dosť som už vytrpel, ale moja duša je lampou, ktorú ste vy zažali. Dobre sa poznáme, často sme sa vídali. Nina, radosť môjho života, chcete byť ženou Andra Kašidza?«

Slová letely, vznášaly sa vo tme, možno až k samým hviezdám, až k hlbokému kartalínskemu nebu.

A zapaly do hlbín srdca Niny Bek-Izrailovej. Tvár sa jej mení, bledne. Jasné hviezdy jej očí dívajú sa do tých druhých tmavých, žiarivých známych a drahých . . .

Radosť a bolesť čítať v tej tvári, ktorá odrazu tak skrásnela, tak zjasnela ako bezoblačný májový deň.

»Knieža Andro Kašidze, brat a priateľ môj,« odpovedá Nina rozhodne a pevne, »milujem vás okrem pamiatky svojich drahých nadovšetko na svete. Ale môj život je jedinou ľažkou úlohou: musím byť sirotám vychávateľkou a matkou. Keby som spojila nerozlučne svoj

**život s vaším, Andro, brat môj jediný a milovaný, musela by som sa venovať len vám a svojim budúcim vlastným deťom. Musela by som sa zasvätiť len a len rodine. A tieto ubohé detičky by pomaly ustupovaly do pozadia, zmizly by, vybledly v mojej pamäti. Musela by som teda zmeniť svoju životnú úlohu. Andro, ak ma milujete, nežiadajte to odo mňa. Venujme sa spolu tomuto dobrému dielu k všeobecnému prospechu a ostaňme si bratom a sestrou ako doteraz. Milujem vás, Andro, a som hrdá na toho, koho milujem.«**

Posledné slová vravela s citom. Tvárička jej zbledla. V hĺbke obyčajne smutných, ale teraz veľmi vľúdnych očí trblieta sa čosi jasného ako kvapky rosy . . .

Knieža Andro vstal a bozkal jej ruku.

V duši nemá ani žiaľu, ani výčitky.

Či je to aj takto nie krásne? Či táto obeť šľachetnej, veľkodušnej devy nie je najlepším dôkazom jej novej duševnej krásy?

Hlboko sa jej klania.

»Do videnia . . . Ďakujem vám . . . Som šťastný, že mám takú sestru ako vy, Nina«, vraví tíško, pozrie na ňu a potom pomaly odchodí z hosťovskej izby a sostupuje s verandy do platánovej aleje.

Pri bráne drží Aršak koňa za úzdu.

»Aká krásna noc, pane,« prihovára sa mu, blýskajúc očima orientálca.

»V takejto noci, Aršak, býva Hospodin veľmi dobrý k ľuďom«, odpovedá knieža a vyskakuje do sedla.

Kňažná Nina ostala v hosťovskej izbe. Ústa sa jej usmievajú, ale oči . . . Z očí padajú kvapky diamantovej rosy. Sú to vari jej prvé slzy.

Je ešte taká mladá. Zaslúžila by si lásku. A človek sa tak ľažko lúči so snom, hocí ďalekým. Miluje Andra z celej svojej duše. Ale musí sa celá venovať »hniezdu«, drahému hniezdu... Čo značí jej osobné šťastie oproti veľkej úlohe, ktorú jej sveril osud!

»Vydrž, Nina, vydrž! Nezabúdaj! Si priyatou dcérou kniežaťa Juraja Džavachu, si vnučkou Hadži-Mohamedovou, najlepších ľudí!« šepcú zblednuté pery.

Slzy tečú, padajú jej na prsia a miznú — nežiadané, tiché slzy.

»Naša, čo ti je, ved' plačeš? Kto ťa zarmútil? Povedz! Prisahám ti, že sa mu kindžalom odplatím, nech je to Gruzíneč alebo Alazanec!« volá Sandro ohnivo.

»Sandro, chlapček milý, uspokoj sa, nikto ma nezar-mútil. Ale, čo ti je? Ved' sa celý trasieš?«

Sandro je naozaj bledý ako jeho biela papácha. Stojí pred Ninou a celý sa trasie. Oči mu idú vypadnúť. Perami mu šklbe kŕč. Ruky blúdia k opasku a ku kindžalu.

»Ušla, Naša, zmizla. Schovala sa!« stene tíško.

Teraz Nina smrteľne zbledla:

»Kto, Sandro? ... Vrav! Kto! Preboha, vrav chytro!«

»Ona... Daňa... Larinová... Ach! Naša!... Ale my ju nájdeme... Neboj sa! Iste ju nájdeme!...«

Ale Nina vie lepšie ako každý iný, že sa nesmie báť... ona, slávny potomok mocného lezgínskeho kmeňa, dcéra neprístupných dagestanských priepastí. Od detstva nepozná tátó smelá bytosť strachu!

Hned' všetko pochopila. Rýchlymi krokmi odchádza do vnútorných izieb hniezda.

V dievčenskej spálni narieka Gema a zalamuje rukami, Maruška stojí v pomykove pri Daninej práznej posteli, Seltoneta sa díva von oblokom a smutne čuší.

»Ľudka, čo sa stalo?«

Ľudmila Alexandrovna, práve taká bledá, ide jej v ústrety, topiac sa v slzách:

»Ach, Nina! Odišla... Nikde ju nemôžeme nájsť... Všetkých nás oklamala!«

»Možno, skočila do Kury«, fiká Gema.

»A harfa, harfa je doma?« spomenula si odrazu Nina.

»Nie, Ani harfu sme nenašly. Vzali si ju!«

O chvíľu sa už Nina zasa ovláda. Hlavou jej preletela myšlienka, rýchla ako blesk.

Má teraz smutnú, zamračenú tvár. Čažko by bolo v nej poznáť črty, ešte tak nedávno skrásnené najvznešenejším citom na svete.

Otvára oblok. Vychyľuje sa z neho a kričí mocným, rozkazujúcim hlasom:

»Aršak!... Pavol!... Osedlajte kone!... Chlapci, Selim, Sandro, Valentín, podťte chytrou sem, ku mne!... Pôjdeme hned' za ňou!... V noci, po tme, nemohla ujsť ďaleko...«

Ako by bol klepol čarovnou paličkou, všetko v dome ožilo. Mihajú sa lampáše na dvore, v maštali. Ľudia vyzerajú v polotme ako fantastické mátohy.

Rozčúlený Selim pretlačil sa k Seltonete a šepce jej: »Neboj sa, Seltoneta, už je ďaleko... Ani vietor, ani horskí duchovia ju už nedohonia...« A v jeho tvári nieto ani zbla ľútosti a pravdy.

Seltonetu tvár ožiaril úsmev.

Iskrí sa v ňom víťazstvo a zlá radosť.

»Konečne odkapala belovlasá potvora!«

Zrazu sa však zamračila, radosť mizne. Chytá Selima za plece a šepce mu celkom pri tvári:

»A ak si všetko domyslia?... Ak sa budú vypytovať

a dozvedať!« spytuje sa suchými perami, celkom zadýchčaná.

»Selta«, odpovedá jej Selim, popchnúc si živým pohybom papachu do tyla, »Seltoneta, radšej si jazyk kindžalom vyrežem, ako by sa mali odo mňa dozvedieť pravdu.«

A skríknuc, ženie sa ku koňom, kde sa už sišli aj ostatní.

# DRUHÝ DIEL

## Sovie hniezdo.

Majestátne a hrdo čnejú hory do výšky... Košaté, tmavé skupiny stromov pokrývajú vrchy... Skala za skalou, terasa za terasou... Celé schodište až dohora k Alahovmu trónu, k bielej, večným snehom pokrytej čiapke starého velikána Elbrusa. Hory sú skryté v modravých hmlách. Majú tmavú hruď, ale ich biele tiary vrcholcov ligocú sa v oslnjujúcej žiare vychodiaceho slnca.

Okom nedozrieš tú veľkolepú, nepremožiteľnú hlavu. Oslepí ťa jej ligot za jasného letného rána. Smaragdove zelené doliny prerezávajú potoky, ktoré berú vodu a silu pri slávnom avarskom Kojse, cárovi-vladárovi dagestanských riek. V kniežatstve Kojse sú holé divé skaly, vekovité borovice, ťahavé karagače<sup>1)</sup> a kamenné prieplasti, s chladným, ráno zaroseným lonom.

Tu sú hory zelené a pyšné ako mladá nádej. Tu býva slnce častejším hosťom. Na zelených lúčkach nad prieskami, v kotlinkách, stratených medzi bralami pasú sa ovce, barany a čriedy lezinských bystrých koní, povestných vytrvalosťou.

V dolinkách kvitnú čudné a vzácne kvety, deti rozprávkove krásnej východnej prírody. K holým skaliskám

---

<sup>1)</sup> Karagač — brest.

túlia sa nežné, zlaté kvety azalie, jasnožlté slniečka v smaragdovej tráve. Pri nich divé Ľalie, hanblivo prísne vo svojej čarovnej zádumčivej kráse, prekrásne perzské krále, bledoružové, ako na svadbu vyobliekané mohamedánske krásavice, lazúrovo biele ochvilegie, veľké stokrásky — ružové kríky v prieasti... Aká krása! A ďalej, vyššie, kde už niet kráľov, azalie, Ľalií a ruží, kde trčia zádumčivé hlavy skalnatých horských priesmykov, na najstrmších briežkoch sú prilepené sakly. Tam je degeštanský aul Bestudy. Je prilepený k úpätiu horských veľkánov, tesno primknutý k ich obrovskej hrudi ako lastovičie hniezdo k streche. Nad ním sa týčia zrúcaniny kedysi hrdej a neprístupnej strážnej veže. V aule je i niekoľko kamenných, poschodových budov: dom naiba dediny, mullu a ešte akéhosi kniežaťa. Ale väčšinou sú tu len z hliny a horských úlomkov slepené domčeky-sakly. Od námestia sa rozbiehajú úzke uličky ako horské potoky. Uprostred námestia stojí mešita so štíhlym minaretom<sup>2)</sup>, odkiaľ tri razy denne vyzýva mulla muedzin<sup>3)</sup> pravoverných k modlitbe. Nižšie, za horskou strminou otvára sa veľká kotlina, obkolesená horskými bralami. Tam stojí majer bohatého, váženého beka Malidza, ktorý umrel pred dvoma alebo troma rokmi. Bek naib umrel. Aj jeho žena. Dom spustol, skoro sa rozsypal. Ale čiesi bystré oči ho strážia. Čiasi mocná ruka bdie nad touto kamennou a vďaka strážcom-horám nedostupnou saklou a k tej patriacimi roľami. S akýmsi mimovoľným nepokojom prechádzajú v noci okolo tej neskorí pútnici.

Príjemný, teplý belasooký večer ako rozprávkový

---

<sup>2)</sup> Minaret — veža.

<sup>3)</sup> Muedzin — mohamedánsky kňaz.

princ s lazúrovými očima sa priblížil a zastal pri vchode do horskej kotlinky. Rozvoňaly sa nočné kvety. Z prie-pasti vystúpily belasé hmyly a zastrely hory závojom, ako by žiarivo strážily ich krásu. Ako dym vystúpila z prie-pasti horská voňavá para.

Horským chodníčkom ženie ovce do dediny mladý lezinský chlapec v roztrhanom bešmete so striebornou, očernetou lemovkou.

Slnce nezašlo, ale odrazu spadlo do priepasti. Horské potoky sa rozspievaly zvučnejšie, hlasnejšie. V zelenej kotlinke ukázaly sa svetielka. Zasvetili vo veľkej kamennej sakle, pritúlenej ku skalnej hrudi susedného brala. Okrúhle a podlhovasté oblôčky jej jediného poschodia usmiali sa prívetivo na belasookého princa-večer, ktorý sa ukázal za horami...

\*

V menšej, osvetlenej izbe sedí Lejla-Fatima vážne a nehybne ako socha, na širokej tachte, zahalená v závoji.

Steny i dlážka je pokrytá kobercami. Na stenách visia rozmanité zbrane so striebornými a zlatými tepanými rukoväťmi. Pri stenách sú široké, nízke pohovky. Na kobercoch sú rozhádzané vankúše.

Pred Lejlou-Fatimou stojí fajčiarsky stolík. Z tenkej fajky vinie sa vonný dym. Na bridlicovom, jednonohom stolíku stojí šáločka s tureckou kávou. Na poličkách je mnoho drahých, strieborných nádob. Aj v Bestudách, ako vobec u lezinských kmeňov, veľmi si cenia striebra, kým k zlatu sú skoro celkom ľahostajní. Lezinská žena ľažko pracuje od rána do noci. Na ručných krosnách tká jemné látky a prešíva ich umelecky spletenými striebornými

**šnúrami, kým mužovia-velitelia ležia na tachtách, zabávajú sa so susedmi a pijú šumivé pivo.**

Lezginky tkajú, šijú, vyšívajú, ale robia i na poli, v hore a vo dvore... Lejla-Fatima je Lezginka. Ale je bohatá, urodzená. Nebola stvorená k práci. Od samého detstva nepracovala ľažko. Mala nadostač všetkého, bohatstva i zlata. A nadovšetko miluje zlato a bohatstvo.

Vznešene a nepohnute ako múmia sedí Lejla na tachte. Nemá oblečený lezginský kroj. Lezginky nosia jednoduché bešmety, belasé košelete, červené závoje z kumače<sup>4)</sup>, celé pošité ligotavými ozdôbkami. Lejla má šaty z tuhočerveného kanausu, perzského aksamietu a belasého hodvábu. Vyzerá ako starena, hoci ešte nemá ani štyridsať rokov.

Na východe staranú ženy chytro. Aj Lejla vyzerá staršou ako je. Zpod čadry jej trčia šedivé fúčele vlasov. Oči jej divo horia. Blúdia, sú nespokojné. Jej bronzová tvár je strašná a dravá, plná vrások. Ale má krásne, jasné šaty.

Jej vyschnuté prsia pokrývajú peniažteky, koraly, strieborné pliešky a náhrdelníky. Vyzerá to ako brnenie.

Fajčí z fajky. To nerobí v aule ani jediná žena. Alah zakazuje fajčiť. Ale, čím je Alah Lejle-Fatime?

Jej ochrancom a pánom je šajtan, hrozný duch priepastí a hôr. Jemu slúži Lejla-Fatima. Len raz mu prestala slúžiť, priblížila sa k Alahovi a čo sa stalo? Hrozný duch ju potrestal šialenstvom. Musela žiť vo väzení u tej prekliatej Urusky Niny Bek-Izrailovej. Teraz je zasa na slobode. Ked' bude slúžiť šajtanovi, nahrábe zasa hromadu peňazí od cestujúcich boháčov.

**To, čo vie Lejla-Fatima, nevie druhý smrtelník...**

---

<sup>4)</sup> Kumač — perzská hodvábna látka.

**Už pri spomienke na to, rozhorely sa jej oči ako mladici, shrbená postava sa vystrela, hlava sa pyšne zdvihla.**

**Vyrušilo ju nesmelé, úctivé kašanie pri dverách.**

**»Si to ty, Hasan?«**

**»Áno, pani moja, tvoj verný Hasan ťa prišiel vyrušovať!«**

Pred ňou stojí starší Tatár. Je mocný a vysoký ako atlét. Má hruď ako obor. Huncútsky, ale rozumne ligocú sa mu malé očká. Celá bytosť, ako by vytesaná zo skaly, dýcha ohromnou silou.

Hasan sa pamätá na Lejlu-Fatimu ako na celkom malíčkú. Slúžil ešte u jej otca a teraz slúži jej verne.

»Prišli voľajakí Didajci, chcú sa dať najať za sluhov. Zaklínajú sa Alahom, že budú nemí ako ryby. Dvaja chlapi a jeden chlapec.«

»Ako sú oblečení?«

»Majú viac záplat ako rečí. Za tuman na mesiac budú poslušní ako psi...«

»Zavolaj ich, Hasan ... Vieš, že sme prepustili bývalých sluhov... Len ty s rodinou si tu ostal... Nie, na susedov Lezgincov sa nemôžem spoľahnúť ... Zasa by všetko prezradili Nine... Zasa by sem prišla a vzala by ma so sebou. Ale Didajci bývajú spoloční, títo trhani sa dajú kúpiť za zlato.«

»Dobre, pani!« usmieva sa Hasan.

»Nech vstúpia!«

»Vstúpte s čistými úmyslami, s myšlienkami krištálovými ako slza Alahova!«

Hasan odtiahol koberec.

V otvore sa zjavily tri postavy. Do tvári im padajú staré, huňaté, špinavé papáchy. Sú všetci traja strašne otrhaní.

»Pozdravujeme múdro Lejlu-Fatimu!« povedal jeden z nich, postúpiac k Lejle.« Počuli sme, že si hľadáš strážcov pre hniezdo.«

»Áno! Alah nech požehná váš príchod! Pravdu ste počuli. Hľadám sluhov. Hasan a jeho synovia sú džigitmi na majeri a v dome. Vy mi budete strážiť lúky, saklu a polia. Budem štedrá ako šach, Didajci, ale... Vašou najdôležitejšou úlohou je mlčanie. Viete čušať, priatelia?«

»Ako prieplasti chránia svoje tajnosti, tak aj my zachováme tvoje, pani!«

»Všetko, čo sa robí v mojej sakle je pre ľudí ako hrob! Nech zomrie, nech zomrie vo vás všetko, čo tu uvidíte!«

»Prisahám za seba aj za ostatných!« odpovedal najstarší vandrovník, Mahmed.

»Všetci prisaháme Alahovým menom«, opakujú ostatní.

Lejla-Fatima vstáva. Oči má plné tmy a strašnú tvár pod čadrou.

»Opakujte za mnou«, rozkazuje prísne. »Nech zhasne svetlo našich očí, nech nám divý tur rozdriape telá, nech nás horský duch zaškrtí svojimi pazúrmi, nech nás priesťahol, nech sa nám šajtan díva do tváří, ak vyzradíme tajnosti Lejly-Fatimy. Nech sa tak stane!«

»Nech sa tak stane!« dokončili Didajci a zdvihli k povale pravé ruky.

»A teraz vám na počesť zabije Hasanova žena barana a otvorí čerstvé krčahy s buzou<sup>5)</sup>... Hodujte, džigiti!... Ráno je múdrejšie ako večer... Zajtra na svitaní vás Hasan zbudí, dá vám nové šaty, náboje a pušky. A teraz, nech vás ochraňuje Alah!«

---

<sup>5)</sup> Buza — mladé domáce pivo.

## Zlatá klietka.

Zasa je večer. V údolí Sovinho hniezda horí vatra od tých čias, ako krvavá guľa večerného slnca zapadla do piepasti.

Tône ľudí, ktorí hádžu na oheň suché konáre, sú ako mátohy. Okolo ohňa sedí Hasan, jeho dvaja synovia a traja Didajci.

V najväčšej sakle na dvore sa mihá postava starej ženy.

To Hasanova žena, Aminot, chystá v hosťovskej izbe hosťom fajky, krčahy buzy, šáločky so šerbetom a v mede zavareným ovocím. Na dvore za saklou žalostne bučia jahnence. Čaká ich smutný osud. Zabijú ich na hostinu. Prišli veľmi neobyčajní hostia: akési kabardské knieža, ktoré cestuje cez hory do samej Temir-Chan-Šury a jeho priatelia. Je to bohaté knieža Kazan-Ogly-Kurban so sprievodom.

Poznal ešte starého naiba Mešedza a dávno pozná aj jeho dcéru Lejlu-Fatimu, čo má povesť prorokyne a čarodejnice. Chce sa tu dozvedieť o svojom osude, o osude svojej cesty a pritom sa tiež troška zabaviť.

Poslal vopred do Soviniho hniezda nukera<sup>1)</sup> a tento

---

<sup>1)</sup> Nuker — sprievodca.

teraz oznámil pánovi odpoveď bestudskej prorokyne Fatimy: »Že prosí, aby najsmelší z džigitov len ráčil prísť, prosí, aby si pozrel zázraky, akých nevidel vo svojej vlasti, ani v Hornej, ani v Dolnej Kabarde.«

Čože sú to za zázraky?

Noc sa prikráda tíško, nepozorované.

Pol oblohy je už popretkávané zlatým ligotom hviezdnych očí. Zpoza susedného brala ozýva sa erdžanie koní.

»Hasan! Mládež! Mahmed! Ali! Ponáhlajte sa oproti kniežaťu! Podržte mu strmene! Dovedťte vzácneho hosta za ruky do domu... Aminot, daj na ražeň čerstvého bárana... Je hotový chinkol<sup>2)</sup>?«

Akosi mladistvejšie, zvučnejšie znie chraplavý hlas Lejly-Fatimy. Zvíťazily rozkazovačné tóny.

Čierne oči behajú okolo. Na chvíľku sa zamyslela, rozmýšľala.

»Hostia nedôjdu tak chytro do sakly. Pôjdem a prichystám ,ju'.«

Chytro, bystrými, rýchlymi krokmi preklízla naibova dcéra izbou, odhodila koberec na dverách a vošla do susednej miestnosti. To je jej izba. V kúte je lôžko z vankúšov a prikrývok. Sem a tam sú pohádzané kvietky dusnej vône. Slabý plamienok lampôčky — mištičky s maslou s knôtkom vprostriedku — kolísavým svetlom osvecuje spálňu. Lejla prešla chytro cez izbu. Ide ďalej. Ešte koberec, ešte dvere... Belasý lampáš, ktorý kúpil ešte otec naib od okoloidúcich perzských obchodníkov, vrhá matné, ako by mesačné svetlo na predmety v izbe.

Čudná je to izba. Bez dverí, bez oblokov. V kúte visí ľahká, hodvábna perzská záclona. Kýva sa pomaly pri

---

<sup>2)</sup> Chinkol — polievka.

najmenšom pohybe vzduchu. Nieto tu ani tacht ani po-hoviek. Na dlážke, na hrubých kobercoch, mäkkých ako mach v horských úbočiach avarskej priepastí, pohádzané sú, zvieracie kože, kožušiny: tmavokávová medvedia, čierna líšcia, biela zajačia a kozia, zlatokávová jelenia, hladká, ligotavá ako oceľ v belasých lúčoch lampáša. Na nich sú nahádzané striebrom pretkané vankúše. V štyroch uhloch tejto čudnej, práznej komnaty stoja bridlicové trojnôžky. Na nich horia akési sladké, nevý-slovne voňavé bylinky a omamujú mozog. Strieborný, jemný dym sotva viditeľnými pramienkami stúpa hore k povale zo všetkých štyroch kútov izby a splýva v jeden priezračný obláčik vprostriedku.

Dusná vôňa pižma a ambry a ešte akejsi neznámej, jedovatej trávy plní túto čudnú izbu, ktorá vyzerá ako chrám akéhosi nepochopiteľného a neznámeho božstva.

Tažké, hodvábne tkaniny celkom zakrývajú steny. Na nich sú popísané akési nezrozumiteľné arabské pís-mená, obraz mesiaca, polmesiaca a hviezd, ktoré plasticky vystupujú na belasom pozadí.

Lejla-Fatima dychtivo vdýchla plnými plúcami jedovaté výpary voňaviek a dymu a pristúpila, Ľahko ako mačka, k tajomnej, ako sen ľahkej záclone.

Rýchle, skoro neviditeľné mávnutie rukou — a vzdušná látka odskakuje na strieborných prsteňoch.

Pred Lejlou-Fatimou zjavila sa nízka posteľ, pokrytá pestrými kobercami. Cez tieto je prehodená kožušina divej kozy. S jej snehobielou srsťou prepletajú sa plavé vláske spiaceho dievčaťa. Belasé svetlo lampáša padá na ne a na bledé, jemné, vychudnuté líčka, v ktorých nieto ani kvapky krvi, padá na zatvorené oči, čierne mihalnice a obrvy, dvihajúce sa čudným oblúkom nad spiacim pohľadom za-

vretých očú. Čosi Ľahkého, vzdušného kryje pružnú postavu, štíhu ako stopka neznámeho, východného kvetu. Sú to akési čudné látky, biele, tuhočervené a belasé. Na bledom čele má atlasovú stužku. Na nej sa nejasne trblieťajú drahé kamene. Okolo pása je stiahnutá strieborným opaskom. Zo širokých mušelínových rukávov vyklízly tenké ruky.

Boly by to šaty aj pre cárovnú. Ale pre cárovnú z čarovnej rozprávky, z ďalekej, neznámej a fantastickej krajiny.

Dievčatko je krehké, bledé a nežné ako skleníková ťalia . . .

Lejla-Fatima sa sklonila nad touto čarokrásnou hlavičkou a díva sa hladným, prenikavým pohľadom do mladej, bledej tváričky.

Ach, sám šajtan jej pomohol!

V celom Dagestana by nebola našla takej krásavice, ako stvorennej pre Lejlu-Fatimu.

Dievčatko je citlivé, prístupné dojmom a poddajné jej čarám. A k tomu celkom samé na svete, opustené, hlúpe, chudáčik motýlik — priletel k svetielku. O takej pomocníčke sa Lejle-Fatime ani nesnívalo. S ňou zbohatne, ako ich mocný, ďaleký, rozprávkový cár.

Sklonila sa až k samej tvári dievčatka a zašeptala:

»Zobud' sa, ružička! Prišla ťa pozrieť stará Lejla!«

A kladie krivé čierne prsty na plavovlasú hlávku.

Tvár dievčatka ožiaril nevedomý úsmev.

V polosne šepcú jej pery:

»Gema? Teta Ľudka? Ste to vy, moje milé?«

»Cha, cha, cha! Krásavica! K tým je ďaleko ako do Alahovej sakly!« vybuchla Fatima mocným mužským smiechom. »Ja som tu s tebou, štíhla srnka dagestanských

**strmin — ja — tvoja učiteľka a dobroditeľka, ja som s tebou ... Zobud' sa, ruža východu, sen samého Proroka, zobud' sa!«**

Belasé oči sa zoširoka otvorily.

»Ty si to, Lejla-Fatima? Zasa ty?«

Tvár jej sotva viditeľne zružovela pri belasom svetle lampôčky — vyzerá ako zore.

»Prišla si mi povedať, že už pôjdeme do Tiflisu? Pojdeme? Alebo do Temir-Chan-Šury? Alebo do Moskvy? Či ešte ďalej? Hádam do Petrohradu? Ach, povedz mi, netráp ma, nemuč ma, Lejla-Fatima! Povedz mi chytro, kam pôjdeme? ....«

Daňa má plné oči nádeje. Plnú dušu radosti. Díva sa do Lejlinej nepeknej tváre, stínska jej ruky.

Je už celé dva týždne v tejto voňavej škatuli — izbietke, v tejto zelenej kotlinke uprostred divých, lesmi zarastených brál a skalísk.

A každé ráno na jej otázky, kedy sa už vydajú na cestu, kedy už začnú koncertovať, opakuje Lejla-Fatima vždy to isté, vždy to samé, vždy len:

»Počkaj, rubín môj. Počkaj striborná, počkaj, zlatá hviezdička severného neba ... Ked' bude mať Lejla-Fatima viacej peňazí, ked' sa knažná Nina upokojí a prestane ťa hľadať ako šakala v horách, ked' prestane behať za tebou, potom pôjdeme. Nielen do Moskvy alebo do Petrohradu — pôjdeme až do Carihradu, k sultánovi. Budeš hrať na jeho dvore ... Len vyčkaj, hviezdička, vyčkaj len ...«

A čas ako náročky neletí, ale sa vlečie. Keby nebolo milej harfy, vari by sa Daňa zbláznila.

Už tri razy prišli od tých čias k Lejle-Fatime bohatí páni z ďalekých a blízkych aulov. A Daňa im hrala. Po-

čúvali ju nemí a oduševnení, svolávali na jej hlavu Alahovo požehnanie, darovali jej diamantové, rubínové a tyrkysové skvosty. A Lejle-Fatime dávali peniaze, mnoho peňazí, ktoré hltavo brala a schovávala do kufrov.

»To si odložíme pre budúcnosť, jasná hviezdička, na cestu, biela ruža«, vravievala pritom so šialeným, nenásytným bleskom v očiach.

Ale toto všetko by ešte nič nebolo!

Daňa tu zažíva veci, plné smrteľnej hrôzy a tajomstva, od ktorých niekedy až zamdlieva, ktoré ju pripravujú o rozum, nedovoľujú jej zdravo myslieť.

Aké čary robí s ňou Lejla-Fatima! ... Aké strašné ... Bože, aké hrozné! ...

Pod ich osudnou silou stráca Daňa vôľu a vládu, často i rozum a slepo poslúcha starenu, jej strašnú vôľu a žiadosti. Všetko sa jej zastrie hmlou ... A tá vôňa, strašná a mučivá ... Tá ambra, ktorá horí vo všetkých kútoch a pôsobí strašné, vyčerpávajúce a ťažké sny ...

»Fatima, zahas to! Vynes ambru! Pusť ma na vzduch, do hôr«, smutne prosia Danine ústa.

»Čuš, hrdlička, čuš ... Počúvaj, na dvore zvonia konské podkovy. Ide Kurban-agá ... Urodzený, slávny ... Kabardské knieža zaplatí Fatime mnoho peňazí ... Len hraj, ako vieš najkrajšie, hrdlička zeleného lesa, hraj ako vieš najkrajšie ... Za peniaze Kurbana-agu odletíme odtiaľto za Kojsu, za Terek, za Kuru, za Don, za ďalekú, voľnú ruskú rieku ... Tam budeš hrať ... Ľudia ťa budú počúvať ... Ukážeš ešte tým džavachovským krtom, aká si slávna! .... Počuješ, huriska, počuješ? ... A teraz sa prichystaj ... Nalad' zlatý nástroj a hraj ... Bude ťa počúvať sám Kurban-Ogly-agá, slávne kabardské knieža,

**zapamätaj si! Rozumieš, horská lastovička, vtáčik môj milý?«**

**Prihladila napochytre niekoľko neposlušných vláskov na plavej hlavičke a vyklízla ľahkými mačacími krokmi von dverami.**

\*

**»Zdrávstvujte! Nech spočíva nad vami Alahovo požehnanie, drahí hostia!«**

**S týmito slovami vchádza Lejla-Fatima do hostovskej izby.**

**Na nízkej tachte so skríženými nohami sedí vznešený Tatár. Je samé striebro. Jeho vysokú postavu zahaľuje bešmet z najjemnejšej látky. Má safiánové čevjaky, kanausove šaryváry, vysokú papachu — všetko bohatohodobené. Ale najkrajšia a najdrahšia je agova zbraň za opaskom. Tyrkysy, safíry, rubíny sa ligocú na striebornej rukoväti jeho kindžala, na hlavniah pištolí a na rukoväti krivej šable.**

**Okolo neho na vankúšoch a kobercoch sedí jeho družina. Sú to menší šľachtici-príživníci, vzdialenejší príbuzní, ktorí žijú na jeho majetku a sprevádzajú ho na cestách cez hory.**

**Kurban-agá má nehybnú tvár. Šedivkastá briadka a jastrabie oči ako by hľadeli Lejle-Fatime ponad hlavu, keď jej hrdo, pyšno a sucho odpovedá, nepohnúc sa pritom a nepohnúc ani svalom v tvári:**

**»Ďakujem, žena... Alahovi anjeli nás doviedli do hôr... Cesta nás viedla popri tvojej sakle...«**

**»Dobre si urobil, aga, že si sa v nej stavil... Lejla-Fatima zabaví svojho hosťa nevidaným divadlom... Poznáš už svoj osud... Lejla-Fatima nebude ti dnes**

**hádať . . . Pod jej strechou uvidíš dnes čosi inšieho, Kurban-agu!«**

**Hasan, Mahmed a ostatní sluhovia donášajú misky s horúcim chinkolom.**

**Je to polievka s múčnymi guľkami, s baraním lojom a cesnakom — obľúbené horalské jedlo. Potom podávajú misky s koreným šašlíkom a šáločky s bielou, peniacou sa buzou.**

**Hostia sa rozsadili na kobercoch a vankúšoch. Lejla-Fatima nesmie ako žena podľa obyčajov krajiny hodovať v prítomnosti mužov. Len ich obsluhuje s Aminatou a sluhami a kladie agovi s času na čas na tanier najlepšie a najmastnejšie kúsky baraniny. Medzi večerou sa ktosi spýtal:**

**»Kdeže je voláky sazandar<sup>3)</sup> — spevák? Šašlík je nie dosť mastný, buza dosť tuhá bez pesničiek o slobodnej Kabarde.«**

**Lejla-Fatima sa usmieva a kýva Aminate:**

**»Povedz jej . . . káž jej, stará, nech zahrá . . .«**

**A verná slúžka mizne ako tôňa vo dverách hosťovskej izby.**

**Minúty letia. Hostia sa rozvraveli. Buza účinkuje. Opíja práve tak ako víno, ktoré zakazuje korán.**

**Oči sa ligocú, jazyky rozväzujú. Len Kurban-agu je ešte vždy vážny a pokojný.**

**Odrazu počuť zpoza steny tiché, do duše sa vrývajúce akordy . . . Ako by z rajských nížin a nadoblačných výšin sletel anjel na zem . . .**

**»Čo je to? Ani jeden kaukazský nástroj . . . Čo je to?« spytujú sa rozčúlení agovi sprievodcovia.**

---

<sup>3)</sup> Sazandar — potulný spevák.

Aj samému Kurban-agovi sa rozšírily a rozhorely oči. Čosi sa pomaly zjavilo a rozlialo po ohorennej tvári — čosi ako zdržiavané oduševnenie, ako nepokoj.

Zvuky počuť zreteľnejšie, jasnejšie. Už je to nie pieseň hurisky, ani vzdych hviezdy ... Struny mohutne zvučia... Zvuky letia ... Ako by horskí džini slávili víťazstvo ... Je to výzva nebu a zemi ... Volanie temného podzemného božstva k ľuďom ...

Strašná, ale krásna, ohromujúca hudba ... Hrmia zvuky ... Struny plačú ... Zvučia mocnou víťaznou hymnou neznámych tajomných mocností.

Tvár Lejly-Fatimy sa zmenila na nepoznanie. Jej zamračený pološialený pohľad sa teraz ligoce spokojne a slávnostne.

Kurban-aga vstáva. Za ním všetci ostatní.

»Ukáž mi jasného džina, ukáž mi Alahov nástroj, starká, ukáž nástroj, ktorý vie tak vzbúriť dušu džigitov!«

»Ukážem ti, knieža a pane, ešte viac. Tebe i sprievodcom«, odpovedá Fatima. »Len bud' štedrým, bud' milostivým k úbohej sirote Lejle-Fatime, veľkodušný aga-džigit ...«

Jej škaredá tvár sa dvíha k hosťovi s výrazom nesmeľej prosby. Naťahuje k nemu ohorené, krivé prsty. Trasú sa jej. Tvár sa jej skrivila lakovosťou. V očiach sa rozhorely nezdravé ohníčky.

Aga Kurbam ju rozumie. Ani sa nedíva na hostiteľku, trasúcu sa v očakávaní daru a vyťahuje z vrecka bešmeta hodné vrecúško, ktoré už mal prichystané pre Lejlu-Fatimu.

»Vezmi si, stará, a ukáž, čo vieš!«

Hodil rukou a vrecko spadlo Fatime k nohám cengajúc peniazmi.

**Ach, aké je ťažké! Aké štedré je kabardské knieža!  
Aké štedré a bohaté!**

Lejle sa trasú ruky, tisnú poklad skrivenými prstami...  
Zasa jej zahorely v očiach bláznivé plamienky ... Už, už  
sa chystá zavyť, ako máva vo zvyku, keď je veľmi roz-  
čúlená. Ale Hasan dáva pozor na jej každý pohyb. Chy-  
til ju chytro za ruku a odviedol do vzdialených izieb sakly.

»Uspokoj sa, spamäťaj sa, naibova dcéra ... Teraz  
sa musíš ovládať a byť mocná, ako ešte nikdy«, vraví  
jej a prikladá na šedivú hlavu starej Lejly-Fatimy čosi  
chladného a mokrého.

# 3

## Predaná.

»Vstúpte, hostia, poslaní samým Prorokom, vstúpte sem!«

Prešlo asi desať minút. Fatime je už celkom dobre. Zasa je zdravá. Ľstivý úsmev pohráva na jej suchých perách.

Odtiahla koberec a stojí na prahu.

Kurban-aga a jeho sprievodcovia vchádzajú do izby.

Ambrová vôňa . . . Belasý oblak dymu . . . Zvieracie kožušiny na dlážke . . . Ako nebo belasé steny, popretkávané na hodvábnom podklade hviezdami a polmesiacmi ako v mešite . . . Aj povala je práve taká . . . Zpoza ľahkej hodvábnej záclony vychodia zvuky: tlmené akordy, zurčiace ako horské bystriny . . . Šero . . . Belasý lampášik skoro zhasol, len na bridlicových trojnôžkach dohorieva čosi voňavého, sladkého a neurčitého . . .

Ach, tá hudba!

Privoláva čarowné sny a vidiny.

Ambrová vôňa omamuje mozog . . .

Lejla-Fatima vklzla za záclonu . . . Položila ruku na Danino plece.

»Dosť! Prestaň!«

Daňa pozrela na ňu nastrašene a prosebne.

Mocné, krivé prsty stískajú jej plece.

Škaredá, ohorená tvár blíži sa k tváričke dievčaťa, bledej od strachu, strašne rozpálené, vytreštené oči vpíjajú sa do nej ako pijavice . . . kúsok jemnej, omamnými vôňami napustenej látky prikrýva jej nos, pery a líca . . . Len oči ostávajú nezakryté a do nich sa zapichly oči Lejly-Fatimy ako dve žihadlá, ako dva ostré klince.

Pod týmto neľudským pohľadom, magnetizujúcim celú Daninu dušu, zastierajúcim jej mozog začína Daňa, plná nepochopiteľnej poslušnosti strácať vedomie.

Lejla-Fatima tisne jej plece bolestnejšie a bolestnejšie, vždy horúcejšie a horúcejšie pália jej oči pohľadom vlčice a vždy nesrozumiteľnejšie a nesrozumiteľnejšie bľaboce čosi obschnutými perami . . . Daňu vždy väčšmi a väčšmi dusí nepochopiteľná, rozum zatemňujúca, jedovatá vôňa.

Údy jej trpnu v akejsi bolestnej ustatosti, ktorá sa rozlieva po tele ako teplá vlna . . . Zamdlieva . . . Myšlienky sa kalia . . . Ako by sa bol prihnal akýsi víchor a uchytil ju na krídla a . . .

Daňa celkom prestáva myslieť, cítiť a usudzovať, poslúchla cudziu strašnú vôľu a letí závratnou rýchlosťou do priepasti, ktorá sa roztvorila pred ňou. Celkom stratila vedomie.

\*

Víťazne sa vrátila Lejla-Fatima k hosťom.

Už nepočuť harfu za dykytovou<sup>1)</sup> záclonou. Ale kdesi ďaleko za stenou rozspievaly sa kaukazské hudobné nástroje.

To na dvore hrajú Hasanovi synovia.

Čudná, divá, vojenská melódia. Rozochvela srdcia

---

<sup>1)</sup> Dykyta — hodvábna látka.

**hostí. Veje z nej slobodný duch Kabardy, divej, ešte nedávno slobodnej a teraz pokorenej krajiny.**

**Pri zvukoch tejto čudnej, strašnej hudby rozhrňuje sa záclona.**

**Vychodí bledé dievčatko. Má tvár nehybnú ako maska. Tenké ručičky ovisly pozdĺž bokov. Belasé oči stŕply bezmyšlienkovite, sú priezračné, nemé. Na Fatimin rozkaz založí ruky za hlavu a začína sa krútiť, tancovať, najprv pomaly, potom chytrejšie a chytrejšie.**

**Tancuje prudko ako víchor a po chvíľočke klesá ticho na dlážku.**

**»Nuž, aga, videl si už také dievča?« spytuje sa Fatima.**

**»Preklínam sa Alahom, nevidel som nič takého ani v Kabarde, ani v tunajších horách, ani v gruzínskych dolinách!« s veľkym prekvapením v hlase odpovedá knieža-agá.**

**Kurban-aga je rozčúlený. To plavovlasé dievčatko prebudilo svojou bezmocnosťou v jeho drsnej duši čosi ako ľútosť, súcit.**

**Lejla-Fatima to všetko dobre vidí.**

**»Daňa«, vraví lámanou ruštinou. »Daňa, vstaň!«**

**Dievča vstáva byстро a ľahko. Má pokojnú tvár. Na perách poletuje neurčitý úsmev...**

**»Spýtaj sa jej, čo chceš, po rusky, po karbadsky, po gruzínsky, na všetko ti odpovie ... Povie ti, čo chceš z minulosti, prítomnosti i budúcnosti ... Odhalí ti tie najstrašnejšie tajnosti«, šepce Lejla-Fatima trhaným hlasom kniežaťu do ucha.**

**Kurban-agan vstáva.**

**»Chcem, aby mi zaspievala pesničku, ktorou ma matka čičíkala v kolíske«, povedal nahlas.**

**Lejla-Fatima pristúpila k Dani:**

»Počula si?«

Plavovlasá hlavička sa automaticky kloní ako neživá.

»Áno!« šepce bez zvuku.

»Spievaj!« rozkazuje Fatima strašným hlasom.

Daňa si tíško sadla na dlážku k agovi, kolembá sa s boka na bok a spieva po tatársky smutnú východnú pesničku:

*Rozkvitly už ruže krásne,  
v platánovom lístí sláviky spievajú.  
Búvaj a spi, synček môj malý,  
Volám ti sničky na očičká! ...  
Zaspievam pieseň o Kabarde rodnej,  
slobodnú pieseň z jej slávnych čias ...  
Spi, môj peknučký ... som pri tebe,  
kolembem si ťa, kolembem ...*

»Dosť!« skríkol Kurban-agá ako bláznivý a vyskočil.  
»Dosť! Pravdu si povedala, žena! Dievča zaspievalo pesničku mojej matky!«

Tažko dýchajúc, klesol zasa na pohovku.

A za oponou zasa sa melodicky rozospievaly tiché struny, zasa spieva neviditeľná harfa.

Hostia odišli do hosťovskej izby.

V belasej izbe ostala iba Lejla-Fatima a Kurban-agá.

Pot steká po ohorených lícach kabardského kniežaťa. Slová sa namáhavo derú z jeho hrude. Je veľmi zne-pokojený.

»Teda, páčilo sa ti moje dievčatko, pane?« spytuje sa Lejla-Fatima a usmieva sa potmehúdsky.

»Tak sa mi zapáčila, starká, že sa Kurban-agá chce s ňou oženiť!«

Tvár Lejly-Fatimy ožiarila neskrývaná radosť.

»Len prichystaj veľké výkupné, aga . . . prichystaj kalym<sup>2</sup>) za nevestu . . . Nevezmem za Daňu malý kalym . . . Videl si, ako spieva a tancuje . . . a aká je krásna . . . Pri-stalo by jej byť huriskou na nebi, nie na zemi . . .«

»Knieža Kurban-agá nikdy neboli skúpy, starká . . . Dostaneš toľko, že sa ti to ani neprisnilo. Prichystaj všetko! O mesiac, na zpiatočnej ceste, stavím sa pre nevestu . . . Môžeš jej vyzradíť šťastný osud . . . Nebude obyčajnou Kabardínkou . . . Očakáva ju veľká úloha . . . Stane sa kňažnou, ženou slávneho kabardského kniežaťa Kurbana-agu . . . O mesiac bude svadba.«

»Ale peniaze, peniaze! Výkupné, kalym za nevestu!« Lejle-Fatime vyletujú slová z úst ako bzučiace osy.

»Neboj sa! Tu máš tretinu na závdavok. Ostatné do-staneš pred svadbou v Kabarde, kam vezmem ju i teba.«

Fatima nadstavila bešmet. Zlaté peniaze sypú sa doňho.

»Ach, aký si štedrý, pane! Alah nech ťa chráni od vše-  
tkého zlého!«

A jej tvár sa stáva zasa lakovou a strašnou, ako tlama horskej vlčice.

\*

Noc . . . V Sovinom hniezde dávno spia . . . Spia hostia v hosťovskej izbe, spia sluhovia vo dvore.

Za dykytovou záclonou, na kozej kožušine spí Daňa. Tvár má takú bledú ako látka jej chitonu.<sup>3</sup>) Na čelo jej vy-stúpily bohaté kropaje potu. Strašné divé sny ju znepo-kojujú a dusia. Mozog a dušu jej škrtí čiasi mocná vôle, ťažká ako skala.

---

<sup>2)</sup> Kalym — výkupné za nevestu.

<sup>3)</sup> Chiton — spodnie šaty.

**Daňa sa prehadzuje na kožušinách, omámená vôňou ambry a dymom horiacich rastlín a vykrikuje s času na čas nesúvislé slová.**

**Ťažko jej je! I vo sne jej je strašne ťažko... Zasa prežíva skutočnosť.**

**Oči Lejly-Fatimy, ostré ako ihly, zapichávajú sa do nej... Černie sa hlboký, očarený agov pohľad.**

**»Dusno mi je, dusno«, kričí. »Pusťte ma na slobodu!« Lejlu-Fatimu znepokojuje tento krik.**

**Odchodí zo svojej izbietky, kde bola práve rátala peniaze, ktoré dnes dostala od Kurbana-agu a ide za dyktovú záclonu.**

**Chvíľku stojí a teší sa z útlej bytosti, potom jej pomaly kladie na čelo chladnú, kostnatú ruku.**

**»Zaspi... Zabudni... Zabudni na všetko, huriska moja... Jasní džini nech ťa ochraňujú za to, že si obohatila Lejlu-Fatimu, ty moja čarokrásna ružička, moja kňažná kabardská...«**

**Pod chladným, klzkým dotykom tmavých prstov sa Daňa pomaly utíši. Mučivé bolestné, ťažké sny sa menia v pokojný a hlboký spánok...**

## Na stope.

**Prší celé dni a noci.**

Kura je čierna a plná vody. Nižšie brehy sú zatopené. Ahmed vytiahol kompu a vyvesil pri prievoze oznámenie, plné chýb: »Nedasa prevazat.« Šiel pomáhať Pavlovi do záhrady oberať broskyne a hrozno. Platány v záhrade stenú vo dne i v noci. Dážď bije do ich zelených konárov, ohýňa tenké konáriky mladých orechov a topoľov. Plačú storočné gaštany, celé zastriekané. Vo vinohrade rastú bobuľky, plné jantárovej a ako krv červenej šťavy. V záhrade je mrzko, samé blato. Dolu dolinou zlostne hučí Kura a vyhŕáža sa . . .

V pracovni pri obloku sedí Valentín, meria čosi stastostlivu kružidlom. Kreslí. Ani trošku ho nevyrušuje dážď, plieskajúci do oblokov. Prespevuje si čosi sám pre seba a usilovne robí na papieri čiaru za čiarou. Konečne sa rozhodol. Chce byť inžinierom. Poprosí Našu, aby mohol ísť do reálky v Tiflise, potom pôjde do Petrohradu, bude dlho, dlho usilovne študovať, vráti sa sem a postaví most cez Kuru, taký, aby ho nikdy nevzala búrka a vietor . . .

Akí hrdí budú naňho teta Ľudka, Andro, Naša a sestra, čo študuje v cudzine na univerzitách!

Valentín už vidí duševnýma očima taký most. Je vysoký, ohromný a mocný. Už si ho aj nakreslil.

Taký je zamyslený, že ani nevidí ani nepočuje.

»Valentín! Valentín!«

»Čo chceš? Aj tebe sa páči, však?«

»Kto? Sníva sa ti?«

»Most! Most cez Kuru!«

Sandro stojí pred chlapcom a nič nerozumie.

»Aký most! Zobud' sa, Valentín! Preboha, veď ty spíš!«

»Ach, áno, zamyslel som sa troška ... Zdrávstvuj, Sandro! Si to ty?«

»Spamätaj sa, holúbok, musíme ísť spať, je už večer...«

Ale to je vedľajšie ... Ach, Valentín, aký si roztržitý!«

Sandro má smutnú a vážnu tvár. Nad čiernymi, hlbockými očami má starostlivo stiahnuté obrvy. Pristúpil blízko, skoro tesno k piateľovi, položil mu ruku na plece a vraví bolestným hlasom:

»Naša zasa dnes čuší ... Čuší a smúti. Ach, Valentín, strašné je to ... ak to takto potrvá, nevydržím to a ... a vyberiem sa hľadať Daňu ...«

»Ale, veď ju už všade hľadali ... a nikde ju nenašli...«

»Ale ja sa už nemôžem dívať na jej tvár. Všetko v nej stmavelo ako v hrobe. Rozumej ... Všetci ju milujeme väčšmi ako vlastný život a nemôžeme jej pomôcť.«

»Bohužiaľ máš pravdu, nemôžeme.«

»A najobdivuhodnejšie je, ako sama pyšne nesie túto bolesť. Skryva ju pred nami, pred tetou Ľudkou, pred kniežaťom Andrejom. Pred všetkými. Nevieš, Valentín, čo by som dal za to, keby som ju mohol potešiť ... Pamätáš sa, ako ju vtedy na koni hľadala v horách, ako prehľadala celé okolie, dúfajúc, že Daňu nájde. Teraz

už niet nádeje a ona trpí ... Drahá, milovaná, šľachetná  
Naša trpí! ...«

Posledné slová povedal Sandro tak bolestne, že Valentín nevdojak stisol pery a zamračil sa.

»Čo robiť, Sandro, čo robiť?«

Zamysleli sa obidvaja. Každý po svojom.

Potom sa rozvravel Valentín:

»Dievča sme nenašli. Aga-Kerim, Naša s kniežaťom a s nami prehľadali celé okolie. Teta Ľudka bude mať pravdu: Nudila sa tu a ušla do Petrohradu ...«

»Ale týmto Našu nepotešíme, Valentín ... To dievča jej svojím útekom otrávilo život. Nechtiac som počul ako Naša vravela tete Ľudke: Keby som aspoň vedela, že je v dobrých, spoľahlivých rukách! Sľúbila som jej umierajúcej matke, že ju neopustím, kým ju nevychovám pre život. A teraz ... Ach, Valentín, keby si vedel, ako sa jej triasol hlas! ... Myslel som si, že sa zbláznim.«

»Musíme ju voľáko rozveseliť, Sandro ... Dievčence zahrajú divadlo ... Premenily zelenú saklu na javisko a budú hrať ... Aj my si dačo vymyslíme ... Ja vystavím most! Čestné slovo!«

Valentínovu reč pretrhlo klopanie na oblok.

»Kto je? Prečo lezieš oblokom, ked' máš dvere?«

»Chlapci, otvorte, preboha, chytro otvorte oblok!«

Ku sklu sa tisne od vonku mokrá, celá dažďom zaliata Maruškina tvár. Červenkasté vlasy sa skrútily od vlhka do veľkých kučier. Oči sú také vypleštené, ako len Maruška môže vypleštiť malé, sivé očká. Pery sa jej trasú.

»To je čosi nového! Čarokrásna Mária v úlohe hor-ského dušmana<sup>1)</sup> chce skákať oblokom!«

---

<sup>1)</sup> Dušman — zbojník.

**A Valentín s posmešným úsmevom otvára oblok.**

»Čo sa vám stalo, môj klenot? Vidí sa mi, že máte v úmysle roniť slzičky! A v záhrade je toľko kaluží, bohyňa moja!« vraví jej polozlostne, položartovne.

Ale Maruška vôbec nereaguje na posmech. Oprela sa rukami o obločný rám, zodvihla sa mocná a šikovná ako chlapec a skočila do izby.

Nohy v mokrých topánkach robia na čistej dlážke pracovne zablatené, mokré šľapaje.

»Toto sa už naozaj nepatrí!« hnevá sa Valentín.  
»A povedz nám Maruška láskavo, prečo vlastne lezieš oblokom ako zbojník?«

Maruška čuší, díva sa strnule pred seba, ako by čomuž musí nerozumela, odrazu si zakrýva tvár rukami a strašne sa rozplače.

Chlapci sú veľmi prekvapení, také im je čudné, že vidia vždy veselú, usmievavú a oduševnenú Marušku plakať. Keby to bola Gema, to by bolo inšie. Gema je podľa Valentína ochotná »cediť slzy« kedykoľvek a pre akúkoľvek hlúpost. Ale Maruška . . .

**Valentín chce všetko napraviť a pomôcť si žartom.**

»Nie, naozaj, tieto dievčence majú akýsi slzavý ko-hútik medzi nosom a čelom. Za každého počasia sú ochotné cediť vodu. Maruška, prosím ťa pekne, prestaň už! Bud' mužom a kubánskym kozákom! Prestaň sa vylievať ako dnes Kura . . . A ja som si tohto uplakanca chcel vziať za ženu, ked' budem inžinierom a postavím most!«

Posledná veta vyznala veľmi žartovne. Hned' Maruška odhodila šatôčku s uplakaných očí na dlážku. Potom odskočila od obloka.

»Chlapci«, vraví a dvíha ruky, »chlapci viem všetko o Dani. Viem, kde je... Ak vás klamem, sviažte ma a hodťte do Kury...«

\*

Len teraz sa celá roztriasla od rozčúlenia. Sandro a Valentín hľadia na ňu s vytreštenymi očami. Potom Valentín vážne a zamyslene kráča k Sandrovi, klopká si prstom na čelo a vraví s nenapodobniteľne komickým výrazom:

»Zbláznila sa. Pravda je to, ako že sa volám Valentín!«

Maruška sa naňho chvíľku díva, ale vari nič nevidí. Potom ako by sa odrazu spamätala hovorí chytro, chytro:

»Dozvedela som sa to, na môj dušu som sa to dozvedela... Sedeli sme s Gemou v zelenej sakle a šily sme kostymy na divadlo. Aj Moro bol s nami. Gema a Moro odišli potom na víštek, pozrieť Kuru... Ja som ostala. Najprv bolo všade ticho... potom odrazu čosi-kdesi zaškrabalo... myslím si, myši... Vyšla som do prednej izbietky. Stala som si za dvere, hľadím a vidím: kúsok steny sa troška odchýlil... vidím chodbu... do zeme. Nikdy by som si to nebola pomyslela... A vysli Seltoneta a Selim... Živo sa o čomsi shovárali... Seltoneta sa hnevala... Selim ako by ju bol o čosi prosil. Počúvam... Selta vraví: ,Nuda je to tu... Len samé úlohy a učenie... Naša sa hnevá, keď sme leniví... núti do učenia... Ach, aká je Daňa šťastná... Žije si spievajúc u tety Lejly-Fatimy. Zabáva hostí hrou... Škoda, že som nie na jej mieste. Nemala by som ujsť do Kabardy? Vydať sa tam za bohatého pána? Obliekať sa ako bábika a jesť maškrty a šerbety celý deň... Potom by som odišla do Petrohradu... skvela na cárskom dvore... S bohatstvom ďaleko zájdeš.' A Selim sa skoro rozplakal a prosil: ,Ale

ako ja tu budem žiť bez teba, Seltoneta? Vezmi ma so sebou!“ a ona na to: „Kam by som sa hrabala s takou sliepkou, aj teraz nariekaš!“ Na to jej Selim odpovedal: „Ja že som sliepka? A kto na jediné tvoje slovo pomohol Dani ujsť odtiaľto a kto ju doviedol k Lejle-Fatime? . . .“ A ona . . . Ale potom som ich už nepočúvala . . . Vyletela som zo sakly sem . . . Rovno k vášmu obloku. Vidíte Seltonetu a Selima! Ale aspoň už vieme, kde je Daňa. Hned' bežím rozpovedať všetko Našej a tete Ľudke.«

A už sa neveľká, ale mocná Maruška skoro dala do behu, ale Sandrova železná ruka chytila ju ako kliešťami.

»Ani na krok! Nevieš, dievčatko, že prudkosť kazí robotu? . . . Počúvaj ma a dobre si zapamäтай, čo ti poviem: vedieť trošku, neznačí vedieť všetko . . . Doteraz si dosť vykonala. Musíme vec dokončiť. Naša nás učí, že sila rozkazuje rukám, rozum hlave. Prídeš pekne na večeru ako by sa nič nebolo stalo a budeš čušať, kým sa nezjavíš pri tebe . . . A teraz . . . idem . . .«

»Kam? Už je večer . . . Dážď . . . Kam by si šiel v takom nečase, Sandro, kam?«

Valentín a Maruška hľadia na Sandra očami, široko roztvorenými.

Sandro, ako obyčajne myká plecami.

»Idem k Agovi-Kerimovi . . . Je najmúdrejší a najstatočnejší zo všetkých ľudí, ktorých poznám . . . Pôjdem k nemu na koni do hôr a poviem mu: „Aga! Podte chytrou k Našej. Spolu porozmýšľate a spolu vymyslite, ako by sme mohli nájsť Daňu . . .“ To mu poviem. A dovediem ho sem . . .«

»Ale Kura je rozvodnená. Nedostaneš sa na druhý breh do hôr«, vraví rozčúlená Maruška. »Ani sa do večere nevrátiš!«

»Kto ti to povedal?«

Chlapcove ústa vyslovily túto vetu tak pyšne a ne-napodobniteľne hrdo, že si Valentín nemohol odpustiť, aby mu nepoklepal po pleci na znak súhlasu.

»Aky si ty junák, Sandro! Naozaj, naozaj hrdina!«

Tieto slová začul Sandro už na prahu. Vo dverách ešte zastal na chvíľu.

»Nezabudnite, nikomu ani slovíčka o tom, čo viete, kým sa nevrátim!«

O chvíľku už bol v maštali.

»Aršak, si mi priateľom, či nie?« spýtal sa mladého devätnásťročného paholka, Morovho brata.

»Prečo sa ma sptyuješ, pane. Ved' vieš, že po kňažnej si u mňa prvým!«

»Dakujem ti, priateľko . . . Ver Sandrovi, neskame ťa! Daj mi najrýchlejšieho a najbystrejšieho koňa bez kňažinno dovolenia.«

»Elbrusa?«

»Aj toho . . . Hod' mu chytro uzdu! Musím sa vrátiť na noc . . .«

»V takomto lejaku sa poberáš! V takom daždi. Pozri, cesty sú rozmoknuté.«

»To nič nerobí, priateľko . . . Hádam len to dobrý kôň vydrží!«

»Teda s Bohom! Svätá Nina nech ťa ochraňuje!«

\*

Ešte vždy prší. V horách sa ozýva temný rachot hromu. Blíži sa búrka.

V burke a bašliku<sup>2)</sup>, zaviazanom tak tuho, že zpod neho svietia len oči ako dva čierne uhliky, vychodí Sandro

---

<sup>2)</sup> Bašlik — kapucňa.

z brány a viedie koňa za uzdu. Len aby sa nestrelol so strýčkom Michakom... Potom by bolo všetko stratené...

Elbrus na uzde pohybuje citlivými ušima, trasie sa na celom tele, tancuje na mieste, iste vetrí ďalekú a nebezpečnú cestu...

Sandro poodišiel asi dvadsať krokov od domu a vykakuje obratne do sedla. Nie je to už ten bývalý Elbrus. Sandro ho už celkom skrotil, ovládol jeho divosť a podrobil si ho. Nie nadarmo zjazdil s ním všetky doliny okolo Kury a najblišie hory. Ale dnes je Elbrus zasa nepokojný. Prudkého koňa ťaká hučanie Kury, kávového kabardínca straší rachotenie hromu.

Kura!... Zasa raz kypia jej vlny... Búria sa a vrú, rozlievajúc sa po nízkych brehoch.

»Adja! Adja!« kričí Sandro a stíská koňove mocné boky.

Ale Elbrus s očima krvou podliatymi sa spína, fríka a erdží.

Odrazu prebehlo šuhajom zúfalé rozhodnutie.

»Aršak, pod sem!« volá. »Odved' Elbrusa nazad a vezmi i burku. Nepreplával by cez Kuru.«

Oddal oboje kočišovi a chytro ako bez dychu beží k vode.

»Pane! Pane! Čo chceš urobiť?«

Ale už je neskoro. Štíhla postavička ako z ocele, v páse stiahnutá tenkým opaskom je už skoro dolu.

Rozohnal sa rukami a už zápasí s vlnami.

Teraz nikto nepreváža na druhý breh. Obchádzat do okola by mu veľmi dlho trvalo a Sandro sa predsa musí ponáhľať k Agovi-Kerimovi a doviest ho do hniezda.

Na skalisku v záhrade stoja Valentín a Maruška.

»Ach, prečo sme ho len pustili! Prečo sme mu to

dovolili?« šepce dievčatko slabým hláskom a sprevádza očima plávajúcu postavu.

»Si ty hlúpučká! Hádam si len nemyslís, že je Sandro taký nešikovný, že sa utopí!... Pozri, ako si ho vlny podávajú... Hrdina! Pozri, už je skoro na druhom brehu...«

Valentín mal pravdu. Sandro je naozaj už skoro na druhom brehu. Zápasí s vlnami, pracuje rukami s prekvapujúcou rýchlosťou a vyskakuje z vody. V Gori oňom vravia, že je najlepším plavcom. A za to ďakuje len kniežaťu Androvi a Našej, že mu vychovali telo i dušu tak, aby sa nebál nebezpečenstva.

Z Džavachovského hniezda do horskej sakly Aga-Kerima je asi osem vierst.

Aga Kerim Džamalo usadil sa blízko Gori, v susedných horách.

Len, aby tam čím skôr došiel. Potom už Aga-Kerim rozkáže zapriahať kone, zpiatočná cesta už bude príjemná.

Nohy má Sandro bystré ako mladý jeleň. Letí ako strela úzkym chodníčkom medzi skalami... Ako by mu boly narastly krídla, ako by ho poháňala vyššia moc... »Chytrejšie, chytrejšie, Sandro!« povzbudzuje Sandro sám seba... Chodníček sa stráca, tu beží ako stužka a zasa mizne... Rachot hromu stáva sa zreteľnejším. Dážď prestal... Ale krvavožlté blesky ako ohnivé žihadlá presekávajú dobrú polovicu oblohy...

Sandrove nohy sa klžu na mokrej, skalnatej pôde... Kolená ho začínajú bolieť... Mal by si na chvíľku oddýchnuť, sadnúť... Ale nie! Nie! Ako mohol na to len pomyslieť! Musí sa ponáhľať. Aby sa všetci čím skôr dozvedeli pravdu. Aby Naša už nebola smutnou, aby si milá, drahá kňažná, už konečne trocha oddýchla...

Chodníček stúpa a stúpa... Chytrejšie a chytrejšie

**kráča mladý Gruzíneč... Už nepočuje hrmenie, nevidí blesky... V diaľke zbadal ohradu. To je už majer Agu-Kerima, postavený podľa gruzínskeho vzoru.**

**»Stoj, Sandro, stoj!«**

**Chlapec zastal, aby si oddýchol... Mokré šaty sa mu lepia na telo... Nohy sa pod ním podlamujú a trasú... Ale rozmýšľa tak jasno a zdravo, ako by preplávanie Kury a odvážny beh horami boli ostaly ďaleko, ďaleko za ním, kdesi v minulosti...**

\*

**Aga-Kerim sa práve chcel uložiť na tachtu, keď sa pred ním zjavila Gul-Gula.**

**»Prišiel malý Gruzíneč z hniezda Džanym-Niny a chce sa s tebou shovárať, pane!«**

**A vzápäť za ňou, prešuchol sa dverami ustatý, bledý chlapec s čiernymi, dobrými, ligotavými očami.**

**»To si ty, džigit? Podľ len, podľ sokol môj! V Kerimovej sakle vždy sa tešia hosťom a najmä takýmto.«**

**A Sandra privítal úsmev, ktorý skrášľuje smutnú tvár mladého beka. Jastrabie oči hľadia na Sandra priateľsky.**

**»Čo sa to robí s tebou, sokolík? Si mokrý ako ryba. Chytro, Gul-Gula, chytro mu daj môj bešmet a čevjaky. Prihrej trocha chinkola na večeru... Nezostalo baraniny od obeda?... A vína... vína nám daj Gul-Gula, tam z toho, čo mám odložené pre ruských hostí!«**

**Sandro je ustatý a vyčerpaný ako kôň. Ale ešte sa vládze usmiať na pohostinského hospodára a podákovať sa mu.**

**O pol hodinky, suchý, v Kerimovom bešmete, ktorý visí na ňom ako na vešiaku a ľahá sa za ním ako vlečka, sedí pri dymiacom kozube, je, pije a rozpráva...**

**Aga-Kerim vie, že Daňa zmizla. Horlivovo pomáhal**

Džavachovcom hľadať ju v horách. Nové zprávy sú cenné. Len treba teraz premýšlať, ako sa najrozumnejšie do toho pustiť. Treba sa presvedčiť, či je to pravda, že je stratené dievčatko naozaj v Sovinom duchane.

Aga-Kerim bek Džamala sedí chvíľku zamyslený.

»Co myslíš o tom ty, priateľka a žena moja? Mohla by tvoja sestra Lejla-Fatima urobiť niečo takého?« spytuje sa odrazu, hľadiac uprene na svoju mladú ženu.

Nie je zvykom horalov radíť sa so ženami, ale Aga-Kerim sa vždy radí so svojou ženou, lebo ju vrúcne miluje, miluje nežne zo všetkých sín svojej duše a svojho smelého, odvážného srdca.

Gul-Gula sklonila hlavičku, potom zdvihla oči k mužovi.

»Lejla-Fatima miluje len peniaze, pane, a nepremýšľa dlho o tom, ako ich získať«, odpovedá a hanbí sa za staršiu sestru.

»Máš pravdu, holubička, ako vždy ... Ruska je iste v sakle Mešedze, v tvojom bývalom hniezde. Musíme sa hned vybrať ku kňažnej Nine, dozvedieť sa číro-čistú pravdu a vymyslieť, ako by sme s Alahovou pomocou dieťa vyslobodili ... Lejla-Fatima je nie taká hlúpa, aby len tak prišla o takého väzňa. Teda, džigit, pôjdeme!«

Aga-Kerim kývol na Sandra. Sandro vyskočil, ochotný bežať na koniec sveta na prvý rozkaz mladého horala.

»Hej, Safor, osedlaj nám kone!«

Sluha beží vyplniť rozkaz. Aga-Kerim nabíja revolvery. Jeden z opatrnosti sebe na cestu, druhý podáva Gul-Gule.

»Do zajtra ma nečakaj, hviezda moja ... Počuješ? A toto nech ťa chráni!«

»Áno, pane!«

Krásna čierna hlavička sa pokorne sklonila. Ale hneď sa jej oči obracajú so strachom k mužovi.

»Kura je rozvodnená . . . Daj si pozor . . . Kone vás môžu zavliecť do víru, Alah mojich očí. Ale ako si sa ty sem dostal, chlapček?« obracia sa zrazu k Sandrovi a čuduje sa.

»Ako? Celkom jednoducho. Preplával som rieku bez koňa«, odpovedal Sandro a sklonil skromne hlavu.

V očiach Agu-Kerima zaligotalo sa čosi rýchleho ako blesk, potom sa v nich rozhorely dve žiarivé slnká, jasné, plné svetla a tepla.

»Syn môj«, povedal precíteným hlasom, »som pyšný, že si mi priateľom, Gruzinec!«

## Smutná zvest.

Celý Ninin »útulok«, je v pracovni . . . Sem chodievajú každý večer po večeri čítať. Len Sandro chýba. Ale všetci vedia, ako má rád kone. Myslia si, že pomáha Aršákovi pri nich.

Ľudka sedí za vrchstolom. Pred ňou sväzok Gogoľa. Číta teraz: »Večery na dedinke, blízko Dikaňky.«

Gema sa učupila pri Ľudke. Položila jej na kolená čiernu hlavičku a mechanicky si nakrúca na prsty čierne kučeravé vláske.

Od tých čias, ako odišla Daňa, priľnula krehká a nežná Gema k tete Ľudke a ako osirelý vtáčik tisne sa pod jej krídla. Gemine sny sa rozletely. Ach! Ako hlboko do duše vrylo sa jej krásne, milé dievča, čo vedelo vyčarovať z harfy také prekrásne pesničky! Z jej hry počula Gema matkine uspávanky z detstva a nesmelé, prvé sny o nadoblačnej víle, prvé dievčenské sny o šťastí . . . Gema si ju obľúbila ako rodnú sestru, vrele, s celým zápalom orientálky . . . A ona? . . . Ani si ju nevšimla. Bola taká pyšná, panovačná a rozmaznaná — naozajstná princezná z rozprávky . . .

Aj Maruška myslí na Daňu, počúvajúc mäkký, aksamietový hlas tety Ľudky. Do srdca, do duše i tela tohto zdravého, mocného dievčaťa vlieva sa istota: »Teraz ju

už nájdu! Áno, nájdu ju! Aga-Kerim, najmúdrejší z ľudí bude vedieť Našej pomôcť. Len aby Sandro v horách nezahynul, smelý, odvážny Sandro, ktorému nie je ničím búrka, hromobitie a laviny.«

Seltoneta počúva tetu Ľudku s veľkým záujmom. Je celá červená, rozpálená. Čarodejnica, utopenci, bledý motýľ, Ukrajina s tajomnou, ako by začarovanou prírodou . . . Ach! Ako je tam krásne! Ked' bude bohatá, ked' sa s ňou ožení nejaký pán, pôjde ta, kúpi si domček, bude vznešenou paňou, najvznešenejšou a všetci jej budú závidieť . . .

»Pozri, pozri«, šepce Valentín a drgá lakovom Selima, »dívaj sa na Seltonetu . . . Vyzerá ako naozajstná čarodejnica, čo naháňala motýľa v májovej noci . . .«

Selim sa strhol, díva sa roztržite, ničomu nerozumie, díva sa na Valentína a myslí na Seltonetu.

**Seltoneta!**

Selimovi je Seltoneta všetkým, celým svetom, otčinou, Kabardou. Spomienky z detstva — a Seltoneta, sestra z jeho kmeňa . . . Chlapčenské huncútstvo — a živá, bystrá, hbitá ako srnka: Seltoneta . . . Prešlo detstvo, tiché, srdečné besedy o vlasti — a zasa ona . . . Je Selimovým najlepším priateľom, sestrou. On je džigit, Kabardíneč. Žena je džigitovi len otrokyňou, slúžkou, robotníčkou v domácnosti. Ale jemu, Selimovi je viac . . . Akú strašnú moc má nad ním.

Je staršia, rozumnejšia. Vie v ňom vyvolať odvahu, vie ho obodriť k hrdinským činom. Už ju aj poslúchol. Pomohol Lejle-Fatime ujsť s Daňou. Bol to nečestný čin. Celý mesiac mu to svedomie pripomína. A všetko to spravil len pre Seltonetu, len pre ňu. A ona? Prijala to ako jeho povinnosť a nevidí, ako ho to trápi . . . Ako trpí!

Najmä v noci, keď je sám so svojimi myšlienkami. Trápi ho strašne, že vidí smútok Našej, že vidí, ako smúti teta Ľudka, Gema, všetci ... Ved' ani dobre nevie, kto je tá Lejla-Fatima. Ked' teraz počúva rozprávky ruského spisovateľa, predstavuje si Lejlu-Fatimu ako najhoršiu čarodejnicu, ktorá je schopná všetkého.

Daňa je bez ochrany v jej rukách, tam v ďalekom Dagestane ... Lejla-Fatima môže v záchvate šialenstva dievča i zabiť ... Ach!

Len, keď si na to pomyslí, tuhne mu krv v žilách.

»Alah, všemohúci Alah, zachráň ju ...«

\*

Ktosi pricválal k bráne.

Teta Ľudka odložila knihu na kolená.

Naša zdvihla sklonenú tvár.

Hned' sa rozjasnily Ninine tmavé oči, rozhorela sa v nich nádej.

Starý Michako, ktorý v kútku izby tiež počúval čítanie ako člen rodiny, pomaly vstáva.

»Pôjdem pozrieť, kňažná, svetielko. Pôjdem pozrieť.«

Ale už nemusí ísť pozerať. Erdzanie koní ozýva sa už na dvore, pri dome. Počuť charakteristickú kaukazskú vravu. Známy hlas káže Aršakovi, aby previedol kone. Potom počuť rýchle, ľahké kroky dvoch párov nôh, obutých do mäkkých čevjakov. Zasa niekoľko nesrozumiťelných viet pri dverách. A dvere sa dokorán otvárajú ...

»Aga-Kerim!« skríkli všetci prítomní.

Áno, je to Aga-Kerim. A za ním Sandro.

»Zdrávstvuj, múdra a krásna gazdinká. Požehnanie Alahovo nech spočinie nad tvojou hlavou!« pozdravil sa bek Džamala ako obyčajne.

»Bud' vitaným drahým hosľom, najsmelší džigit zeme!«

Deti úctivo vstávajú a idú Agovi-Kerimovi v ústrety. V horách sú složené celé legendy o jeho smelosti a odvahе ... Vďaka jeho fantastickej minulosti, je jeho osoba opradená neobyčajným čarom.

Ale milý a obyčajne rytiersky Aga-Kerim teraz ako by nevidel nikoho. Orlím pohľadom prebehol po hosťovskej izbe a uprel ho na Ninu. Zachmuril čierne obrvy a začal, potriasajúc hlavou:

»Odpusť, kňažná, ale nepriletel ti teraz priateľ sem s dobrými novinkami ... Prichystaj sa na zlú zvesť, najlepšia z obyvateiek orientu ... Bud' tvrdá ako dýka z damašskej ocele, kňažná!«

»Čo tým chceš povedať, aga?« spýtala sa Nina pevným hlasom, ale veľmi zbledla.

»Nie, nedoniesol som ti dnes radosť. Počúvaj! Šťastie a smútok, všetko sa stáva z vôle Alahovej. Dnes ... ráno ... vlny Kury vyvrhly na breh mŕtve telo dievčaťa s plavými vlasmi ... A s ňou zlatý hudobný nástroj ... tvoje dievčatko — hudobníčku, kňažná Nina a jej harfu...«

»Jaj — jaj — jaj — jaj — jaj!«

Tahavé jajkanie, nariekanie prerušilo Kerimove slová prenikavým, škrekľavým hlasom ...

Selimova štíhla postavička vyskočila ako blesk zpoza stola ... Chlapec dobehol doprostred izby, podskočil a zvalil sa na dlážku ...

V jeho divom nariekaní splynulo zúfalstvo, bolest, smrteľný strach. Nariekal strašne ako bláznivý ...

Nina, Ľudka, chlapci, Aga-Kerim, všetci sa ponáhľali k nemu.

»Selim, Selim čo ti je?«

Ale odpoved'ou bol zasa len prenikavý nárek.

**Chlapec sa hádzal na kobercoch, zúfale so smrteľným strachom.**

Z protíahlého kútika uprely sa naňho na smrť prestrašené Seltonetine oči. Bojí sa. Od toho sprostého chlapca vystane všetko. Ešte prezradí aj ju, Seltonetu, v nepríhodnej chvíli . . . Čo robiť, keď sa Alahovi zachcelo vziať si Daňu? . . . Či za to Seltoneta môže? A Selim sa len hádže a zavýja ako zviera . . . A to má byť džigit! Handra, baba, sopliak akýsi a nie Kabardíneč je ten sprostý, slabý Selim. Tak rozmýšľa Seltoneta.

Nina sa prvá tak ovládla, že chce zastaviť a prerušíť chlapcovo bedákanie.

»Prestaň, Selim!« vraví prísne, »prestaň kričať! Vstaň!«

Jej hlas znie prísne, panovačne. Taký hlas sa musí poslúchnuť! Ale Selim ešte vždy bije hlavou o zem. Celé pružné tielko sa svíja a trasie. Zdá sa, že celé dva roky starostlivej výchovy, cvičenia, že celá Ninina námaha, námaha Ľudkina a Androva, že ich všetka práca bola márna. Zasa sa v ňom prebudil bývalý divoch.

Ked' Nina videla, že slová nepomáhajú, sklonila sa chytro v záchvate zúfalstva nad trhajúcim sa telom.

»Selim, vravím ti, vstaň!«

Objala chlapcove plecia a mocným, mužským pohybom zdvihla ho s dlážky.

Bledá, od utrpenia skrivená tvár vyzerá zle a nesťastne. Oči sa nasilu vyhýbajú kňažniným očiam.

Deti naľakala strašná novinka a pohľad na Selima.

Cítia nad hlavami viať čosi strašného.

Gema v Ľudkinom náručí pustila sa do pláču.

Maruška nema v líčkach ani kúska obvyklej červenej farby. Stípla ako socha a čaká.

Znova zaznel Ninin hlas, plný nepremožiteľnej vôle:  
»Povedz všetko, čo vieš, Selim!«

Chytila mu obidvoma rukami hlavu, zdvihla mu tvár  
a hľadí mu do očí.

»Pomysli si, chlapče«, vraví akýmsi zatrpkým hla-  
som, »že ťa počúva tvoj Alah na nebi ... Každé cigánstvo  
je protivné ... Tak ťa učil mulla ... Povedz, čo vieš o nej,  
o mŕtvej ...«

»O mŕtvej? Teda je to pravda, umrela?« vykríkol  
Selim. »Umrela! Ja ... ja som ju zabil ... Len ja jediný...  
Ja som všetkému na vine ... Ja som príčinou jej smrti...«

Hodil sa na kolená, spína ruky a pokračuje trhaným  
hlasom:

»Ach, ved' Selim nevedel, že sa to s ňou tak strašne  
skončí! ... Nie! Nie! Prisahám pri nebi rodnej Kabardy!...  
Selim sa jej chcel len zbaviť ... Trápilo ho a mrzelo, že  
je lepšia ako ostatní v hniezde, že je ako huriska, ako  
princezná ... Doviedol som ju teda k Lejle-Fatime ...  
Tajne som ju odviedol ... Ona jej slubovala, chýr, slávu  
a bohatstvo ... Ach! ... Alah, či som mohol vedieť, že  
cigánila ... že ju chce zabiť a hodíť do Kury?« Stíhol na  
chvíľku ... Slzy ako bohaté potôčiky mu stekajú po lícach.  
Selim plače. Prvý raz v živote plače chudák chlapec.

Ale ani v záchvate zúfalstva neprezradil priateľku.  
O Seltonete nesmie nič povedať, lebo by nebol Kabardín-  
com. V ich národe niet zradcov a zbabelcov.

Celý sa trasie ako mladý topoľ, keď si len pomyslí,  
že by sa nejako mohli dozvedieť pravdu o Seltonete.

»Vravel si naozaj pravdu, Selim?«

Ninin pohľad je ako pohľad orlice. Neschováš sa pred  
ním, neujdeš pred ním.

»Ako pred Alahom, Naša, ako pred Alahom!«

»Keby sme zavolali mullu z mešity a doniesli korán, odprisahal by si na korán, že len ty si to všetko zavinil, Selim?«

»Odprisahám na korán«, odpovedá chlapec trasúcim sa hlasom a klopí oči.

»Ach! Neprisahaj! Necigáň! Nie si ty vina, ale ona, Seltoneta... Seltoneta je všetkému na príčine!... Všetko som počula. Všetko viem!«

Maruška pristúpila k nim. Je rozčúlená, celá sa trasie ako poranené vtáča.

»Naša, teta Ľudka, bek Džamala, bratia a sestry, nechce prezradiť Seltonetu... Všetko berie na seba... Ospravedlňuje Seltonetu... Počula som všetko! Viem všetko!« kričí Maruška celá bez seba, s hnevom a už plynne z úst mladej kozáčky zmätené priznanie... »Večer v zelenej sakle... Selimov rozhovor so Seltonetou... Pravá príčina Daninho zmiznutia... Valentín a Sandro to dosvedčia... Dosvedčia!« zakončuje ohnivé priznanie a drží sa rukou za hrdlo, aby sa nahlas nerozplakala.

»Seltoneta!«

Všetky oči obrátily sa na dievča. Je bledé ako smrť, ale má oči tmavé a nepreniknutelné ako obyčajne. Pery biele ako vápno pokúšajú sa o úsmev. Biedny pohľad. Biedny úsmev.

»Pod sem, Seltoneta!« volá ju Nina.

Tatárka sa ticho pohla.

»Seltoneta, prečo si to spravila?«

To je už nie Ninin hlas, ale čísi druhý, mäkký a smutný, ako melódia východnej básne so smutným koncom.

»Seltoneta, mala si kedysi malú sestričku... Lúbila si ju... Keby boli s touto slabučkou a peknučkou Zarou

**Iudia urobili zo závisti to, čo ty s Daňou, čo by si bola cítila?«**

A hlas tety Ľudky zvučí ďalej. Žalostnejšie a smutnejšie rozlieva sa v ňom vlna utrpenia, smútku a zármutku. Dotýka sa najbolestnejších strún v duši divošky Seltonety. Ruky hladkajú Seltonetinu čiernu hlavu, objímajú ju, tisnú ju k sebe. Jemná tvár »spoločnej tety« je smutná. Slzy jej tečú z očí.

Všetci v izbe stíchli, počúvali tento hlas, vlievajúci sa do mladých duší.

»Prečo, Seltoneta, prečo si to spravila? Pomysli si, čo cíti teraz tvoj otecko a mamička v Alahovom raji. A malá sestrička, ktorú ti vzal anjel Azrael? Môžu byť pyšní na to, čo urobila, Seltoneta? Dieťa! Dieťa! Aký zlý duch ti pošeptal takéto myšlienky!«

Najprv počúvala s hlavou vzdorovite sklonenou, so stiahnutými obrvami, so zubmi, zaťatými do pery. Už dávno sa jej v hrudi hýbe ľútosť, ale nesmie ju ukázať ľuďom... Nie! Ani za celý svet sa Seltoneta k tomu neodhodlá. Ale čím dlhšie sa jej teta Ľudka prihovára, tým väčšiu bolesť cíti Seltoneta v duši... Vynorilo sa jej pred oči detstvo... mamičkina láska... sestrička Zara, celkom taká, jemná, útla a plavovlasá ako tá... mŕtva...

»Mŕtva!« ...

Ako by bolo kladivo udrelo Seltonetu do srdca: »Mŕtva pre teba!... Ty si ju zabila!«

Akýsi horúci prameň vlieval sa do jej duše, zalieval a zaplavoval ju. Hanba, bolesť, strašná ľútosť, duševné muky — všetko sa odrazu mieša a spojuje v jediné more citov.

»Ach, životom by som zaplatila za to, keby som ju mohla vzkriesiť!!!« povedala Seltoneta z najväčšej hĺbky

**srdca a s plačom, ktorý otriasal dušou, klesla tete Ľudke do náručia.**

**Ticho, dlhé ako večnosť a mŕtve...**

Nina, Ľudka a deti stoja zarazené... Obďaleč Sandro. Pri Sandrovi Aga-Kerim. Jeho tvárou blúdi neurčitý úsmev... Ešte ticho... Dlhé ticho... Potom vystúpil Aga-Kerim do popredia...

»Utrite si slzy«, vraví nahlas, »nech odletí anjel smútku z vašich sŕdc... Dievča žije... Kura nevyhodila jej mŕtvolu. Kerim-bek-Džamala vás oklamal, aby objavil opravdivých vinníkov... Teraz, keď je všetko jasné ako východné nebo, musíme dievča nájsť, to prisahám pri prorockých stranách koránu!«

\*

**Ešte dlho pred východom slnca, hned' ako sa začalo brieždiť, nastal v dome neobyčajný ruch. V Džavachovskom hniezde ožily všetky nitky obyčajne uzavretého, tichého života. Celú noc sa kúrilo v kuchyni a Mara, ktorú večer zobudili, piekla pečivo na cestu, hydinu, baraninu, ukladala zásoby do košíkov a vrecák z ovčích koží.**

Aga-Kerim ešte raz preplával cez Kuru na svojom krásnom horskom koni, aby všetko doma zariadol, žene porozprával a potom sa zasa vrátil do Gori.

Pri východe slnca vydajú sa kňažná Nina, Kerim a Sandro na ďalekú cestu. Všetci traja pôjdu do aula Bestúd, takého drahého Nininmu srdcu; pôjdu vyslobodiť Daňu z rúk pološialenej stareny.

Celú cestu, hoci je to nepohodlné, vykonajú na koňoch. Kto vie, čo sa môže cestou prihodiť. Možno, že sa v horách dozvedia ešte niečo o Dani. Celú noc v Džavachovskom hniezde nikto nespal — ani dospelí, ani deti. Na svitaní odišla Nina Bek-Izrailová v mužských šatách,

v bešmete, šaryvárah a v bürke na gorský cintorín na hrob kniežaťa Juraja Džavachu.

Kura sa utíšila, vysilená nekonečným hučaním. Ahmed zasa spustil kompu, zasa začal prevážať.

V rodinnej hrobke, veľkej kaplnke, celej zarastenej ružovými kermi, modlila sa kňažná Nina:

»Hospodine! Posilni ma! Daj mi silu a múdrost, aby som dovedla nazpäť nešťastné dieťa... Otecko môj drahý, prihovor sa za mňa u Pána Boha!«

Vyrušil ju ľahký šramot za chrbtom. Chytro sa obzrela — za ňou stál Selim. V tvári nemal ani kvapky krvi, ústa kŕčovite stiahnuté.

»Naša, vezmi Selima so sebou! Vezmi Selima do hôr!... Prisahám ti, že Selim napraví, čo zavinil«, šeptal chlapec z hlbky srdca.

Nina čuší, nedíva sa naňho, rozmýšľa chvíľku, potom dvíha oči a kladie ruku na oholenú hlavu. Myšlienky ženú sa jej hlavou ako víchor:

»Ak ho tu nechám, zasa ho vystavím Seltonetinmu vplyvu. A sám Pán Boh vie, či sa teraz už napraví to dievča, omráčené celou nízkosťou svojho skutku.

Ale zasa Selim je nie Sandro, je primladý, neskúsený a prchký. Mohol by nám všetko pokaziť. Konečne, Sandro a Aga-Kerim ho nesmú spustiť s očí ani na chvíľku.«

Nerozmýšľala dlho.

»Dobre, chlapče, pôjdeš!«

»Ach!«

Chlapec skoro umiera od šťastia, dusí sa prílivom citov, potom sa ako šialený vrhá k Nine, chytá ju za ruky a dlho, dlho ich bozkáva. V očiach sa mu zjavily slzy — slzy radosti.

»Ach, slniečko moje! Veľmi pekne ti ďakujem!«

V dome sa lúči dojemne Gema so Sandrom.

»Daj si, holúbok, pozor na čary Lejly-Fatimy! Je to stará čarodejnica, Sandro! Áno, čarodejnica, brat môj milý!...«

»Hanbi sa, hlúposti vravíš, sestrička«, usmieva sa Sandro a kýva hlavou, vážnou a rozumnou ako hlava dospelého muža.

Ale Gema sa nehanbí. Berie s hrdla obrázok svätej Ninu a vešia ho bratovi na prsia.

»Onať ťa chráni, Sandro milý, zrenica mojich očí.«

A bozkáva brata nežne, so slzami v očiach.

Seltoneta je akási nesvoja. Za tú jednu noc schudla a vyzerá ako by bola chorá. Pod čiernymi očima má bellasé kruhy. Nedíva sa na nikoho, túli sa k tete Ľudke.

Maruška celú noc pomáhala Mare a teraz teší Seltonetu:

»Dosť už, Seltoneta, prestaň smútiť! Všetko je k dobrému... Vidiš, teraz umiera v tebe namyslenosť a závisť.«

Nina sa dlho lúči s tými, čo ostávajú doma.

»Deti, poslúchajte tetu Ľudku... Učte sa, myslite na úlohy...«

»Budeme sa za vás modliť...«

To vraví Gema a dvíha k Našej krotké oči.

»Moja milá, milá dušička!« šepce dojatá Nina a bozkáva dievčatko. Ale hned' je zasa energickou a vážnou.

»Pozdravujem Andra... všetko mu dopodrobna vyzprávajte... Povedzte mu všetko, aj to, že sa nevrátime bez dievčaťa. Musíme ho nájsť... Škoda, že pre manévre nemôže ísť s nami.«

»Maruška!« volá dievčatko...

»Prosím?«

»Budťte s Gemou dobré k Seltonete!« vraví jej tlmeným hlasom. »Nezabudnite, že ľútosť smýva pol viny. Vplývajte troška na ňu. Čítajte, rozprávajte sa s ňou! Spolieham sa na vás, detičky.«

»A na mňa sa Naša nespoľahne?« sptyuje sa jej Valentín, lebo zachytil posledné slová.

»Škoda, chlapče, že si nie džigitom!« vraví mu Nina s opravdivým tónom ľútosti. »Škoda, že nevydržíš celé dni a noci v sedle!«

»To je preto, že si ma osud vyvolil, aby som sa stal učencom«, odpovedal Valentín bez rozmýšľania.

Všetci sa smejú. Zabudli na vážnosť chvíle.

»Teda, podľme v Alahovom mene!« volá Aga-Kerim a prvý vyskakuje na chrbát svojho bystrého koňa, ktorého mu drží Aršak.

»Do videnia, Ľudka! Valentín ti tu bude pomáhať!«

»Budť bez starosti, Naša! Moja múdrost vezme pod krídla celé hniezdo a ochráni ho od všetkého zlého. Tak by to povedali, myslím u vás v horách, Aga-Kerim, však?«

Zasa sa všetci rozosmiali, ale už nie tak bezstarostne, a nedali Valentínovi dokončiť.

Nina sa vľúdne zahľadela do jeho pokojnej, nedetskej tváre.

Je to milý, citlivý chlapec! Vždy vie žartom spríjemniť ľažkú chvíľu.

Ľudka prežehnala Ninu a Sandra a bozkáva ich. V duchu žehná i Agovi-Kerimovi a Selimovi.

»Vráťte sa s Daňou!... A to čím skôr!...«

»Pán Boh vás ochraňuj! S Bohom!«

Kone odbehly.

Jazdci sedia v sedlach ako uliatí. Nina v mužskom sedle.

**Útly a štíhly Selim krotí koňa. Začervenal sa až po okraj papachy a po golier bešmetu a kričí Seltonete:**

**»Nehnevám sa na teba, Seltoneta, nehnevám! Alah bud' s tebou!«**

## 6

### Pravá tvár Lejly-Fatimy.

**Aké trápenie!**

— A Daňa už trpí vyše mesiaca.

Len teraz sa vlastne presvedčila, že ju oklamali. Len teraz celkom pochopila, čo značí tá belasá izba-škatuľka, presýtená nezdravou, pálčivou vôňou, dymom páliacich sa rastlín, ktorý omamuje mozog a tie každodenné túlačky horami pod dozorom Hasana a jeho synov.

Nepustia ju ani do aula, strážia ju ako zajatú. Nesmie spraviť ani kroka bez dovolenia Lejly-Fatimy. A najhoršie zo všetkého sú tie nepochopiteľné čary...

Tri alebo štyri razy do týždňa schádzajú sa v dome naibovej dcéry vznešení, vzácní hostia. Vtedy ju Lejla-Fatima oblečie do tých bielych, striebrom popretkávaných šiat, tuho jej stiahne na hlave perlami vyšívanú stužku so závojom, násilne zastiera jej vedomie akýmsi prostriedkom, ktorý účinkuje čudne, ako by uspávajúco, tajomnými čarami ju uspáva a podriaduje strašnej, neznámej, dusiacej, cudzej vôle. V takých chvíľach ako by ktosi hovoril Dani: »Rob to a to! Rob takto a takto!« A ona robí všetko ako jej kážu, s veľkými bolesťami a veľmi ustata, hoci sa jej duša a telo bránia proti tomu. Na tele má stopy rán. Zavše cíti ostrú bolesť, ako by ju kindžal pichal do mäkkých čiastok ruky. Nevládze kričať, nevládze vy-

povedať ani slova. Ked' tancuje, ako by tancovala nad zemou, v akejsi čudnej driemote, skoro sa nohami nedotýka zeme. Alebo preziera červené a žlté ohníčky, ktoré jej Lejla-Fatima dáva do úst. Alebo spieva smutné východné pesničky, ktoré nikdy nepočula a nespievala. Inokedy zjavujú sa jej čudné, tajomné obrazy z minulosti a budúcnosti prichádzajúcich hostí a vraví im ich, sklonená nad hladkým povrhom vody v krčahu alebo nad popolom, nasypaným do mäkkého kopčeka v striebornej rolničke ...

**A pritom prežíva celé muky, aké muky!**

Večerami, skoro už v noci, ked' neprišli hostia, vodieva ju Lejla-Fatima na skalnaté bralo. Tu potom sedia nad priečasťou, ktorá sa roztvára pod ich nohami a Daňa hrá. Často, široko počuť jej hru. Ale nikto sa k nim nesmie priblížiť. Nikto nesmie vidieť jej útlu postavičku, zahanenú od hlavy až po päty čadrou. Noci a hory žiarivo strážia túto tajnosť.

Horali sa boja domu naibovej dcéry ako prekliateho miesta. Povrávajú, že tam býva šajtan. Tá hudba sa im nepáči, skôr straší obyvateľov Bestúd.

**Lejla-Fatima je čarodejnica. Ľudia sa jej stránia.**

Daňa hrá v prítomnosti Hasanovej a svojej novej panej. Obďaleč pri vatre strážia ovce a kone traja Didajci, ktorých Lejla-Fatima najala už v lete. Oči sa im iskria dravo pod huňatými papachami, vrazenými až po obrvy a ich trhaná vrava čudne sa ozýva nocou.

Daňa sa vždy strasie, ked' sa jej pohľad stretne s poľadom najstaršieho z nich, Mahmeda. Vyzerá ako opravdivý dušman.

»Neboj sa ich, ružička, neboj! Sú to dobrí ľudia, moji

sluhovia!« chlácholí ju v takých chvíľach Lejla-Fatima, keď zbadá jej nastrašený pohľad.

\*

Pršalo celý týždeň... Horské potoky, tie nekonečné Kojsu, ktoré sa volajú obyčajne podľa mestečiek, cez ktoré pretekajú, sa rozvodnily, zväčsily, sčernely.

S krikom poletujú šedivé kaukazské orly. Lístie platanov opadalo a akosi sa pokrútilo. Letné kvety zvädly a pomrely v trhlinách skál. Odkvitaly divé ruže a zápach vädnutia vial z ich predsmrtných úsmevov.

Lejla-Fatima bola celý tento týždeň vesela a natešená ako vo sviatok. Ale Daňa ešte väčšmi schudla a zbledla. Posledné dni bola zaujatá do vyčerpania. Hostia prichádzali častejšie a častejšie. A častejšie a častejšie vystrájala s ňou Lejla-Fatima svoje čudné čary. Zriedkavejšie a zriedkavejšie sa rozprávaly o ceste po Kaukaze, Perzii, Rusku a Petrohrade. Mocnejšie a mocnejšie ovládal Daňu strašný príliv zúfalstva. Bližšou, drahšou a lákavejšou sa jej stávala nedávno prežitá minulosť, bližším a drahším jej bolo milé Džavachovské hniezdo, ktoré opustila z vlastnej vôle...

Najprv jej tátó myšlienka vznikala v hlave nesmelo a nevedomky, potom vždy jasnejšie a určitejšie osvecovala jej ustatý a omámený mozog. Aj najmenšia možnosť návratu zdala sa jej krásnou a vytúženou. Ale, beda! Lejla-Fatima ju už nikdy nevydá zo svojich mocných rúk. Nikdy už nepustí Daňu preč...

Nastal zasa jeden zo smutných, uplakaných dní blížiacej sa jesene... Zasa plačú hory pod ľahkým závojom hmlí... Z priepastí vystupujú vlhké oblaky ako šediví duchovia.

**Chodníčky v dolinkách sú rozmočené. Skalnaté brála cedia prúdy slz z vlhkých a klzkých prás.**

**Oblok na sakle je otvorený dokorán. Koberec z dvier je odhrnutý. Na vankúšoch na koberci leží Daňa, prikrytá burkou.**

**Je strašne ustátá. Celé telo jej trpne a bolí ju. Včera zasa, vyzvaná cudzou vôleou, zabávala hostí. Ach, ako ju to vyčerpalo! Ako ju bolí hlava a prsia! Ešte jeden taký večer — a Daňa celkom zblaznie. Nie! Teraz už musí všetko prestať! Teraz už povie Lejle-Fatime: »Už bolo toho dosť! Čas uteká. Alebo pôjde s ňou koncertovať na harfe, alebo ju pustí nazad domov!«**

**Domov!...**

**Toto slovo vzniklo náhodou vo víre Daniných myšlienok. A aké je pravdivé! Tam mali naozaj Daňu všetci radi, ľutovali ju a maznali sa s ňou... Tam v hniezde...**

**Gema, teta Ľudka, Maruška, Sandro, ba aj tá ener-gická, vážna žena, ktorú Daňa nemohla pochopiť, i tá sa o ňu starala svojím spôsobom...**

**Možno, že mala aj pravdu. Možno, že sa treba najprv mnoho a dlho učiť, aby si človek získal moc nad ľuďmi.**

**Je to umenie, čo tu musí konať na rozkaz Lejly-Fatimy? Či sa týmto stane Daňa slávnou? — Lejla-Fatima bude slávnou, ale nie Daňa. Dievčatko je také v hľbené do myšlienok, že skoro ani nepočuje blížiace sa kroky.**

**»Nad čím sa zamyslela ruža moja? Nad čím, lazúrový kvietoček cudzích polí?«**

**Zasa prišla tá starena, čo Dani otravuje dušu a mozog.**

**Daňu zachvátila ostrá, doteraz u nej nevídanie zlosť. Celá sa trasúc vyskakuje s vankúšom, vystiera sa v celej výške, rovná ako strunka.**

»Čo chceš odo mňa? Načo si sem prišla? Prečo ma mučíš?«

»Mučím ťa? Tažko vyslovuje starena lámanou ruštinou.« Ale, ale, hviezda mojej duše! Ved' ťa Lejla-Fatima chce urobiť bohatou a slávnou... A ty vravíš »mučíš!... Čože! Ako to myslíš, tykys môj!...«

Tieto ošemetne reči ešte väčšmi rozohňujú Danino sdce. Tažko sa ovláda.

»Kedy ma už odvedieš odtiaľto, z tohto brloha?« mocným výkrikom hádže Lejle do tváre.

»Už skoro, rubínová, už skoro...«

Oči naibovej dcéry hádžu iskry ako svätojánske mušky. Potmehúdsky a falošne sa usmieva.

Týmto úsmevom prekypela odrazu Danina trpezlivosť.

»Cigániš!« rozzúrila sa a dupla nohou. »Ty vždy cigániš, starena! Nikam so mnou nepôjdeš!«

V Lejlinej tvári sa zjavilo čosi nového. Ožiarili ju pozostatky bývalej vznešenosťi. Teraz sa rozzúrila od hnevú, celkom tak ako Daňa.

»Ty sa opovažuješ takto kričať na naibovu dcéru!« vyrážajú z úst tvrdé slová.

»Keď táto naibova dcéra cigáni ako posledná slúžka!«

Daňa ani nevedela, ako jej to vyšlo z úst, ktoré zbelely od hnevú.

Slová padly na Lejlu-Fatimu ako šľahnutie bičom.

»Protivná potvora!« kričí Lejla-Fatima s očima horiacimi hnevom a so skrivenou tvárou. »Protivné, mizerné, ruské dievčatko!... Nemáš v hlave ani troška rozumu... Ty sa chceš stať slávnou?... Lejla-Fatima bude slávnou, ale nie ty... Ale Lejla-Fatima nechce na smrť utrápiť takú slabú sliepku, ako si ty... Dosť si sa mi už naslúžila... Slúž teraz novému pánovi, mužovi... Kurbanovi-

agovi si sa zapáčila, ty sprostá ovca ... Za ženu si ťa berie Kurban-aga ... Bohatá budeš... Kňažnou budeš... Ber, hlupaňa, také šťastie... Ber obidvoma rukami... Od narodenia ti je súdené stať sa ženou vynikajuceho pána, hlúpe, žobravé dievčatko ...«

V prvej chvíli Daňa skoro ani nechápe, čo vraví Lejla-Fatima. Jej slová sú také prekvapujúce, také neuvieriteľne mrzké. Daňa, ešte skoro dieťa, ešte len šesťnásťročná, mala by sa stať ženou toho vznešeného, namysleného, nevzdelaného Tatára z Kabardy, ktorého len čo zazrela zpoza záclonky, keď tu bol na návšteve, keď mu hrala na harfe?

Teda tak je to! Pozrimeže, čo spískala Lejla-Fatima! Za bohatý kalym predá Daňu, Rusku, kresťanské dievča, za ženu mohamedánovi! Teda takáto je tá stareňka, čo slúbovala ľahkovernému dievčaťu slávu ...

V Daninej urazenej duši prepuklo pohŕdanie, hnev, nenávisť a zlosť. Priskočila k Lejle-Fatime, prudko mykla hlavou a kričala jej rovno do tváre:

»Nikdy! Počuješ, nikdy, dokial žijem! Radšej umriem, ako to! Radšej umriem! ...« Potom sa chytro obzrela na dvere.

Čo by sa stalo, keby sa tak rozbehla do aula Bestúd? Keby bežala k starostovi, k naibovi, mullovi, do úradov a povedala im všetko a poprosila ich o ochranu? ... Keby im vyzradila, čo s ňou Lejla-Fatima zamýšla a keby ich poprosila, aby ju vrátili domov, do Gori! ...

V aule poznajú Ninu. Jej rodičia boli odtiaľto. Ešte vždy tu nevymrela pamiatka jej starého otca Hadžihamedu, velebného starca. Neujali by sa jej? Nezachránili by ju?

Myšlienky víria v Daninej hlave ako víchrica.

**Áno, naozaj. Tak urobí! Naozaj tak!**

**Niet času ani sily k ďalším myšlienkam.**

**Lejla-Fatima stojí pred ňou, víťazná, zlá, škaredá ako čarodejnica.**

**»Odstúp, starena, vystúp sa mi z cesty!«**

**Daňa z celej sily odsotila svoju mučiteľku a s úpenlivým nárekom beží ku dverám.**

**Čiesi mocné ruky ju chytily za plecia. Hasan stojí pred ňou. Za ním jeho synovia. A Lejla-Fatima je už zasa pri nej. Vraví čosi po tatársky, veľmi sa ponáhľa a ukazuje prstom na Daňu, zlostne iskriac očima. Z úst jej tečie pena. Hasan kýva hlavou, odopína si opasok a káže čosi synom. Títo sa vrhli na Daňu.**

**Chvíľka — a Daňa cíti, že má sputnané ruky i nohy.**

**Pred jej tvárou sa zasa zjavujú Lejline čierne oči, zatiahnuté hmlou a celkom ju magnetizujú. Zmocňuje sa jej známa ľahostajnosť.**

**Sen o návrate do Džavachovského hniezda sa jej zdá ďalekým, nesplniteľným, nemožným ...**

**Myseľ sa kalí ... Mozog prestáva pracovať ...**

**Pre Daňu sa všetko skončilo ... Všetko!**

**»S Bohom, Naša, teta Ľudka ... milá, milá ... Gema ...**

**Všetci s Bohom ...«**

## Plán na vyslobodenie.

Tmavá polnoc. Nevidno ani na krok. Hustá čierna hmla zahalila zem. Len tam ďaleko v úzadí mihocú sa vypuklé škvrny plastických, čarokrásnych hviezd, ktoré zažal sám Pán Boh.

Štريا pútnici idú husím pochodom úzkym, nad priepasťou visiacim chodníčkom priesmyku. Opatrné kone zvonia pri každom položení kopýt. Jazdci sa im celkom sverili — popustili opraty.

Nad nimi nebo — pod nimi priepasť — pred nimi neviditeľné, hadovité zákruty horského chodníčka. Jeden neistý krok, jeden neistý pohyb koňa — a všetko je stratené. Čierne dagestanské priepaste vedia zachovať tajnosti, tajnosti odvážlivcov, čo si našli osud v takej noci na dne priepasti medzi kameňmi a skalami.

Ale horské kone sú strážcami a ochrancami, dobrými duchmi svojich pánov... Horský kôň je veľmi opatrný a citlivý k nebezpečenstvu a bystrý, ľahký a vytrvalý na ceste. Nespadne, nezrúti sa, neskĺzne do priepasti, nezradí, ide vždy veselo, obratne kráča kamenistým chodníčkom, len fríka a erdží, hľadiac bokom v tme na čiernu hmlu hôr a priepastí dookola... A už aj prešli ponad nebezpečné miesto. Úzka cestička sa rozšírila. Priepasť je už ďaleko. Drobné skalky, odskakujúce zpod konských kopýt

nepadajú už do nej, neletia s úšustu s ľahkým zvukom.  
Zato je teraz cesta príkrejšou.

Koňom sa ťažko kráča.

V zákrute zatrblietala sa jasná, žiariaca hviezdička.  
Nie je to hvieza nebeská. Je to lampáš na streche mešity.  
Svieti ako maják neskorým horským pútnikom.

Aul Bestudy . . . Došli sme . . .«

Nina Bek-Izrailová zdržiava vraníka a priťahuje mu uzdu.

»Ste ustatí, chlapci?« vyšlo jej z prs odrazu so vzdychom odľahčenia.

»Ešte by som mohol raz tak dlho jazdiť, len aby som našiel Daňu«, zvolal Selim so zápalom.

»A čo ty, milý Sandro?«

Mocný, energický Gruzíncov hlas volá do tmy:

»Pri tebe, Naša, necítim ustatosť . . .«

»Ticho, sokolík, neruš nočnú tichosť . . . Nikto v aule nemusí vedieť, že sme prišli. Musíme sa čím najdlhšie schovávať . . . Lebo ak povesť dôjde do Sovinho hniezda, Lejla-Fatima sa naľaká a skryje Daňu na také miesto, kde ju ani sám šajtan nenájde . . .«

Aga-Kerim vraví tíško, ale v nepohnutom nočnom tichu počuť každé slovo.

»Chcela by som vám čosi navrhnúť«, vraví Nina celkom zamyslená, »zajtra na svitaní poslala by som niekoho k naibovi s prosbou, aby svolal džamajat<sup>1)</sup>. Nech starší aula rozhodnú a vezmú dievča starene násilím . . .«

»Ale, zabúdaš, kňažná, že dom Lejly-Fatimy je nedotknuteľný . . . Lejla-Fatima je predsa naibovou dcérrou. Starý naib vládol v Bestudách rozumne a z úcty k pa-

---

<sup>1)</sup> Džamajat — dedinská rada starších.

miatke nebohého kniežaťa Mešedza nikto sa neodváži uraziť jeho dcéru vpádom do jej sakly...«

Aga-Kerim vravel presvedčavo a pokojne. Každé slovo ako by bol odvážil.

»Pravdu máš!« súhlasi Nina.

»Gorská hviezda zabudla ešte aj na to, že je Lejla-Fatima prorokyňa a že všetci tunajší veria, že sa priatelia s tajomnými silami...«

»Zbabelci!« povedala Nina s pohŕdaním v hlase.

»Neurážaj, kňažná, svojich rodákov! Vieš dobre, že sú to smelí džigiti... Ale prisahám, že s čiernym džinom nie sú žarty... Nie, nie, kňažná, nesľubuj si moc od džamajatu... Musíme vymyslieť čosi inšieho... Po západe slnca posiela Alah ľuďom dobré myšlienky... Ale ešte lepšie posiela Alah pri východe slnca, odrazu s lúčmi zlatej hviezdy... Teraz Kerim-bek-Džamala doprave odychu hlave a telu a na svite povie, na čom sa rozhodol.«

»Aj teraz máš pravdu, Aga. Ponáhľajme sa k sakle!« vráví Nina veselo a ľahko bodá koňa ostrohami.

Vranec sa hned pohol. Už sa stratila hmla, ktorá do teraz všetko svierala v objatí. Lampáš na streche mešity osvetľuje cestu, čím je bližší, tým je zreteľnejší, jasnejší...

Tu je námestie... Tu úzka hlavná ulička aula... Dookola so všetkých skál a horských útesov visia čierne sakly... Ešte jedna úzka ulička... »Tu sme, stojte!«

Pred nimi ako by bol vyrástol zo zeme horský domček, doslovne visiaci nad priečasťou. Je to sakla dávno mŕtveho Hadžiho-Mohameda, ktorú si Nina nechala, aby mala kde bývať, keď príde do aula. Chodí sem obyčajne raz do roka so sluhami alebo s družinou z Gori. Odomyká kľúčom, ktorý donesie so sebou, zakúri v kozube, spáva

**na starého otcovej tachte, spomína na milovaného starčeka, shovára sa s jeho tôňou.**

Potrebuje bestudský vzduch tak, ako vôbec človek potrebuje vzduch. Tu si niekoľko dní oddýchne od starostí a roboty s Džavavchovským hniezdom, tu načerpá nových síl k ďalšej práci. Ale to je ešte nie najdôležitejšia príčina jej každoročného príchodu. Bestudy sú jej rodným aulom. Bývajú i v ňom ľudia, čo potrebujú pomoci. Prichodia k nej chorí, čo už prestali dôverovať dagestanským mastičkárom a druhým okolo prechodiacim lekárom. Prichodia k nej s času na čas i obyvateľky aula na porady a všetky odchádzajú potešené a očarené Ninou.

Ale dnes, pri tejto ceste do hôr, Nina na to vôbec nemyslí.

Vedľa prišla vyslobodiť Daňu. Len preto dnes sem prišla — a kým dievča nenájde, nevráti sa domov.

\*

Odomkla visiacu zámku na sakle. Dvere sa otvárajú so žalostným vŕzganím. Z domčeka ich ovialo zápachom neobývaných, nevyvetraných miestností ... Ale v tejto potuchnutej vôni dlho neobývaných miestností cíti Nina čosi drahého, nevysvetliteľne blízkeho.

Tu žil, dýchal a cítil starý otec Hadži-Mohamed. Nina vstupuje do domčeka akosi pobožne, so sladkým, dojemne nežným smútkom.

Hoci je sakla neobývaná, je v nej všetko prichystané, aby hostia mali pohodlie. Drevo je nachystané pri kozube, lampa stojí na mieste, pri nej na stolíku zápalky, ba ešte i škatuľky s konzervami, s čurjokmi<sup>2)</sup> a s lobmi<sup>3)</sup>

---

<sup>2)</sup> Curjok — pečivo z nekysnutého cesta.

<sup>3)</sup> Lob — fazuľa.

sú v skrini a v hlinitej dlážke zastrčenej komôrky sú pri-chystané fľaše cudzozemského, nekysnutého vína.

Štrknutie zápalky a knôtok sa rozhorí ako by dobrá víla mávla žezlom. Osvieti sa sakla, koberce, pohovky, európsky riad, ba i samovar — samovar, ktorý sem asi pred piatimi rokmi doniesla Nina, vtedy ešte dievčatko, starému oteckovi ako darček.

O chvíľku už horí oheň v kozube.

»Sadnite si! Prichystám vám niečo zajesť a čaju. Pomôž mi, Selim! Zabehni k prameňu pre vodu, je hneď tu za skalou!«

Kto by bol poznal v tejto starostlivej gazdinke smelého a odvážného pútnika, ktorý prešiel v sedle toľko desiatok vierst z ďalekého Gori?

Nina si vyhrnula rukávy mužského bešmetu až po lakte. Papachu složila s hlavy. Teraz má len jednu starosť: nakŕniť ustatých chlapcov a Agu-Kerima.

Sandro na dvore odsedláva kone. Počuť ako ich vodí v najbližšej uličke aula.

Potom jedia a pijú čaj.

Nina nechala mužských v hosťovskej izbe a odišla do zadnej izby, kde kedysi veselo a v pokoji žila jej matka.

Aga-Kerim jej pri lúčení tuho stisol ruku.

»Sladko spi, Alahov miláčik! ... Nech sa ti nad hlavou vznášajú krásne, zlaté sny ...«

»Dakujem, Aga! Aj ty spi dobre! ... Nech ti anjel pri východe slnca donesie najmúdrejšiu myšlienku«, odpovedá dievčina v duchu Tatárovom, zachovávajúc obyčaj svojej otčiny: odplácať láskavosť, láskavosťou.

\*

Hory sú zaliate purpurom a zlatom ... Slnce ako by sa bolo z pripasti narodilo, zalieva bralá purpurovým

ligotom horiacej červene... Potoky sa zvučnejšie rozspievaly... Belasoružové ráno pláva s výšav... Čvirká horské vtáctvo... Nebo je jasné a čarovné ako úsmev rajskej hurisky z východu... Ako v prvých letných dňoch... Je skoro horúce...

Nina, Aga-Kerim a obidvaja chlapci sú už dávno na nohách. Zobudil ich mullov krik s minaretu, volajuci pravoverných na prvú raňajšiu modlitbu.

Aga-Kerim so Selimom vystúpili na strechu, rozložili bešmety, poumývali sa podľa mohamedánskeho prikázania a obrátiac sa k východu, padli na kolená a modlili sa.

Dolu sa modlili Nina a Sandro. Potom sa chytrou raňajkovali syra a čaju.

»Vymyslel si niečo, Aga?« Nina sa zadívala pozorne na Tatára. Aj Selim a Sandro upreli naňho oči.

Prisvedčil kývnutím hlavy.

»V Bestudách sa nikto nesmie dozvedieť, načo sme prišli... Nesmú sa dozvedieť, že je tu aj Aga-Kerim... Hned by si pomysleli: Aga-Kerim sem neprišiel nadarmo... Preto sa Kerim preoblečie za sprievodcu, za sluhu... Kňažná a jeden sokolík môžu sa ukázať aj na ulici a budú prijímať hostí v hosťovskej izbe... Druhý sokolík sa musí dostať do Sovinho hniezda ako žobráčik, pastierik alebo robotník a dá sa najať do služby k Lejla-Fatime... Musí sa tam všetko dozvedieť... A keď sa všetko dozvie, prepadne Aga-Kerim hniezdo a vráti kňažnej dievčatko.«

»Ale, Kerim, premôžu nás, sme len štyria a Lejla-Fatima má mnoho sluhov«, odpovedala Nina.

»Alah obdaril Kerima šikovnosťou a obratnosťou džajrana a ľstivosťou hada. Nech je kňažná bez starosti...«

**O presile tu nemôže byť ani reči. Len aby múdra sova, Lejla-Fatima nevyňuchala, že je tu kňažná a ja.«**

**»Ale koho pošleme do Sovinho hniezda?«**

Pred ňou stoja obidvaja chlapci, obidvaja smelí, obratní, obidvaja chcú čo najlepšie poslúžiť spoločnej veci. Obidvom horia oči odvahou. Obidvaja čakajú na Ninin rozkaz, hotoví bežať do Sovinho hniezda na jej jediné slovo.

Aj Aga-Kerim sa díva na nich, usmieva sa potichu a hladká si bradu.

Aj Nina sa díva.

Obidvaja sú jej rovnako drahí. Obidvaja sú jej odchovanci, jej priatí synovia. Obidvom zdá sa hrdinstvom dostať sa do Sovinho hniezda a vyhľadať Daňu. Obidvaja túžia po tom a pre obidvoch by to bolo nevýslovne krásnym. Najmä pre Selima, ktorý ešte vždy pociťuje ľažkú vinu a tak rád by ju niečím napravil, čímsi smyl.

Ale Nina vie, že jediný zlý krok by mohol všetko pokaziť: k tomuto netreba silu, ale vytrvalosť a trpezlivosť. Bolelo by ju, keby musela zarmútiť jedného z chlapcov. Nechce sa jej vylúčiť jedného z nich z účasti na ich spoločnom diele . . .

Hlavou jej preletela nová myšlienka, rýchla ako blesk. Na tvári zjavil sa jej jemný úsmev. Hľadí chlapcom do tvári . . . Nech osud rozhodne za ňu . . .

Tichosť sa predĺžuje do nekonečna . . . Sandro sklopil oči . . . Selim sa celý trasie túžbou preriecť dačo. Zrazu sa mu z hrude vydral náhly ostrý a prudký výkrik:

**»Pošli mňa, džanym, pošli mňa! . . .«**

Nina krúti záporne hlavou:

»Nebud' smutný«, vraví mu vľúdne a kladie mu ruku na plece. »Nevieš ešte trpezlivo čakať . . . Náhlivosťou

mohol by si všetko pokaziť ... Ešte si primladý. Nevedel si vydržať skúšku trpežlivosti, nevedel si vyčkať, kým sa rozhodnem, prvý si začal prosiť ... To nebolo dobre, dieťa moje ... Všetkým nám bude užitočné, keď ta pojde Sandro.«

Selimove oči naplnily sa hned slzami.

»Ach Naša, ach, Naša«, šepce nesúvisle, plný ľútosti a smútku.

»Neplač, chlapče! ... Aj pre teba sa tu nájde robota... Ak budem potrebovať pomoc, ver, že sa i s Agom-Kerimom obrátime na teba«, teší ho Nina pokojne.

Aga-Kerim sa dlho díva na Sandra a obracia sa k nemu.

»Pod' sem, orlíček!«

Ach, o Sandra sa nemusia báť! Vytrvalosť, rozumnosť a energia spolu s pevnou vôľou vyryté sú veľkým rydлом sochára na tejto mladučkej tvári.

»Chod' v mene Alahovom! A zapamätaj si: päť výstrelov jedno za druhým do vzduchu v najhoršej alebo najpotrebnejšej chvíli a Aga-Kerim bude pri tebe«, poviedal Kerim a podal chlapcovi malý revolver.

Nina ho prežehnáva, robí mu krížik.

»Bud' opatrný, Sandro ... Spolieham sa na teba:«

Chlapcove oči horia ako blesky.

»Ach, Naša, všetko vykonám, aby si mohla byť na mňa hrdá ...«

»Každý večer ťa budem čakať pri šajtanovej skale. Porozprávaš mi vždy, čo si sa dozvedel, orlíček«, káže mu zasa Kerim.

»Áno, Aga ...«

»Teraz sa preobleč! Máme všelijaké žobrácke handry. Dbaj, aby ťa nikto nepoznal, chlapče!«

»Lejla-Fatima ma nikdy nevidela... Bud bez starosti, Naša!«

A chlapec odletel ako víchor preobliecť sa.

Ked sa zasa zjavil, bol na nepoznanie. Mal oblečený starý, roztrhaný bešmet, šaryváry na framforce a otrhanú papachu. Na opasku pod košeľou mal priviazanú pištoľu...

Nina sa díva na chlapca naoko pokojne, ale s neurčitým nepokojom v duši.

»Nečaká ho nejaké nebezpečenstvo?«

Ale hned odháňa z hlavy túto myšlienku. Jej Sandro už bude vedieť, kedy má zmiznúť od Lejly-Fatimy. Je taký rozumný, smelý a vie si poradiť v každej chvíli. A potom Aga-Kerim ho nespustí s očí — bude vždy, každú minútu blízko. A okrem toho ona sama by zbúrila celý aul v chvíľke nebezpečenstva, zbúrali by dom Lejly-Fatimy, ale nedovolila by, nedovolila, aby sa mu niečo stalo! ...

Len to je smutné, že sa celá vec takto komplikuje. Keby len mohla ísť rovno k tete a spýtať sa jej: »Kde je Daňa?«

Ale tým by iste všetko pokazila ...

Trpezlivosť! Len trpezlivosť!

Najhoršie je, že naibova dcéra tak dobre pozná Agu-Kerima. Ved sa oženil s jej sestrou Gul-Gulou ... Lebo Bek Džamala by sám najlepšie vykonal všetko, čo teraz káže chlapcovi. Ale, čo robiť? ... Taká je vôľa osudu!

»Chod' teda smeľe, milý chlapček! Nech ťa opatruje svätá Nina!« vraví mu kňažná, stínska Sandrovi ruku a prepúšťa ho ...

## 8

### Žobráčik.

»Hej, priatelia, dajte sa pastierovi zohriať pri vatre!« Traja Didajci počujú veselé tatárske zavolanie.

V šere sa rysuje otrhaná postava bajgušova<sup>1)</sup>.

»Kam ťa vedie Alah, chlapče?« vyzvedá sa najstarší z nich, Mahmed, a díva sa zvedavo na prichodzieho.

Len čierne oči sa mu ligocú v tme a v úsmeve sa trbilietajú oslnivo biele zuby. Na uchu má veselo nasadené to, čo sa kedysi hádam volalo papachou: teraz sú to akési špinavé chumáčiky, handry pochybnej čistoty, ktoré sa na čele miešajú s čiernymi, ligotavými chlapcovými vlasmi.

»Ha, ha, ha, piateľko, vidím, že si z veselých ľudí!«

Druhý Didajec, Safar, prevaľuje sa lenivo s boka na bok.

»Ak budeš veselý, nebudeme musieť strážiť čriedy«, pridal tretí, ešte celkom mladý chlapec, šomrajúc si čosi popod nos.

»Myslím, že zadarmo strážite, čo?«

Chlapec-bajguš vystrúhal huncútsku tvár.

»Hlupákov nájdeš na prsiach šajtanových«, smeje sa hlúpo prostredný.

---

<sup>1)</sup> Bajguš — žobravý príslušník kočovného kmeňa.

»Za poldruha rubľa na muža . . . tak, priateľko!«

»To je pekné! Iste ani sám prorok v raji toľko neplatí«, chváli príchodzí . . . »A kto vás to tak obšťastňuje, priatelia?«

»Jedna starena, naibova dcéra . . . Ale, či si sa včera narodil, že si nepočul o Lejle-Fatime?«

»Veľký je Alah! Tú práve hľadám!«

»A načo?«

»Chcem ju poprosiť, aby ma vzala do služby.«

»Teba? Žobráka, otrhanca?«

»Nuž a? Či žobráci z vôle Alahovej nesmú jedávať chinkol?«

»Prisahám, chlapec má ostrý jazyk ako kindžal . . . Vidno, že nemá čo stratia . . . Za čo že by si sa dal najať do služby?« A najstarší Didajec sa zahľadel cudzincovi do tváre.

»Za speváka!«

»Čože?«

»Za speváka«, odpovedá chlapec a ani nežmurkol pri tom. »Dávno som počul, že k vašej panej prichádzajú bohatí bekovia a kniežatá, aby im uhádla minulosť a budúcnosť a že tu niet nikoho, kto by im zaspieval. Tak som si pomyslel . . . «

»V dobrej hodine si si to pomyslel, chlapče!« pretrhol ho Safar. »Pesničky sú džigitovou slasťou. Najmä po chutnom šašliku. Lenže spievať sa človek ľažko naučí!«

»Nepotrebujem sa ja učiť. Už od malička sám si skladám pesničky . . . «

»Ty — kuriatko?«

»Chcel si povedať orlík, starček!«

Štíhla mladá postava sa hrdo vystrela.

»No, no, no, len pomaly . . . Nepoznáš adat . . . Tak sa nevráví so staršími.«

»Ked' starší neurážajú mladších«, dopovedal bajguš, nepohnúc ani mihalnicou.

»Prisahám, chlapček má jazyk ako ražeň. Pozrimeže len, je asi spevákom aj rozprávkárom a akým! Teda nám, priateľko zaspievaj niečo, radi ťa počujeme!«

Moje pesničky sú krásne a lákavé, keby ste ich začuli, zahľadíte sa a stádo sa vám rozbehne«, znie zasa od ohňa pyšná odpoveď.

»Ha, ha, ha, ale ty si veľký pán, ako knieža . . . Tak teda, nech ti je po vôle. Ráno, pri východe slnca ťa dovedieme k panej. Možno, že ťa prijme«, povedal Mahmed, obmäkčený a dojatý chlapcovou podnikavosťou. »A do tých čias tu máš potnik<sup>2)</sup> a čurjok.<sup>3)</sup> Ľahni si a vyspi sa do zajtra!«

»Alah vás za to opatruj!«

•

Vo dvore Lejly-Fatimy usadil sa lezinský mladý bajguš. Ešte nemal komu spievať. Starý Hasan si ho vzal za pomocníka. Upratuje v záhrade, v dome a vo dvore, nosí vodu s Aminatou, vodí kone s Hasanovými synmi.

Chlapec robí všetko chytro, obratne a ochotne. Je chápavý, živý, len je čudné, že vrváv zle po tatársky. Ospravedlňuje sa tým, že od samého detstva žil dlho v Tiflise u akéhosi Arménca, predavača dýk.

»Potom môj pán ušiel a — ja som ostal bez roboty, vrátil som sa do hôr, ale zabudol som už po tatársky«, rozprával chlapec.

---

<sup>2)</sup> Potnik — pečivo.

<sup>3)</sup> Čurjok — pečivo z kukuričnej múky.

»Keby si aspoň spievať vedel po tatársky!«

»Ach, to viem, len rozkáž, otče!« odpovedal chlapec a sklonil pred Hasanom úctivo hlavu.

»Dočkaj času! Chcel by si sa už pochváliť, však?«

Ked' si všetci Ľahnú spať, dom a dvor stíchnie, vykradne sa chlapec-bajguš ako mačka popod ohradu k šajtanovej skale, ktorá sa dvíha obďaleč pri bráne. Hned počuť v tichu nočný krik orla.

Odpovedá mu zavýjanie divého šakala z hory. To je dohovorený znak.

»Ty si to, Aga-Kerim?«

»Sandro!«

Pri skale sa zjavily dve postavy.

»Dozvedel si sa niečo?«

»Doteraz nič, pane. Tento týždeň majú prísť hostia ... Sľúbili mi nový bešmet. Prvý raz budem spievať v hosťovskej izbe. Potom ju iste uvidím. Teraz sa len všemožne usilujem sa dozvedieť, či ju tu schovávajú a či nie...«

»Len sa neponáhľaj, máme dosť času!«

»Čo robí Naša?«

»Pozdravuje ťa. Aj Selim. Len sa nenáhli! Poznáš porekadlo: Ked' sa rozbehneš s koňom s vršku, dolámeš nohy sebe i jemu! Nesmieš nikdy zabudnúť na toto porekadlo!«

»Pravdu máš, aga!«

»Zajtra sa zasa tu stretneme!«

»Áno, pane!«

»Teda, Alah nech ťa ochraňuje! Zapamäтай si: päť výstrelov z revolvera jeden za druhým v nebezpečenstve, hrdina!«

**Kerim poklepal chlapcovi po pleci a prvý sišiel so skaly.**

**Sandro sa chytro vracia...**

V Sovinom hniezde sa ponáhľajú sobrať posledné gaštany. Didajec Ali, nasprostastý chasník asi sedemnásťročný, trasie stromy. Sandro v roztrhaných šatách bajguša sbiera gaštany a kladie ich do košíkov.

Sandro je už štvrtý deň v Sovinom hniezde a ešte vždy sa nič nedozvedel. Po Dani ani chýru, ani slýchu. Hoci chlapec všade zvedavo nakukuje bystrými očima, neobjavil ani stopy po tom, že by bola v dome. Nemôže sa spýtať sluhov. Dovtípili by sa, oznámili by to Lejle-Fatime a všetko by bolo skazené.

Jediný človek, od ktorého by sa Sandro mohol niečo dozviedieť, je tu Ali. Je natoľko sprostý, že sa nedovtípi, nevyčuchá, prečo to Sandro chce vedieť. Ako by náročky, sviedol dnes osud Sandra s Alim. Hasan rozkázal, že do západu slnca musia byť všetky gaštany doma.

Sú to divé gaštany, nedajú sa jesť, ale Aminata už vymyslí, ako ich upotrebiť v hospodárstve.

Ali sa vyškriabal na vrchovec, dobre mu je tam ako padišahovi<sup>4)</sup>), kým sa dolu trápi Sandro.

»Čo spravíme, ak už Daňa nežije! Ak ju tá bláznivá Lejla zabila?«

Nepočúvna, tvrdohlavá a vzdorovitá Daňa nechcela hádam starenu poslúchnuť — možno, že sa teda naibova dcéra už dávno s ňou vyrovnila.

Táto neistota je najhoršia zo všetkého. Stoj, čo stoj, musí sa to Sandro dozvedieť, a to hned, hned teraz! Ne-

---

<sup>4)</sup> Padišah — samovládca.

stáva sa mu často, že je sám s Alim. Sandro sa hrdo vystrel, papachu pošuchol väčšmi na ucho a vraví:

»Ach, ty leňoch lenivý! Vydiapal sa vysoko a myslí si, že je šajtanov brat!«

»Didajci vždy túžia dostať sa bližšie k nebu ako orly a ja som Didajec«, odpovedal Ali shora, s hlúpym úsmevom.

»Si mi ty za orla! Mačka si, čo sa vyškriabala, kam nepatrí!«

»No, no, bajguš, ty len čuš!«

»Čo za bajguš! Som bohatší ako turecký sultán, lebo spievam ako pinka na jar na konáriku. Keď chceš vedieť, mám v hrdle celé tisíce abazov«, urazil sa Sandro naoko.

»Čo ty len nepotáraš! Zlatý nástroj zajatej je veru lepší. Plače ako hrdlička na jar. Do smrti tak nezaspievaš...«

»Aký nástroj?« sptyuje sa Sandro naoko bez záujmu a robí sa nechápavým, hoci sa celý trasie od netrpezlivosti.

Ale Ali teraz pochopil, že sa podriešol a stisol pery.

»Čo by si všetko nechcel vedieť!« vraví ľahostajne. »Ak sa mnoho dozvieš, chytro ostarnieš. Tu je, priateľko, Sovino hniedzo a sám šajtan tu vyhráva na zlatom nástroji«, dokončil a utrel si zlostne pery rožkom deravého bešmeta.

»A zajatá?«

»Aká zajatá sa ti neprestajne pletie na jazyku? Ber sa k džinom, chlapče!«

Celé krupobitie gaštanov sosypalo sa Sandrovi na hlavu. Udierajú ho po nej, bijú ho do tváre. Ale Sandro necíti bolesť, Sandro je šťastný.

»Daňa je tu! Jednako je len tu!« jasá v duchu, plný nových nádejí a radosti.

Odrazu sa mu čiasi ruka položila na plece. Bystro sa obrátil. Pred ním stojí škaredá starena v bohatom obleku krikľavých farieb, v akejsi miešanine červených, žltých a belasých látok.

Hľadí mu uprene do očú.

»Ty si ten chlapec-spevák, ktorého mi spomíнал Hasan?«

»Áno, pani...«

»Zaspievaš mojim hosťom a budeš im rozprávať rozprávky. Vieš rozprávky?«

»Aké si len želáš, pani!«

»Teda dobre! Zajtra prídu hostia. Kurban-agá a ostatní... Prichystaj sa... Ak obstojíš, odmením ťa, ak nie, nehnevaj sa na Lejlu-Fatimu, ale vyženiem ťa z dvora...«

## Prezradení.

»No, rozmyslela si si to, rajský vtáčik?«

Lejla-Fatima stojí pred Daňou ako by bola zo zeme vyrástla.

Dievča leží a ľahostajne hľadí smutnými očima na povalu. Má sviazané nohy ako väzeň. Za tých niekoľko dní ešte väčšmi zbledla a schudla.

»Zasa stojíš predo mnou Lejla-Fatima!«

»Posledný raz sa ťa spytujem: Chceš dobrovoľne, podobrotky privítať Kurbana-agu, vtáčatko? Chceš byť zdvorilá k svojmu pánovi, ako sa patrí na budúcu kňažnú?«

»Už zasa!...«

Danine oči horia hnevom.

Lejla-Fatima len posmešne kýva hlavou.

»Ach, dievčatko, si bezočivá. U nás v Dagestane nebývajú dcérky také neposlušné. Každá krásavica musí poslúchať rodičov, alebo tých, čo jej nahradili.«

»Odíd!«

»Oj, čuš, hviezdička nebeská, čuš a nehnevaj starenu!«

»Odíd! Odíd! Odíd!«

»Čuš, lebo... poriadne oľtuješ!« ...

Lejla-Fatima dvoma skokmi ocitá sa pri Daninej postieľke, stíksa jej bolestne ruky a skláňa sa nad ňou.

»Dnes večer príde Kurban-agá... Tri dni si oddýchne so sprievodom u Lejly-Fatimy... Potom sa zasa vyberie na cestu... A vezme ťa so sebou. Teba i Lejlu-Fatimu... Svadbu oslávime v Kabarde... Ta pôjdeme s tebou...

»Akú svadbu?«

»Zabudla si už?«

Nie, Daňa nezabudla. Len si myslela, že sú to len také rečičky, žarty, že ju Lejla-Fatima len straší. Ale teraz...

Z úst sa jej vydral vzdych.

»Teda je to pravda!... Pravda!!!! Vrav predsa. Lejla-Fatima!«

»V našom národe majú slová cenu striebra, nie sú to dažďové kvapky, čo sa rozstreknú po streche. Raz navždy si to zapamätaj!« šepce zlostne naibova dcéra.

Ale Daňa už nepočuje, čo vraví jej mučiteľka. Čierne oči ju celú prepaľujú. Známe čary ju zasa obvíjajú. Rozum sa zakaľuje, niť myšlienok sa trhá a Dane sa zmocňuje čosi ako spánok, čosi ako mdloba...

\*

V tomto spánku nejasne počuje Daňa ruch na dvore za stenami sakly, erdžanie koní, zvuk mnohých hlasov. Hasan so synmi víta Kurbana-agu výstrelmi z pušiek. Sama Lejla-Fatima vybehla z brány podržať strmene jeho koňa. Dnes sa rozhodne o jej osude. Dnes doniesol Kurban-agá bohaté výkupné.

Ešte zamračenejší a dôstojnejší vchádza Kurban-agá v sprievode priateľov do hosťovskej izby. Jeho bešmet sa trblieta zlatom, má oblečené najkrajšie šaty. Prišiel si mladý zať pre mladuchu. Vopred oznámil svoj príchod. Poslal sluhu, aby mohla Lejla-Fatima vystrojiť skvelú hostinu.

**A Lejla-Fatima to vie zariadiť! Pred Kurbanom-agom**

a ostatnými hostami zjavili sa kúsky najlepšej baraniny. Pri varení sa nešetrilo cesnakom a korením. Potom ich hostila buzou, nápojom, ktorý požehnal sám Alah, domácimi lahôdkami a sušeným ovocím. Keď sa hostia dobre nasýtili, Lejla-Fatima tri razy zatlieskala. Kto si odhodil roh koberca, visiaceho na dverách a vstúpil Sandro.

»Bude ťa oslavovať, najzmužilejší z kabardských víťazov«, prihovorila sa agovi Lejla-Fatima a poklonila sa mu až po zem.

Teraz nestál pred nimi otrhaný bajguš, žobravý Tatár.

Lejla-Fatima kázala, aby Sandra obliekli dnes čím najkrajšie. Má tuhočervený bešmet, pošitý šnúrkami, hodvábne šaryvary, papachu s malinovočerveným vrškom, za opaskom zbrane po nebohom naibovi.

Sandrovi horia líca a oči.

Klebetný Ali sa podrieckol pred novým priateľom, že dievča, ktoré domáca pani skrýva v sakle, je Kurbanovou mladuchou a že o tri dni sa vyberie Lejla s nimi do Kabardy, kde sa bude sláviť svadba kniežaťa s Ruskou.

»Treba hned' niečo podujať«, neprestajne ako víchor preletuje Sandrovi hlavou. Ako sa dozvedel túto novinu, čaká len, aby sa mohol večer sísiť s Agom-Kerimom pri šajtanovej skale.

»Ospevuj hrdinské skutky najlepšieho džigita«, šepce mu v príhodnej chvíli Lejla-Fatima, ktorá ešte nedostala od Kurbana ostatok kalima za mladuchu.

»Viem«, odpovedá Sandro a prikyvuje. S dôstojnosťou naozajistného speváka postupuje dopredu.

Sandro je tak troška básnikom. Vie skladáť pesničky, aké skladajú cudzozemskí speváci. Pritom aj dobre spieva. Vie nejednu východnú pesničku, neraz ich spieval

v Džavachovskom hniezde. Pochytíl to vlastne od Selima, Seltonety a Ahmeda, svojho priateľa-prievozníka a spievaval ich milým, vibrujúcim hláskom.

Hostia, podnapití buzou a v dobrej nálade po výbornom obede, podmanení už vopred krásnym a ušľachtilým chlapcovým zjavom, sú plní shovievavosti a sympatií.

Ked' Sandro začal spievať mladým, sviežim hlasom, sám Kurban a jeho sprievodcovia stíchli na miestach.

Sandro spieval:

*Mnoho, veľmi mnoho je v Kabarde slávnych  
    [víťazov smelých,  
No zo všetkých najmocnejších, najbohatší je  
    Kurban-aga.*

*Jeho dom žiari prepychom ako palác,  
Na pašienkach má Kurban-aga mnoho oviec,  
Má tiež mnoho bystrých, štíhlonohých koní,  
V dome tiež päť krásnych synov agu čaká,  
Ked' džigití stvrdnú, udatne bojoval budú,  
Preslávia kniežacie meno celým svetom,  
V Kabarde je mnoho víťazov odvážnych,  
Kurban-aga s deťmi všetkých prevyšuje . . .*

Kurban-aga kloní pyšno hlavu a hneď ďakuje spevákovi. Úsmev mu blúdi na tvári.

»Prosím Alaha, aby ťa požehnával a posielal šťastie na tvoju hlavu . . . Máš sladký hlas ako med rajskej včely . . . Zaspievaj ešte!«

Sandro sa na chvíľku zamyslel.

Nespieva sa mu ľahko, ked' tak zle ovláda reč. Ale pamäta na jedno: musí sa pričiniť, aby sa Kurbanovi zapáčil, aby mohol i potom, ked' prestane spievať, ostať tu s nimi v izbe a uvidieť Daňu, presvedčiť sa, či žije, či je zdravá, či ju budú môcť zachrániť.

»Zaspievaj ešte, jeleň dagestanských hôr!«

**Sandro premýšľa.**

»Zaspievam teraz na počesť tvojej mladuchy, Kurban-agu«, povie.

»Vopred ti ďakujem, speváčik!«

Sandro zasa začína. Mocným a mohutným hlasom. Zdá sa, že so spevom rastie a mohutnie i on sám i jeho nádeje.

*V bohatom dome naiba Mešedza  
U dcéry Fatimy dievčatko žije ...  
Agova nevesta, dievča, krásavica,  
Krásna sťa huriska nadoblačných výšav,  
S čiernymi očima dagestanskej noci,  
So zlatými vlasmi ako slnce zlaté ...  
Ústa jej ružový vonný kvet východu ...  
A pohľad má plný denného azúru ...  
Aga zazrie dcéru kraja vôkol Gori,  
Zrie zajatú dcéru kartalínskych dolín ...*

»Čuš, spevák!« skrikla zrazu Lejla-Fatima, prerušiac Sandrovu pesničku.

»Čuš!«

A už aj dodáva šeptom, polomŕtva:

»Odkiaľ vieš, že je z Kartalínska, z Gori?«

Sandro sa usmieva kútikmi úst.

»U nás nie je obyčajou, prerušovať spevákov ... Teraz už nepočuješ ani slova ... Tak!«

Skrížil si ruky cez prsia a s výrazom pýchy odstúpil na bok.

Kurban-agu sa mu pomaly dvíha v ústrety. Oči mu horia. Tvár je rozčúlená. »V mojej otčine«, vraví, »uctievajú okrem alimov, najväčšimi spevákov. Sadni si sem, ku Kurbanovi-agovi, chlapče. Žehnám ti a obdivujem ťa!«

Na východe nesmie mládež sedieť v prítomnosti star-

ších. Sandro sa zrejme Kurbanovi veľmi zapáčil, zalíškal sa mu pesničkami, keď mu preukázal takú česť.

»Vďaka ti, knieža! Vedel som o tvojej udatnosti, teraz som sa dozvedel aj o tvojej dobrote«, podľakoval sa Sandro s jemným úsmevom a nenútene si sadá na vankúš k Fatiminmu vzácnemu hosťovi.

Ohorená, vráskavá tvár Lejly-Fatimy je škaredá a skrivená.

»Ach, tohto žobravého bajguša, toto chlapčisko poslali odtiaľ!... Vie všetko!... Nesmie uvidieť Daňu... Nesmieme ju sem pustiť, kým nebude neskoro...«

Ale beda! Lejla-Fatima pozabudla, že už kázala, aby sem Daňu doviedli, uspala ju už a vnukla jej už, čo má robiť. Bolo už neskoro.

A ako na potvrdenie jej myšlienok odhrňuje už čiasi neviditeľná ruka koberec na dverách a zo susednej izby vystupuje Daňa.

Len-len že neunikol zo Sandrových pŕs výkrik hrôzy.

»Ona!«

Ale, veľký Bože, čo s ňou spravili! Má takú bledú tvár, bez kropaje krvi oči hľadia a nič nevidia. Črty tváre stŕpnuté a nehybné ako starena!

»Daňa! Daňa! Úbohá Daňa!«

Daňa ľahúčko, vznášajúc sa, sotva sa dotýkajúc dlážky, nesie harfu. I harfa, i ona sama vyzerajú ako mátohy, vzdušné bytosti, čosi ďalekého, čudného nezemského...

Sandrovo srdce sa zalieva krvou od ľútosti, keď sa díva na Daňu, ktorá ako by sa bola oddelila od pozemského tela.

»Ach, Lejla-Fatima. Ty škaredá, laková, zlá čarodejnica, čo si to s ňou urobila?«

Daňa tíško, mechanicky postavila harfu, začala preberať na strunách bledými, vychudnutými prštekmi, ladila a potom začala hrať.

Bez slz nemožno počúvať toto žalujúce srdce, túžiace po slobode. Aj vo sne, v mdlobách, neprestajne tá dusiaca, bolestná túžba... Túžba vrátiť sa do Gori, do Nininho útulku...

Harfa plače... Fiká krvavými slzami... Vyjadruje zmarené nádeje, lútost' nad spáchaným skutkom, lúčenie so všetkými, po ktorých srdce túži.

Sandro zaťal päste, zasekol zuby do pery, aby sa nerozplakal. Kurban-agá je očividne tiež veľmi rozčúlený... Aj jeho vznešenú, šedivkastú hlavu dojala hra bledého dievčatka...

Ostatní hostia sedia so sklopenými očami, zamračení, boja sa prejaviť city, ktoré ich znepokojujú.

Smutnejšie a smutnejšie spieva harfa... Bolestnejšie a ostrejšie prenikajú do duše a do srdca tieto pláčuce struny zlatej labute z čarovnej rozprávky.

Slabá červenosť okrášlila Danine líca. Oči sa jej zasa ligocú ako kedysi. Myšlienky sa stávajú jasnými, zobudila ich hrou.

Z jasnobelasých očí tečú slzy. Sú to slzy a či kropaje rosy, tečúce z neznámych belasých kvetov?

»Naša«, teta Ľudka!... Gema!... Sandro!... Kde ste?... Už vás nikdy neuvidím, už sa nikdy s vami nestremnem!«

»Tu som! Tu som, Daňa! Zachránim ťa. Iste ťa zachránim! Počkaj!« počuť zrazu v sakle chvejúce sa, rozčúlené zvolanie.

Dani mizne i posledný pocit mdloby. Oči jej horia, zrenice sa doširoka rozliali. Preletela očima po izbe.

**Vidí neznáme, alebo len trocha známe tváre... smutné oči... Agov pohľad, pripútaný k sebe ako magnetom... a pri kabardskom kniežati vidí malú, plecitú postavičku, opásanú opaskom, postavičku s rozumnou a energickou tvárou, plnou odvahy, vôle a sľubov.**

**»Sandro!« skrikla Daňa skoro bez seba, zamávala rukami, pustila harfu a padla zamdletá na koberec.**

\*

**»Nepusťte ho!... To je zrada!...«**

**Lejla-Fatima vyskočila obratne ako divá koza. Kostnatým, bronzovým prstom ukazuje na Sandra. Prepičáva ho očima, ktoré horia veľké a strašné ako dve lampôčky.**

**»Držte ho, džigit! Je to dušman!«**

**Sandro chvíľku váha. Rukou sviera kŕčovite rukoväť kindžala. Vyčkáva.**

**»Držte ho! Držte!«**

**Desať rúk sa naťahuje k Sandrovi. Sandro chvíľku nevedel, čo sa s ním robí. Oči sa mu dravo ligocú. Prebúdza sa v ňom východný divoch, syn kedysi voľného Gruzínska. Obratný skok, skok, ktorý by mu závideli horskí džajrani... a je za dverami...**

**»Nepusťte ho! Držte ho!« letí za ním plačlivý nárek Fatimin.**

**Ale už je neskoro.**

**Sandro je von z izby. Chytrou vytiahol zpod košeľe revolver, ktorý mu dal Aga-Kerim a päť ráz jedno za druhým vystrelil do vzduchu.**

**Len čo zahrmel piaty výstrel, už ho odzbrojujú čiesi ruky, ktosi ho shodil na zem a ohýňa mu lakte za chrbát...**

**Pred ním sa mihá zlostná, víťazná tvár Lejly-Fatimy.**

**»Tak, dostali sme ťa, bajguš, dušman! Príde čas, po-**

**rátame sa spolu!« syčí, dusiac sa od zlosti. Okolo úst jej vystúpila pena.**

**Aj Kurban-agova zamračená tvár skláňa sa nad ním, plná hnevú.**

**»Takto teda, vľča! Takto! Taký si ty spevák!«**

**Sandro sbiera všetky sily, tvár sa stáva pokojnou, vraví úprimne ako dieťa:**

**»Nehnevaj sa, knieža... Daňa je mojou sestrou... Som jej rodným bratom... Obidvaja sme z Gruzínska... Lejla-Fatima ukradla sestru... Chcel som ju vyslobodiť z jej rúk. Nevedel som, že si si ju ty, smelý a odvážny aga vybral za ženu... Ja, jej brat, nemám nič proti tomu. Ba prosím ťa pekne, vezmi i mňa do Kabardy, keď ta odvedieš nastávajúcu kňažnú, moju sestru... Zaspievam vám na svadobnej hostine najkrajšie pesničky, aké len viem. Len o jedno ťa prosím, aga, netrhaj nás... schovaj nás niekam spolu... na čas... Bojím sa, že umrie od od strachu pred starenou. Rozkáž, aby nás zavreli spolu, rozkáž, udatný...«**

**»Cigániš, chlapče! Šajtan napustil tvoj jazyk jedom ľstivej múdrosti, ako zuby vretenice!...« kričí Lejla-Fatima, prerušujúc chlapca.**

**Kurban-aga hľadí na ňu nahnevane.**

**»Čuš, žena!... Nebudeš poučovať kabardské knieža!... Čuš a počúvni! Zavri ich spolu a postav k nim spoľahlivých sluhov, aby s nich nespustili oči, počuješ?... Belasoká huriska musí vidieť samú radosť v Kabarde u agu... A prítomnosť brata...«**

**»Ale on je nie jej bratom...«**

**»Alah to rozsúdi. Do tých čias ich schovaj do bezpečného úkrytu... Nespúšťaj ich s očí ani na minútu... Dostaneš ešte mnoho peňazí okrem kalyma, ak ich obidvoch**

**zachrániš pre agu... Za rána sa vydáme na cestu», zakončil tónom, proti ktorému sa nedalo ozvať.**

**Lejla-Fatima musela teda poslúchnuť. Prežrela zlosť a privolila, lebo sa neodvážila odporovať.**

**Škodoradosť sa jej v duši zdvojnásobila.**

**»Hasan, Mahmed, Safar, vezmíte deti a doneste ich do belasej izby... A bránu na závoru... A nikoho nepúšťať!«**

**Sluhovia sa ponáhľali vykonať, čo im rozkázala najbova dcéra.**

**Kurban-agá sám opatrne zodvihol Daňu s koberca a podal ju sluhom. Sluhovia odnášajú vznešenú budúcu kabardskú kňažnú veľmi opatrne, skoro pobožne. Ostatní vlečú Sandra za ňou.**

**»Ach, mám ja kútik, kam sa nedostane ani sám nočný džin«, šepce si Lejla-Fatima, ktorá uzaviera sprievod. »Nemusíš sa báť, knieža Kurban, nemusíš sa báť!...«**

**V belasej izbe je šero... Jemný dym na trojnožkách je tiež nejasne belasý...**

**Lejla-Fatima vyberá zpod šiat hrsť akéhosi dymiaceho prášku a sype ho na všetky štyri trojnožky v štyroch kútoch izby.**

**Plameň sa rozhorel jasnejšie...**

**Vôňa sašíri ako ostrá, čuch dráždiaca stužka... V izbe sa rozvidnilo... Lejla-Fatima pristúpila chytro k zadnej stene, odhrnula dykytovú záclonu, zohľa sa k zemi a hmatá rukami po stene...**

**»Sem ich schováme do zajtra rána... sem«, šepce si zlomyselne.**

**Pomaličky so šuchotom otvárajú sa akési dvierka. Sú to tajné dvere, nenápadne vsadené do steny. Pred Sandrom za zjavila maličká izbietka, bez náradia, holá.**

Nieto tu ani tachty, ani kobercov. Stoja tam len fľaše s buzou a na hromade údené a nasolené baranie stehná a čurjoky.

»Komora«, pomyslel si hned' Sandro, »a zároveň naše väzenie«.

Daňu položili na starú baraniu kožušinu.

»Doneste sem koberce«, rozkazuje Kurban-agá.

Ako šibnutím čarovného prútika, hned' vykonali rozkaz.

Na koberec položili mäkké prikrývky, kozie kožušiny a na ne ešte koberce a vankúše. Sem opatrne uložili Daňu.

Sandra položili na holú zem.

Lejla-Fatima si sadla na truhlicu, v ktorej sú odložené zásoby strukovín na zimu.

Tvárou jej šklbe zlosť, keď sa stretne so Sandrovým pokojným, ale zlostným pohľadom.

Vlastnými rukami by vari zadrhla toho chlapca... Táto šikovná, ľstivá, gruzínska líška! Iste nevystrelil nadarmo päť ráz jedno za druhým. V Bestudách ho čakajú priatelia. To je celkom isté.

Ale dočkáte sa, prekliate urusské vretenice! Nenájdete ani dievčaťa, ani tohto kohútika, ktorý chcel urobiť zo seba horského orla. Do smrti ich nenájdete, to je šajtanova vôľa. Dvierka v stene sú tak obratne kryté, že nikomu ani na um nepríde, že sú vôbec tam.

Tu pod dlážkou skrýva Lejla peniaze. Tam má pokladnicu. Celé svoje bohatstvo tam zakopala. Preto tak majstrovsky spravila s Hasanom tieto dvere.

Kurban-agá prerušil na chvíľku jej myšlienky.

»Si zodpovednou za obidvoch — za sestru i za brata! Nech sa im neskriví ani vlások!«

Má zamračenú, ale rozhodnú tvár. Kabardský agá

**neverí veľmi Lejle-Fatime. V tejto čiernej, čarodejníckej duši by ľažko hľadal poctivú a naozajstnú pravdu. Veď je to čertova známa! Ked' sem i chodieval — Alah vidí jeho myšlienky — chodieval len preto, lebo sa chcel dozvedieť svoj osud. A tento chlapec tak krásne spieval a ešte krajšie rozprával. Odvážny orlíček prišiel do havranieho hniezda vyslobodiť sestru. Nech sa jeho, Kurbanovi synovia učia od tohto chlapca, ako sa nebáť o život, ked' treba prospieť bližnému. Vezme ho zajtra so sebou.**

**Ked' sa takto rozhadol, vyšiel Kurban-agá z izbietky. Za ním ostatní. Sandro a zamdletá Daňa ostávajú pod dozorom Lejly-Fatimy celú noc...**

# 10

## Pomsta Lejly-Fatimy.

Sandro leží so sputnanými nohami i rukami. Opuchly mu už. Tvárou je obrátený k Lejle-Fatime, ktorá nespúšťa s neho oči.

Zračí sa v nich horúca nenávisť a zlosť, ale i nevysloviteľný hnev z vlastnej slabosti.

»Prekliaty zradca! Potmehúdsky Gruzíneč!« šepce a potriasa pred ním čiernymi, kostnatými pásťami.

Ale nesmie sa ho ani prstom dotknúť. Nezabudla na rozkaz Kurbana-agu. Chlapec je nedotknuteľný.

»Počkaj, holúbok, len ty počkaj, keď sa neporátame tu, teda v Kabarde!« šepce a norí strašný pohľad až na dno chlapcových očí. Ale tieto oči, vyvolávajúce divú, čudnú stŕpnutosť v Daninej duši, vyháňajúce zo slabého dievčatka silu a poslednú kvapôčku vôle, nepôsobia na mocného a energického chlapca. Vysmieva sa jej len a vraví pokojne:

»Radšej zobud' Daňu... Môže umrieť...«

Chlapec má pravdu. Lejla-Fatima zabudla v hneve na najdôležitejšie. Mdloba už trvala pridlho pre takú krehkú povahu, ako je Danina. Musí ju už prerušíť.

Lejla-Fatima chytrou soskočila s truhlice, na ktorej sedela, a na rukách a kolenách prediera sa k malému krčahu v kútiku komory. Naberá z neho čosi malým hli-

neným krčiažkom. Potom ide k zamdletej Dani, roztíska jej násilím zuby a leje obsah krčiažka do úst. Potom na močila do krčiažka rožtek mušelínového závoja a trie tým dievčatku čelo, sluchy a líca. Sandro vidí, ako sa začaly hýbať Danine mihalnice a neskoršie i ústa. Hned' sa spämätá a rozoberie. Hned' ho uvidí a pozná. Voľajako jej už len prezradí, že nádej na záchranu je celkom blízko, skoro pri nich.

Chcel by pretrhať povrazy, ktorými je sviazaný, ale beda! — sú veľmi mocné... Starý Hasan sa dobre stará o paniu.

Z Daniných pŕs vyšiel ľahký vzdych. Otvára blede pery a namáha sa, čosi povedať.

»Tu som, Daňa! Neboj sa už! Som pri tebe...« volá na ňu Sandro.

Posmešný smiech Fatimin prerušíl jeho slová. Voňavá handrička, ktorú v rýchlosti vytiahla starena z vrecka, padá zasa na Daninu tvár, skôr ako sa dievčatko celkom spamätnalo... Čierne oči Lejline ju zasa prebodávajú.

»Spi, ružička, spi! Zobudíš sa zajtra na ceste do Kábardy.« A zoslabnuté dievčatko upadlo zasa do obvyklého, mdlobe podobného spánku...

\*

Aká dlhá je táto noc... Bože, ako nekonečne dlhá!

Lejla-Fatima sedí ako predtým na truhlici, objíma rukami kolená, kolembá sa sem a tam a prespevuje si. Ohnívý pohľad nepresetajne upiera na Sandra.

Tento pohľad, toto jednotvárne šomranie a kývanie ľudskej postavy ako kyvadla — akosi nechtiac uspáva. Sandrovou hlavou letia nejasné úryvky myšlienok a zápasia s driemotou, ktorú umele vyvoláva cudzia vôlea.

»Noc sa už končí... Do svitania je už nie ďaleko...

**Vari nepočuli jeho výstrely v Bestudách... Prečo nepri-chádzate ešte Naša, Selim a Aga-Kerim?... Vari im osud ukázal chrbát?... Či je už rozhodnuté o Daninom osude?«**

Pozorný sluch počúva napnuto v nočnom tichu... Za stenami sakly skryla sa dagestanská noc. Víla ticha a po-koja láskaním ovila saklu... Pst... Ale, čo je to?

Dupot koní, podkovy zvonia o skaly, neurčitá, nejasná vrava a búchanie na bránu.

»Oni! Oni sú to!« víria Sandrove myšlienky, že je skoro bez seba. »Oni! Oni!«

Trocha sa nadvihol na dlážke.

»Oni! Oni!«

Nové búchanie na bránu, teraz už mocnejšie, potom energický hlas, ktorý by Sandro poznal medzi tisícimi hlasmi.

»Otvorte, priatelia, v Alahovom mene!«

Lejla-Fatima vyskočila ako bláznivá a stojí tu ako bez hlavy, bledá, nevediac si rady.

Potom sa vrhla na Sandra.

»Čo je to! Ty to vieš, prekliaty Gruzíne!«

»Pravdaže viem! Prišli pre mňa a pre Daňu!«

»Kto?«

»Tvoja neter, Nina Bek-Izrailová, Bek-Džamala, slu-hovia a pravdepodobne celý aul Bestudy... Chod', len chod' privítať hostí!«

»Zradca!« stenú a nariekajú ústa starej Mešedze.

»Teda si ma naozaj zradil! Ale neraduj sa, gruzínska sliepočka... Aby si vedel, skôr ako sa sem niekto do-stane, Lejla Fatima môže spáliť saklu, teba a ju...«

A so šialene iskriacimi očima vybehla zo dverí...

»Otvorte v Alahovom mene!«

To je už nie hlas Agu-Kerima. Naib dediny a mulla

stoja pred bránou. Hasan a jeho synovia sú ako na trňach. Ak otvoria závory na bráne a neposlúchnu panu, rozhnevajú si vznešeného a bohatého pána Kurbana-agu. Ak neposlúchnu vyzvanie — dopustia sa urážky zákona. Naib je predstaviteľom vlády, starším v dedine.

Aj traja Didajci rozmýšľajú.

Sú chudobnými pastiermi, predtým sa zaoberali barrantou<sup>1)</sup>). Ale nechali to, lebo si našli u Lejly-Fatimy teplé miestečko.

Vedia, že sa naibovi nemožno protiť, ale tiež nemožno zradiť panu, Lejlu-Fatimu.

»Žiadam v mene Alahovom, aby ste nás pustili!« ozval sa hlas bestudského mullu.

Hasan s búchajúcim srdcom dáva synom znaky. Synovia sa opierajú telami o závoru.

»Nemôžeme vás pustiť! Nemáme rozkazy od panej. Počujete, nič nám nekázala!...«

»Rozlám bránu!« ozval sa zvonku čísi energický rozkaz.

Ale traja Didajci predišli nevítaných hostí. S rýchlosťou divých šakálov vrhli sa na obrancov sakly, odtisli ich prudko od brány a kým títo mohli pochopiť, čo sa ide robiť, otvorili bránu dokorán . . .

\*

V hosťovskej izbe spia sladkým spánkom hostia Lejly-Fatimy. Na čestnom mieste v hodvábnych perzských perinách Kurban-aga. Na drevených tachtách alebo len na kobercoch ostatní hostia.

Odrazu, nečakane ich budí lomoz hlasov a rinčanie

---

<sup>1)</sup> Baranta — zboj.

**podkov na dvore. Lejla-Fatima vbehla do izby obratne ako dievčatko.**

**»Prišli pre deti . . . Ale nenájdu ich tu, prisahám, prisahám pri Alahovi!« Lieta po hosťovskej izbe ako bez rozumu. Oči jej behajú sem a tam. Šedivé vrkoče jej vyklízly zpod čadry.**

**»Nenájdu, nenájdu ich, Kurban-aga, neboj sa!«**

**Aga-Kerim vstáva s tachty celkom spokojne ako obyčajne. Čiasi vľúdna ruka zasvetila lampu v hosťovskej izbe . . . Agovi priatelia chytrou soskakujú s improvizovaných postelí . . . Rozospatí siahajú po zbrani. Ale pokojný hlas kabardského kniežaťa chláholí všetkých.**

**»Prišli iste bestudskí úradníci a príbuzní plavovlasej hurisky . . . Dal som už polovicu výkupného za mladuchu. Už mi ju môže vziať Ian Alah! Nech si každý z vás radšej vytrhne jazyk, ako by sa podriekol, že je pod touto strechou. Ste vari priateľmi kniežaťa Kurbana z Kabardy? . . .«** sputuje sa zvysoka.

**»Alah obdaril len ženy klebetnosťou a my sme džigiti«, odpovedá mu čísi presvedčivý hlas.**

**»Čuš, Mahmed, už sú tu . . .«**

**Mocným pohybom odhodil ktosi roh koberca na dverách.**

**Na prahu hosťovskej izby zjavil sa odrazu Aga-Kerim. Pri ňom stojí dedinský naib a niekoľko starších obyvateľov Bestúd, ktorých sa naibovi podarilo shromaždiť v noci a prehovoriť, aby šli vyslobodiť ruské deti. Je s nimi aj mulla ako ochranca pravoverných proti čiernym mocnostiam. Za nimi stojí kňažná Nina. Pri nej Selimova obratná, pohyblivá postavička. Dospelí zakryli chlapca. Ani ho nevidieť.**

**Ale čierne, ako uhlíky horiace Selimove oči behajú po izbe, dúfajú, že uvidia Daňu a Sandra.**

**Naib vstúpil prvý.**

**Lejla-Fatima je nie ani živá, ani mŕtva od strachu.**

**»Kde sú deti z Gori?« spytuje sa naib prísne.**

**»Nech Alah naveky zatvorí moje oči, ak sú tu«, odpovedá žena, blúdiac očima.**

**»Cigániš, čarodejnica, máme dôkazy, že sú tu«, vraví Aga-Kerim.**

**»Teta Lejla-Fatima, pre svojho otca a môjho starého otca naiba Mešedza povedz pravdu!« vraví kňažná Nina postúpiac k nej.**

**Lejla-Fatima sa striasla ako bičom udretá.**

**»Nina Bek-Izrailová, dcéra môjho brata, Rusa, kresťana, zasa si tu?«**

**»Vieš prečo som prišla. Daj nám Daňu... Ukáž nám, kde je Sandro a dáme ti pokoj!«**

**»Cigániš, Uruska, chceš ma odvliecť do zelenej sakly a zasa ma tam liečiť, mučiť tými večnými liekmi... Cigániš!«**

**»Teta Lejla-Fatima, spamäťaj sa! Priala som ti niekedy niečo zlého?«**

**Oči starej Tatárky blúdia izbou. Na ústach sa jej zasa ukázala pena. Zmocňuje sa jej zasa záchvat šialenstva.**

**»Žena, doved' nás ta, kde sú skryté deti«, rozkazuje naib.**

**V jeho hlase je toľko sily, že ho nemožno neposlúchnuť.**

**Ale Lejla-Fatima tvrdohlavo čuší.**

**Uštvaná vlčica sklopila oči.**

**»Hľadajte si sami! Možno, že budete mať šťastie«, vraví s posmechom.**

**»Podľme!«**

Naib s Agom-Kerimom a Ninou idú vopred. Kurbanaga s Lejlou Fatimou za nimi. Nepozorovane preklízla medzi nimi štíhla postava Selimova.

Ostatní čakajú v hosťovskej izbe.

»Hľadajte si, celá sakla je otvorená«, usmieva sa naibova dcéra zlým úsmevom.

Najprv vošli do jej izby. Je zariadená podľa východného zvyku, neveľká. Oči v nej odrazu všetko vidia.

Potom je belasá izba, dykytová záclona, hviezdami posiate steny, polmesiace, harfa v kúte, dohora sa vinúci dym z trojnožiek, omamná vôňa ambry, pižma a ešte čohosi.

»To je jej harfa! Bola tu!«

Nina Bek-Izrailová skoro nedýcha od radostného rozčúlenia. Jej úbohé dievčatko, jej sirôtku-chovanica, jej nešťastná hlúpa hlávka bola tu...

Lejla-Fatima sa chveje od prekvapenia.

»Aminate a Hasanovi od staroby iste zoslabol rozum: zabudli schovať harfu a zhasiť plamienky na trojnožkách. Zlí duchovia im zastreli rozum«, myslí si a dvíha k neteri kŕčovite skrivenú tvár.

»Máte pravdu, dcéra Izrailova, bola tu...«

»A kde je teraz? ovládajúc sa zo všetkých sín, spytuje sa Nina Lejly a so zatajeným dychom čaká odpoved'.

»Už včera odcestovala do Temir-Chan-Šuru.«

»Načo?«

»Hrať.«

»A nechala tu harfu? Zasa cigániš!«

»Ako by bola len jediná harfa na svete!«

Lejla-Fatima sa zlomyseľne usmieva. Je to už všetko jedno, mohla by im čokoľvek povedať, neuveria jej.

Tam za dykytovou záclonou označuje sa slabo jediná

čiaročka. Keď sa na ňu pritlačí prstom, otvoria sa dvere a jej nepriatelia uvidia Daňu a Sandra... Ale — Alah je veľký a všetky mocnosti neba a pekla — títo tu sú ďaleko od pravdy a nespozorujú čiaru. Tajne sa dorozumieva pohľadom s Kurbanom-agom. »Zachránení«, vraví tento škodoradostný a víťazný pohľad.

Aga-Kerim postúpil dopredu.

»Musíš nám ukázať, kde sú deti, alebo nám pri koráne odprisahať, že sú nie u teba«, povedal Lejle a stiahol obrvy od hnevu.

»Aga-Kerim! Nemusíš poučovať Lejlu-Fatimu. Ako zlodej si odniesol odtiaľto moju sestru Gul-Gulu, si bývalý horský dušman, barantač, zbojník!« hádže mu Lejla-Fatima do tváre všetku zlosť, čo posbierala na dne duše.

Aga-Kerim zbledol ako smrť. Ale hned' sa mu tvár zasa rozhorela.

»Ďakuj Alahovi, že si žena«, vraví s veľkým dôrazom na každom slove«, lebo by ti miesto mňa odpovedal môj kindžal!«

»Vidíte, nie sú tu. Možno, že budú v druhej, zimnej sakle«, vraví pokojne naib sprievodcom. »Zaved' nás ta, Lejla-Fatima!«

Na starenej tvári mihá sa ako zornička skoro ne-pozorovateľná radosť z víťazstva.

Skončené. Už je po nebzepečenstve. Už teraz nikdy, nikdy neuhádnu, kde sú deti!

A rozpráva zasa pokojne, pekne, lebo sa zasa celkom ovláda.

»Len si chodťte! V naibovom dome nieto tajností pred vzácnymi hosťmi«.

A prvá vychádza z izby.

Kurban-aga ide posledný.

**Kráča po kobercoch vznešený a pokojný.**

**Odrazu ako by vyrástla zo zeme, stojí pred ním malá postavička.**

**»Vidím podľa tvojho obleku, pane, že si z Kabardy«,  
Kurban-aga sa striasol od prekvapenia. Aká je to tvár!  
Aká podobnosť!**

**»Kto si, chlapče!« sptyuje sa Selima, položiac mu ruku na plece.**

**»Ja...«**

**Ale hned' aj zatíhol, lebo zbadal na agovej tvári čudný výraz.**

**Agova ruka ho chytila za opasok.**

**»Odkiaľ máš, milý synček, tento kindžal?«**

**»Dostal som ho od otca, od Aliho-Achverda-Majumihó«, odpovedal Selim veľmi vážnym hlasom.**

**»Od Agu-Aliho-Achverda? Od môjho veľmi dobrého priateľa a ochrancu?«**

**S agovej tváre hned' zmizla obvyklá vážnosť a pokoj. Kmitol sa pred ním obraz dávno prezitej mladosti. On, bohatý pán, cestuje v pustej noci horami ... Ponáhľa sa domov ... Zrazu sa ozve ostré zahvizdnutie ... výkriky ... výstrely ... prepadol ho zástup abrekov, horských dušmanov, prv ako sa mohol spamätať ... Stiahli ho s koňa ... Už sa blýskaly v mesačnom svetle nad jeho hlavou kindžaly ... Nad ním sa klonia divé, zúrivé tváre zbojníkov, čo nepoznajú zmilovania ... Lúči sa so životom, s mladými ženami a malým synkom, ktorý sa práve tej noci narodil jednej z nich, tej najmilšej.**

**Preto ešte hned' v noci sa vydal do hôr, chcel pozvať blízko bývajúcich rodičov na hostinu z príležitosti synkovho narodenia ... V duchu sa s ním lúči ... Teraz príde koniec ... smrť ... Pichnutie kindžalom do srdca a ešte**

dnes v noci prijme jeho dušu Prorok... Odrazu počuť dupot koňa. Pricválal neznámy jazdec, pravdepodobne vodca dušmanov, ktorý má nad nimi veľkú moc...

Aga-Kurban sa obrátil k nemu s prosbou:

»Vezmi si všetko, čo mám... Nechcem si nič nechať... Ale pust' ma domov... Tejto noci daroval mi Alah syna!«

Neznámy sa díva naň a dlho rozmýšľa. Potom povie:

»Aj mne sa práve teraz narodil syn Selim. V mene tejto radosti ťa prepúšťam... Ži s Bohom, aga!«

»A peniaze? Vezmi si zlato, džigit, za darovaný život a šťastie!«

»Netreba mne tvojich peňazí... Možno, že to raz Alah stonásobne odplatí môjmu Selimovi... Vieš čo, aga, vymeníme si kindžaly, ak chceš a budeme priateľmi... A ak sa mi niečo stane, nedopusť Alah, a stretneš niekde môjho syna Selima, pomôž mu«, dokončil vodca dušmanov.

A v tmavej, strašnej noci Kurban-agu a zbojníku Ali-Achverdi vymenili si kindžaly.

A teraz vidí Kurban-agu tento svoj kindžal za opaskom štíhleho chlapca so žiarivými očkami, ktorý sa ako kvapka na kvapku ponáša na Aliho-Achverda, jeho ochrancu v tej strašnej chvíli.

On je to, celkom iste je to jeho syn!

Kurbanovu dušu plní nevysvetliteľný cit. Dni mladosti sú zasa tu... Zasa prežíva tú osudnú noc hrôzy... A tento chlapček mu živo pripomína, že je jeho dlžníkom, dlžníkom na celý život.

Mlčiac objal dieťa.

»Selim Ali-Achverdi, som zaviazaný tvojmu otcovi, ktorý už nežije... Pros si, čo len chceš! Kurban ťa môže celého pozlátiť, syn môj milý« — vraví a hľadí dieťaťu slávnostne do očí.

Všetci prítomní hľadia na knieža. Na tvárich sa im zračí údiv a prekvapenie.

Kňažná Nina vykročila tíško dopredu.

»Nerozumiem, knieža, čo tým myslíte!« čuduje sa. Kurban-agá rozpráva stručne všetko.

»Kurban-agá je zaviazaný synovi za otca. Chlapec si môže vyprosiť, čo len chce«, dokončil aga novým sľubom.

»Nemá si čo prosiť, aga! Je zaopatrený, je v spoľahlivých rukách.... Myslím, Selim, že nič nepotrebuješ, holúbok. Nič si nemusíš prosiť od kniežaťa z Kabardy!« vraví zas Nina a norí pohľad do Selimových bystrých očí.

»Mýliš sa, Naša. Musím si čosi vyprosiť od kabardského kniežaťa!«

Čierne oči sa rozhorely jasnejšie, sú ešte ohnivejšie, živšie, na ich dne horia dva uhlíčky.

Pod križujúcimi sa pohľadmi okolostojacich vystupuje Selim dopredu:

»Kurban-agá, chlapec Selim má prosbu k tebe... Knieža Kurban vie všetko... Knieža je múdry, statočný a šľachetný... Knieža Kurban je džigit, nie barantač. A knieža Kurban prisahal, že Selimovi všetko splní.«

»Prisahám ešte raz pri koráne, syn smelého človeka!«

»Kurban-agá, knieža kabardský«, oslovil ho Selim slávnostne, »práve si prisahal, že mi splníš prosbu. Povedz teda Selimovi, jeho dobrodincom a priateľom, kam skryla Lejla-Fatima ruské dievčatko... Povedz nám to, Kurban-agá... Prisahal si, pri koráne, povedz!«

Z úst prítomných sa ozvalo zdržiavané »ach«! Potom všetci v sakle stíchli... Tichosť ako v samej noci... Kurban-agá poodišiel kúsok ku dverám a vrátil sa...

Z očí mu vidieť, že v ňom zápasí tisíc rozličných citov.

Ale tvár má už zasa pokojnú, nehybnú a vznešenú ako obyčajne.

Dychtivými očima ho sleduje Nina, Kerim, Selim aj naib aula... So smrteľným strachom díva sa naňho Lejla-Fatima, so zaťatými zubami, sotva dýchajúc.

Strašnou nekonečnosťou zdá sa všetkým tá minúta ticha.

Kurban ako by rozmýšľal...

Odrazu celý ožil. Rýchlymi krokmi pristúpil k zadnej stene, zohol sa a tuho tlačí na mieste, kde je osudná, ľažko viditeľná čiara.

Dvere sa odrazu otvárajú.

Ako by sa náhle rozstúpila stena.

Zjavila sa Daňa a sputnaný Sandro.

Strašný výkrik vydral sa z hrude dvoch žien: Skríkla Nina, plná ňútosti a smútku, skríkla Lejla-Fatima, plná nenávisti a zlosti. Nebol to vlastne ani výkrik, ale šialené zrevanie, ktoré preťalo nočnú tichosť.

Starena sa rozbehla k deťom ako bez rozumu.

»Kurban-aga je zradca!« kričí. Tvár sa jej skrivila od zlosti, pena vystúpila na ústa, oči hádžu divé iskry. »Bolo mu ľúto dať Lejle-Fatime kalym, chcel zrušíť smluvu. Tak teda, nech nikto nedostane dievča!«

A skôr, ako niekto mohol zbadať, zablysla sa jej v rukách veľká starodávna turecká pištoľa... Chytrou nacieliла na spiacu Daňu... A Daňa práve vtedy, ako by čosi cítila, otvára oči doširoka...

»To je smrť!« preblesklo hlavou dievčaťa. »To je smrť!«

Rukou šialenej stareny je na ňu neodvratne namierená strašná zbraň... Trocha ďalej nenávisťou skrivená,

škaredá tvár, sputnaný, bezmocný Sandro, ale tam pri dverách, tam je ona, Naša, Nina, Aga-Kerim, Selim...

»Zachráňte ma!« skríkla Daňa v strašnom zúfalstve.

Čiasi jasná postava si stala medzi Daňu a starenu.

Ale už je neskoro.

Zahrmel strašný výstrel.

A odrazu s výstrelem zaznel nad saklou Ľahký, slabý výkrik.

Čosi lepkavého, teplého postriekalo Daninu tvár.

»Krv!«

A biela postava klesá bezvládne na zem.

# 11

## Zachránená.

»Našu zabili! Zachráňte Našu!« kričí Sandro celý bez seba a trasie sa na dlážke ako vtáčatko.

Guľka Lejly-Fatimy prestrelila Ninin bešmet. Z dierky vystrekol jasnočervený pramienok krvi.

Hoci je kňažná bledá ako smrť, predsa sa šťastne usmieva.

Chvála Bohu! Dobehla dosť zavčasu. Stala si medzi bláznivú starenu a jej obeť.

Daňa je zachránená.

Nina je ranená. Možno, že nie nebezpečne, keď ešte môže rozmýšľať, pohybovať sa a rozprávať.

Jednou rukou si drží ranu, druhou objíma Daňu:

»Môj vtáčik, chudáčik!... Drahé moje srdiečko!«

Daňa plače.

Plače zo zúfalstva a strachu o Ninin život, plače od radosti, že sa našli, že ju zachránili.

»Ste ranená?... Povedzte!... Povedzte! Áno?«

Daňa vraví slabučkým hláskom, ktorý sa trhá ako struny. V tvári sa jej zračí nepokoj — strach a láska.

Aga-Kerim a naib držia Lejlu-Fatimu, ktorá sa im trhá v rukách. Zavýja zasa tak strašne ako obyčajne, až sa to ozývalo po celom dvore, po celom aule.

**Selim je pri Sandrovi. Malým, ale ostrým kindžalom  
prerezáva mu povrazy.**

»Ach, Sandro! Prvý raz vidím takého smelca!«

Nine v rukách chveje sa Daňa.

»Milá!... Drahá!... Keby som to len bola vedela...  
Nebola by som, nebola...« Saklou otriasa tlmený, kŕčovitý plač.

»Dievčatko moje... netreba... uspokoj sa... všetko  
je zabudnuté, milá Daňa... všetko je odpustené.«

Tieto slová hoja Daninu dušu ako balzam, liečia jej ranené srdce! To je tá prísna vedúca útulku? To je tá tvrdá Nina? Kde len v nej videla Daňa vtedy pýchu? Iste ju ctibažnosť oslepila.

Skôr je táto Nina Daniným dobrým anjelom, ktorého jej poslal Pán Boh z neba, aby ju zachránil pred smrťou, aby ju nezasiahol výstrel, ktorý jej šialená starena určila.

Ale, čo sa robí? Anjelova tvár smrteľne bledne, pery sa kŕčovite chvejú, čierne oči sa kalia a ruky, držiace Daňu, nápadne slabnú...

»Naša umiera!... Zavolajte doktora!... Lekára!... Zavolajte chytro!...« kričí Sandro ako bez seba a padá k nohám Nine, ktorú opúšťajú posledné sily.

## 12

### Šťastný návrat.

»Idú! Idú!«

»Ja nič nevidím!«

»Máš oči ako sova na poludnie!«

»Vozík! Vozík! Vidím horský vozík!«

»Nevymýšľaj si, prosím! ťa! Musia predsa prísť na koňoch!«

»Ale ja vidím vozík, vravím ti...«

»Nie veru. To je voz zo stanice!«

»Gema má pravdu. Všetko preháňaš, Maruška.«

»Je to vozík a za ním jazdci, pravdaže!«

»Teta Ľudka, poďte sem! Idú! Idú!«

So skaliska, trčiaceho nad zelenou saklou vidno cestu ako na dlani.

Valentín, Maruška, Gema a Seltoneta stoja na skale.

Celý vnútorný život týchto detí prešiel do očí.

Už mesiac prešiel od tých čias, ako štyria jazdci odcválali do hôr. Mesiac nepokoja, vyčkávania, mesiac bez zpráv.

Naša a teta Ľudka sa vopred dohovorily: »Ak neprídu zprávy, všetko pôjde dobre. Ak prídu — budú zlé. Modlite sa za nás!«

Celý voľný čas trávia deti na skale.

**Seltoneta a Gema majú výborný zrak, neprestajne sa dívajú na hory.**

**Valentín a Maruška pozorujú zasa mestskú cestu, vedúcu od stanice. Nikto doteraz nevie, či prídu pútnici vlakom do najbližšej stanice a či na koňoch.**

**»Kde ich vidíte, kde?«**

**Ludka práve prestala upratovať v dome a vybehla teraz bystrými krokmi na skalu. V ruke má ďalekohľad.**

**Ako najchytrejšie môže, dvíha ho k očiam.**

**Odrazu bledne.**

**»Vozík a jazdci... Vo vozíku ktosi leží!... Chytre dolu, deti, chytre k bráne!...«**

**Pri bráne stoja už Pavol, Moro, Michako a Aršak.**

**»Kohosi vezú na vozíku«, vraví Aršak a cloní si rukou oči proti slnku.**

**Srdcia dospelých a detí sa akosi samé od seba chvejú, čosi ich všetkých dusí v prsiach ako by spadol na ne veľký kameň.**

**Strašná myšlienka ich môže pripraviť o rozum.**

**»Ach, veľký a milosrdný Bože, buď nám milostivý!«**

**To zvolala Gema. Dievčatko s čiernymi kučeravými vlasmi spína ruky ako v modlitbe a dvíha oči k nebesám.**

**»Buď nám milostivý!« šepce Seltoneta za ňou.**

**»Ak ich Alah ochráni, bude Seltoneta celkom... celkom inakšou... Ach, pomôž im, Prorok!«**

**Valentín stojí vážny a na pohľad celkom spokojný. Len mihalnice prižmúrených očí sa mu chvejú a jeho jemná, chudá tvárička nápadne bledne. Cestujúci sa blížia. Už rozoznávajú vozík a troch jazdcov. Teda jeden zo štyroch nemôže jazdiť, preto ho vezú...«**

**Ale, kto je to z nich? Kto?**

**Prisia sviera bolest...«**

**Gema s Maruškou sa zjavily a obidve sa trasú.  
Valentín je celkom spokojný, len na smrť bledý.  
Ľudka sa modlí v duši, tíško, ticho.**

**A Seltoneta? Má v duši celú burku ... Celý mesiac už prežíva strašné muky pokánia ...**

Keby ju bola vtedy Nina alebo aspoň teta Ľudka potrestala za to, čo spravila s Daňou, bolo by jej bývalo ľahšie ... Sto ráz ľahšie by bolo bývalo Seltonete ... Ale nikto ju nepokarhal, nepotrestal, ba nepočula ani jedinej výčitky, len Ľudka sa s ňou každý deň vľúdne rozprávala, jemne vysvetľovala Seltonete, čoho sa dopustila a aké následky to môže mať. To bolo začiatkom mesiaca. Potom i toto prestalo. Ako by boli bývali na všetko zabudli. Žili ako svorná rodina jediným spoločným záujmom, spolu čakali, kedy sa vrátia milí pútnici z hôr.

Ale hoci Seltonete nikto nič ani slovíčkom nevyčítal, svedomie jej nedalo pokoja.

Prečo Seltoneta zanevrela na Daňu? Prečo bola knej taká ukrutná? Ved' vedela najlepšie zo všetkých, že je Lejla-Fatima chorá. A pred Daňou to zatajila.

Čo by teraz dala za to, aby sa to všetko šťastne skončilo, aby sa všetci vrátili zdraví a bez pohromy sem domov.

**Ach! To bol mesiac. Sám Alah vie, ako ho Seltoneta prežila!**

Schudla a zbledla v tvári. Oči, s belasými podkovami od bezsenných nocí sa zväčsily, vyzerajú ako sovie. Aj sa teraz Seltoneta jednoduchšie oblieka: nemá už krikľavých šiat, nepotrebných okrás. Nesníva už o bohatstve, o prepychu, o bohatom mužovi. Netúži už po veselom živote, plnom lesku, nechce sa už páčiť nikomu, nechce sa už ligotať ako hviezda.

Len jeden sen, len jedna túžba, ako by bola spálila všetky ostatné. Okrem tejto jedinej túžby niet v Seltone-tinej duši miesta pre druhú. Ach! Alah, daj, aby sa Daňa vrátila zdravá a s ňou všetci ostatní, všetci, všetci!

To je jej najvrúcnejšia, nesmelá a pokorná túžba!

»Oni!«

Odrazu z niekoľkých prás vydral sa výkrik, ako by srdce zastenalo.

»Oni!«

Jazdci sa blížia cvalom: Aga-Kerim, Selim a Sandro.

Zpod zdvihnutej striešky vozíka vykukuje chudúčká, skoro priezračná tvárička.

»Daňa! Daňa! Živá a zdravá!«

Čiesi ruky sa k nej naťahujú. Dvihajú ju opatrne ako sviatosť. Čiesi ústa ju bozkávajú... Čiesi slzy vlhčia jej tvár.

»Chvála buď Alahovi! Vrátila sa! Vrátila!«

»Ale, kde je Naša? Kdeže je Naša? Kde je drahá, milovaná Naša?«

»Nina, ty si ranená! Ach!«

Ľudka priskočila k vozíku. Pomáha kňažnej vystúpiť.

Nina má poviazanú ruku. Je tiež taká bledá v tvári ako Daňa, ale je pokojná a dobrej vôle ako vždy.

»Nič je to nie... hlúposť... malé nedorozumenie...«

Chce vravieť ďalej, ale nemôže... Ako muchy sletely sa k nej Maruška, Gema a Valentín. Bozkávajú jej zdravú ruku, tvár a šaty.

»Ach, milá, drahá Naša, čo sa vám stalo? Čo vám je?«

Seltoneta objíma Daňu.

»Hviezdička moja zlatá, mesiačik strieborný, východná ruža, útla, nežná, milá, odpusť mi, odpusť!«

Z očí jej padajú slzy ako hrachy.

## Požehnané slzy!...

S nimi prestávajú muky svedomia, s nimi tichne posledná sebaobžaloba. S nimi zasa rozkvitá belasý kvietok šťastia v Seltonetinej duši.

Daňa je veľmi zoslabnutá od cesty i od prežitého rozčúlenia. Ale vládze ešte vychudnutými ručičkami objať Tatárku, pritisnúť si tvár k jej tvári a zašeptať jej do ucha:

»Všetko je zabudnuté... všetko odpustené, milá, milá Seltoneta... ja som práve tak zhrešila, ako ty.«

A dievčence sa prudko, tuho objaly.

\*

Je večer... Vonku rozprávajú tichú, hmlistú rozprávku, tmavé hnedé nebo, nikdy nezaspávajúce hučanie Kury a čierni duchovia prednočnej hmy.

Za stolom v hosťovskej izbe je teplo a útulne...

Za vrch stolom sedí Nina. Poranenou rukou nemôže krájať mäso pri večeri, ale robí to za ňu niekoľko párov rúk ako o závod. Všetci pozorujú každý jej pohyb a usilujú sa splniť jej i najmenšie želanie.

»My sme teraz tvoje ruky a tvoje pršteky, drahá Naša«, šepce Gema a díva sa jej do očí.

»Ja by som radšej chcel byť tvojou hlavou, aby si tvoje myšlienky mohly oddýchnuť«, prihovára sa jej Valentín.

Pri Nine sedí Daňa a túli sa k nej ako mačiatko. Je to tá bývalá slabučká útla Daňa, ale s novým, čudným výrazom v tvári. Sedí a nespúšťa uveličený pohľad s Ninou.

Ach, tá Nina, ktorú kedysi tak nechápala, a ktorá sa jej stala najdrahšou bytosťou na svete!

Nebolo teraz veci na svete, ktorú by Daňa nebola hotová obetovať pre Našu — Ninu. Stala sa jej takou ne-

konečne drahou, blízkou a milou po tom všetkom, čo obe-tovala pre ňu. Ved' nerozmýšľala ani, keď mala za ňu obetovať život! Keby ju výstrel Lejly-Fatimy bol zasiahol nižšie, len o piad' nižšie, bolo by toto šlachetné srdce zatícklo navždy . . .

Daňa sa trasie na celom tele, keď si na to i len pomyslí . . .

Aká bola hlúpa a strašne sebecká, keď nevedela oceniť jej starostlivosť!

Po večeri rozpráva Nina všetko od začiatku. Počúvajú ju Ľudka, Michako, ostatní sluhovia, Andrej, ktorý sa poponáhľal od pluku, hoci bolo už neskoro a neprerušujú ju ani jediným slovíčkom. Aga-Kerim je nie s nimi. Už odišiel domov do hôr, lebo túžil už netrpeľivo vidieť svoju mladú ženu.

Ale jeho meno sa v Nininom rozprávaní ozýva veľmi často. Aká povdăčná je Nina bekovi Džamalovi! Ako múdro a rozumne jej pomáhal. Jemu a smelému Sandrovi najväčšmi ďakujú za úspech. A potom tiež Selimovi, milému Selimovi . . .

»Prehváliš nás, Naša, prehváliš nás!« vraví jej Sandro, červený až po korienky vlasov.

»Čuš, chlapček, len ty čuš!«

A zasa sa rozvíja pestrá nitka rozprávky o zúfale smelom Sandrovom čine a o neočakávanej Selimovej pomoci. Všetko, všetko, tak, ako sa to stalo. Všetci sa s oduševnením dívajú na obidvoch chlapcov ako na hrdinov. Gemine oči žiaria pýchou nad bratom.

»A čo sa stalo s Lejlou-Fatimou?« spýtal sa ktosi.

»Zaviezli sme ju do nemocnice v Tiflise. Záchvaty sa často a prudko opakovaly. V nemocnici jej hádam po-

môžu. Nemôžeme ju ani obviňovať, deti, Lejla-Fatima je duševne chorá.«

»A teraz som už, myslím, rozpovedala všetko«, skončila Nina hľadiac na všetkých prítomných mäkkými láskavými očima.

»Nie! Nie! Naša! To najdôležitejšie si zabudla povedať«, vraví chudá, bledá a trasúca sa Daňa, vstávajúc s miesta. Belasé očká žiaria pritom ako nikdy predtým. Zdvihla priesvitnú, chudú, oduševnenú tváričku. V pochade horí najvznešenejší cit sveta — cit lásky k tej, čo jej zachráníla život.

Vraví trhano a nesúvisle.

Vraví o Nininom hrdinskem skutku, o dievčine, čo si stala pred hlaveň pištole šialenej stareny pre ňu, pre Daňu. Rozpráva o tom, čo všetko prežila, akými hrôzami bol preplnený jej život v sakle Lejly-Fatimy. A o tom, ako ju Nina, jej anjel-strážca, vyrvala z rúk tej šialenej, lakojej stareny . . .

Rozpráva o Kurbanovi-agovi, o Hasanovi, ale všetkým týmto chce len to povedať, akou veľkodušnou bola Nina. Zabudla na samú seba, stala sa hrdinkou, len aby zachránila Daňu.

Rozpráva trhaným, plačlivým hlasom. Jej chudučká, štíhla, vzdušná postavička kolíše sa ako stopka kvetu . . . Ani ešte nedokončila všetko, čo chcela povedať, klesla na koberec, objala kňažnine kolená a zašeptala fikajúc:

»Ach, drahá Naša . . . Nikdy, nikdy na to nezabudnem . . .«

\*

Večer sa chýli ku koncu . . . Širšie a širšie rozprestiera sa mocná, východná, čierna noc . . .

V hosťovskej izbe všetci čušia . . .

**Tichý anjel slietol nepozorované medzi nich a prikryl ich krídlami ...**

Je to daň hlbokému rozcíteniu, ktoré sa všetkých zmocnilo. Oči majú sklopené. Na mihalniciach sa trasú drobné slzy. Hľadia oduševnene... Ústa sa samy usmievajú, veselo, šťastne ...

»Teraz by som rád počul hudbu! ... Rád by som počul tvoju harfu, Daňa!« prvý sa zobúdza Valentín.

»Harfu? Ale nemám ju tu ...«

»Zabudla si ju v Bestudách?

»Nie!«

Priezračná tvárička sa začervenalá.

»Nezabudla som ju, ale náročky som ju tam nechala... Áno, náročky som ju nechala v sakle nebohého Hadžího-Mohameda«, vraví Daňa v rozpakoch.

»Náročky si ju tam nechala?« sputujú sa zrazu niekoľké nechápavé hlasy.

»Nie ... nie ... To nemôže byť pravda!« vraví Valentín. »Ved' si tú harfu tak milovala ...«

»Áno, milovala som ju a mám ju ešte vždy veľmi rada ...«, vysvetľuje Daňa pokojne, »ale ... ale pre ňu som bola takou ctibažnou ... takou slávychtivou v posledných rokoch ... Rozhodla som sa teda, že ju tam nechám ..., že sa s ňou na čas rozlúčim ... Vrátim sa k nej zasa ... vrátim sa pre ňu ... naozaj ... vrátim sa možno o rok, o dva, možno i neskoršie ... Ale iste sa vrátim ... lebo cítim, že je vo mne jednako len kúsok umelkyne ..., a to mi nedovolí celkom prestať hrať na harfe ... ale nevrátim sa pre ňu do tých čias ... kým nedokončím učenie u tety Ľudky ... kým neskončím gymnázium ... kým ma neprijmú do hudobnej školy, na konzervatórium. Len potom..., potom... ked' budem dobre prichystaná pre

život, potom možno spravím kariéru ako umelkyňa... Do tých čias nie... nie... Prisahám to na svoju veľkú, novú, na svete najmocnejšiu lásku k Našej. Prisahám!«

Tvárička jej horí oduševnením ako slnce... Belasé oči, plné nevysloviteľnej oddanosti hľadajú Ninin pohľad.

Zatriaslo sa naoko nevľúdne kňažnino srdce. Teplá, teplá vlna rozlieva sa v Nininej duši. Položila zdravú ruku na plavovlasú hlávku, túliacu sa k nej...

V mozgu jej horí myšlienka, prudká ako blesk.

»Čo značí v takejto chvíľke uzavreté osobné šťastie?« myslí si. »Áno, pravdu mala, tisíc ráz mala pravdu, keď sa rozhodla venovať svoj mladý, pracovitý život do poslednej myšlienky opusteným deťom-sirotám. Takéto chvíľky jej nahradia odvrhnuté osobné šťastie...«

Pyšná na víťazstvo zahľadela sa ta, do tmy, odkiaľ sa blíži čarokrásna východná noc, kde Kura žalostne smúti, tíško a pokorne.

## OBSAH.

Na prievoze	7
Zachránení	12
Koncert	21
Džavachovské hniezdo	28
Pohreb	42
Prírastok v hniezde	47
Vyučovanie. Roztržka	54
Narodeniny kňažnej	66
Pretekы. Slávnosť	78
Sprisahanci	96
Seltoneta ohovára	102
Lejla-Fatima	107
Útek	115
Spozorujú útek	122
Sovie hniezdo	133
Zlatá klietka	139
Predaná	149
Na stope	155
Smutná zvest	167
Pravá tvár Lejly-Fatimy	180
Plan na vyslobodenie	187
Žobráčik	196
Prezradení	203
Pomsta Lejly-Fatimy	215
Zachránená	228
Šťastný návrat	230